

การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
เมืองพัทยา

THE PHYSICAL PLANNING IN ACTIVITY CENTRE FOR
ELDERLY RETIRED IN PATAYA CITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2559

KMITL-2016-ED-M-221-022

การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
เมืองพัทยา

THE PHYSICAL PLANNING IN ACTIVITY CENTRE FOR
ELDERLY RETIRED IN PATAYA CITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2559

KMITL-2016-ED-M-221-022

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

THE PHYSICAL PLANNING IN ACTIVITY CENTRE FOR
ELDERLY RETIRED IN PATAYA CITY

THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENT FOR
THE DEGREE OF MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2016

KMITL-2016-ED-M-221-022

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2016

FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION

เอกสารนี้เป็นทรัพย์สินของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
เมืองพัทยา

The Physical Planning in Activity Centre for Elderly
Retired in Pattaya City

นักศึกษา

นายวัชรชัย ปราบวิไล

รหัสประจำตัว

57603114

ปริญญา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
รศ.ดร.ปรียาพร	วงศ์อนุตรโรจน์	
ผศ.ดร.พัสดราภรณ์	ทิพย์โสธร	
รศ.สมพล	ดำรงเสถียร	
รศ.ว่าที่ร้อยโท ดร.พิชัย	สติบาล	
รศ.สุรศักดิ์	กิงขาว	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ

26 ธันวาคม 2559 เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป

สถานที่สอบ

ณ ห้องเรียนปริญญาเอก คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงศ์ มะโน)

คณบดี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
เมืองพัทยา

นักศึกษา

นายวัชรชัย ปราบวิไล

รหัสประจำตัว

57603253

ปริญญา

ครุศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

พ.ศ.

2559

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร พัทธราภรณ์ ทิพย์โสธร

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เพื่อกรณีศึกษาแนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา เพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุควบคู่กับที่ภาครัฐส่งเสริมการใช้เวลาว่างของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์และมีคุณภาพกับสังคมและตัวผู้สูงอายุเอง โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรม 2) เพื่อศึกษาปัญหาในออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ 3) เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยจะทำการสุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในผู้สูงอายุทั่วไปและผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุภาครัฐและเอกชนในการเก็บข้อมูลของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยการสุ่ม จำนวน 200 คน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผลการศึกษาประเด็นความต้องการของผู้สูงอายุที่เกษียณและผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาและประสบการณ์ครั้งเกษียณอายุแล้วยังอาจเป็นที่ต้องการทำประโยชน์ให้สังคมอยู่น่าไปวิเคราะห์ และนำผลจากการศึกษาสู่การออกแบบพื้นที่ผังศูนย์กิจกรรมให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของผู้สูงอายุที่ตอบสนอง ความสุข ความสะดวกสบายและ ปลอดภัย เป็นหนึ่งในแนวทางด้านการพัฒนาด้านลักษณะเป็นสถานที่ทำกิจกรรม อีกทั้งยังสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์เป็นแนวความคิดในการจัดทำโครงการที่มีความสอดคล้องกับการทำกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุได้หลายโครงการต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	The Physical Planning in Activity Centre for Elderly Retired in Pattaya City
Student	Mr. Watcharachai Prabwilai
Student No.	57603253
Degree	Master of Degree in Industrial Education
Program	Architecture
Year	2016
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Pattaporn Thipayasotorn

ABSTRACT

This study explored a case study of an establishment of the Senior Activity Center, Pattaya for improving and promoting the quality of life of elderly people, coupled with the government's promotion on use of leisure time to do beneficial activities by the elderly for their own and social benefits. The objectives of this study were 1) to investigate physical characteristics of the Senior Activity Center, 2) to investigate the Center layout problem, and 3) to propose the approaches to the Center layout preparation. The sample of this study consisted of elderly aged 60 years and above. They were general elderly people and members of elderly clubs from public and private sectors. The questionnaires were used to collect data from 200 elderly people.

The results of this study showed that retired elderly people and those with wisdom and experience still need to generate social benefits. Thus, data obtained were analyzed and used for designing Senior Activity Center layout that meets the desires of elderly people in terms of their happiness, comfort, and safety. The Center establishment is the approach to the development of location for senior activities. The findings of this study could be applied to several similar projects.

กิตติกรรมประกาศ

การเรียบเรียงวิทยานิพนธ์นี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาและแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ทำให้งานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง รวมถึงขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.สุรศักดิ์ กังขาว , รศ.สมพล ดำรงเสถียร รศ.ว่าที่ร้อยโทพิชัย สดพิบาล และ รศ.ดร. ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ที่ได้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจเครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณ รศ.อุดมศักดิ์ สารีบุตร, รศ.ว่าที่ร้อยโทพิชัย สดพิบาล อาจารย์ประจำสาขาวิชาสถาปัตยกรรมและการออกแบบ ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์และ ผศ.ดร. ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงสี อาจารย์ประจำสาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยยังได้รับความร่วมมือในการหาข้อมูล ปรึกษาจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน และได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวผู้อยู่เบื้องหลังที่คอยเติมเต็มงานวิจัยและแบ่งปันประสบการณ์ต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการเป็นนักศึกษาสถาบันนี้

นายวัชรชัย ปราบวิไล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VI
สารบัญภาพ.....	VII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ลักษณะประชากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้น.....	6
2.2 ลักษณะทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่.....	13
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	35
3.1 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	35
3.2 พื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	35
3.3 เครื่องมือในการวิจัย.....	39
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	40
3.5 การตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต.....	42
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม.....	48
4.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และคัดลอกอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	53
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	53
5.2 การอภิปรายผล.....	55
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	58
5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	76
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	79
ภาคผนวก ก. เอกสารทางราชการที่ใช้ในงานวิจัย.....	80
ภาคผนวก ข. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	83
ภาคผนวก ค. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	87
ภาคผนวก ง. เอกสารนำเสนองานวิจัยในการประชุมวิชาการ.....	95
ประวัติผู้เขียน.....	99

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรสูงอายุ พ.ศ. 2537 2545 2555 2554 และ 2557.....	14
2.2 แสดงเปรียบเทียบกฎหมายและข้อบังคับสำหรับที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	28
3.1 แสดงจำนวนประชากร และครัวเรือน จำแนกตามตำบล.....	38
4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น.....	48
4.2 แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/ชมรม จำแนกตามเพศ.....	49
4.3 แสดงความต้องการลักษณะศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณจำแนกตามระดับการศึกษา.....	50
4.4 แสดงความต้องการบรรยากาศของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ.....	51
4.5 แสดงความต้องการด้านความปลอดภัยภายในศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ.....	51
5.1 แสดงเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม.....	66

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 แสดงแนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ.....	3
2.1 แสดงแผนภูมิการกระจายตัวของประชากรสูงอายุตามเขตที่อยู่อาศัยและภาค พ.ศ. 2557.....	15
2.2 แสดงแผนภูมิการกระจายตัวของประชากรสูงอายุ จำแนกตามภาค พ.ศ. 2537, 2545, 2555 2554 และ 2557 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.....	15
2.3 แสดงแผนภูมิร้อยละของประชากรสูงอายุ จำแนกตามกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. 2557.....	16
2.4 แสดงแผนภูมิตัชนีการสูงวัยของภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย พ.ศ. 2556.....	16
2.5 แสดงความกว้างของทางเดิน.....	29
2.6 แสดงแสดงการออกแบบขนาดทางลาดและระดับราวจับ.....	29
2.7 แสดงความสูงชันพักและความกว้างของบันไดภายนอกอาคาร.....	30
2.8 แสดงรูปตัดของราวจับและลักษณะการติดตั้ง.....	30
2.9 แสดงรูปตัดของขั้นบันไดภายนอกอาคาร.....	31
3.1 แสดงพื้นที่ศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี.....	36
4.1 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี.....	43
4.2 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี.....	43
4.3 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่สวนวรรณธรรม สำนักงาน สวนสาธารณะสำนักงานกรุงเทพมหานคร.....	44
4.4 แสดงภาพสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ จ.ชลบุรี.....	44
4.5 แสดงลักษณะพื้นที่ทางกายภาพเพื่อทำกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน.....	46
4.6 แสดงทางสัญจรในพื้นที่สวนวรรณธรรมสำนักงานสวนสาธารณะสำนักงานกรุงเทพมหานคร.....	47
4.7 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวก กายภาพบำบัดในพื้นที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร เพื่อผู้สูงอายุ จ.ชลบุรี.....	47
5.1 แสดงแผนที่สถานที่ในการออกแบบการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ.....	60
5.2 สถานที่ในการออกแบบ ที่ตั้งบริเวณ ห้วยชากนอก ในตำบลหนองปรือ.....	60
5.3 แสดงแนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ.....	62
5.4 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 1.....	63
5.5 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 2.....	64
5.6 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 3.....	66
5.7 แสดงผังทางสัญจรศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา.....	67
5.8 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานจึงแบ่งแยกตามกลุ่มผู้ใช้สอยอาคาร.....	68
5.9 แสดงผังลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานจึงแบ่งแยกตามกลุ่มผู้ใช้สอยอาคาร.....	69

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญญภาพ(ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.10 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนด้านสังคม.....	70
5.11 แสดงทัศนียภาพลักษณะพื้นที่สาธารณะกับพื้นที่ทำกิจกรรมส่วนของผู้สูงอายุ.....	70
5.12 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนบุคคล.....	71
5.13 แสดงทัศนียภาพลักษณะของภูมิทัศน์พื้นที่ส่วนบุคคล.....	71
5.14 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนบริการ.....	78
5.15 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนการศึกษา.....	73
5.16 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนสุขภาพ.....	74
5.17 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนพื้นที่สาธารณะ.....	75

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องมาจากโครงสร้างของประชากรโลกมีการเปลี่ยนแปลง(Kotler, et al., 2006: 121) เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ(Ageing Society) และมีการพยากรณ์กันว่าในปี พ.ศ.2568 จะมีประชากรผู้สูงอายุทั่วโลก 340 ล้านคน ซึ่งในปัจจุบันนี้มีประชากรผู้สูงอายุอยู่ประมาณร้อยละ 28 โดยเฉพาะประชากรที่เกิดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2489-2507) หรือในยุคที่ถูกเรียกว่า “Baby Boomer” หรือ “Gen X” และคนกลุ่มนี้เองจะเป็นกลุ่มคนที่เกษียณอายุจากงานหรือกำลังจะเกษียณเมื่อประชากรเกษียณอายุ

ขณะนี้ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) โดยมีสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่ร้อยละ 7.3 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 10.7 ในปี 2550 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25.1 ในปี 2573 (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์, 2555) โดยเฉพาะขณะนี้ประชากรยุคเบบี้บูมเมอร์กำลังอยู่ในวัยสูงอายุ ดังนั้นอุปสงค์ของสินค้าผู้สูงอายุจึงสูงขึ้นตามจำนวนประชากรยุคเบบี้บูมเมอร์ ซึ่งกำลังอยู่ในวัยสูงอายุขณะนี้ด้วย การที่ประชากรผู้สูงอายุมีรายได้สูงขึ้นย่อมส่งผลต่อความต้องการสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ ประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อม ทั้งด้านบุคลากรและระบบ โดยจะต้องเร่งดำเนินการด้านต่าง เช่น ปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้ทันสมัย สร้างหลักประกันด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล สนับสนุนการดูแลระยะยาวและแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้ดูแล สร้างหลักประกันด้านรายได้และส่งเสริมการออมเพื่อวัยหลังเกษียณ ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุและขยายกำหนดการเกษียณอายุ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบครอบครัวและชุมชน (ไพโรจน์ วงศ์วิวัฒน์, 2551) การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สถานการณ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับหลายประเทศทั่วโลก และประเทศไทยการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ รัฐได้กำหนดแผนผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนและแนวนโยบายขององค์การ สหประชาชาติเช่นการวางนโยบายและจัดทำแผนผู้สูงอายุระยะยาว การกำหนดนโยบายและมาตรการผู้สูงอายุระยะยาวการบัญญัติเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น และการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ประเทศไทยกำลัง ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายในสังคมต้องร่วมมือกัน กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และเมืองพัทยา ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปวงชนวัยบุคคล เป็นคลังสมองของแผ่นดิน จึงมีความร่วมมือ ร่วมใจ สานต่อโครงการเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ Age-Friendly Cities (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2558) โดยใช้เมืองพัทยาเป็นเมืองนำร่อง เพื่อเตรียมการรองรับระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวโดยท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และการดูแลผู้สูงอายุอย่างองค์รวม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะกลุ่มวัยสูงอายุ เพื่อเตรียมการรองรับระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบกับปัจจุบันมีผู้สูงอายุที่เกษียณราชการและผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญา ความสามารถ และประสบการณ์มากขึ้นหลายคนอาจเคยเป็นครู อาจารย์ แพทย์ พยาบาล เป็นผู้นำทางกฎหมาย บัญชี การบริหาร หรือ การจัดการ ครั้นเกษียณอายุแล้ว ยังอาจเป็นที่ต้องการทำประโยชน์ให้สังคมอยู่ มีความพอใจในงานที่จะทำ คนที่คิดว่าตัวเองยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้บ้าง และสุขภาพของตัวเอง ยังดี ยังต้องการทำอะไร ๆ ต่อไปอีกก็น่าจะทำต่อไปได้ เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุพบว่าร้อยละ 66.44 ผู้สูงอายุไทยมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ร้อยละ 14.6 ถึงกับล้มหมอนนอนเสื่อ ส่วนผู้สูงอายุที่ สุขภาพดี มีร้อยละ 32.7 และร้อยละ 50.4 แม้สุขภาพไม่ค่อยดี แต่ไม่ได้ป่วยเป็นอะไรโดยเฉพาะ ซึ่ง น่าจะหมายความว่า มีผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 80 ที่อาจแสดงบทบาทต่อสังคม ครอบครัว และชุมชนได้ (สรุปผลที่สำคัญ การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย 2554) อีกทั้งชาวต่างชาติที่อยู่ในวัยเกษียณ และนักท่องเที่ยวมาซื้อที่อยู่อาศัยในเมืองพัทยา ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักแห่งหนึ่งของเมืองไทย โดย พัทยามีโอกาสในการลงทุนและมีทางเลือกด้านที่อยู่อาศัยที่หลากหลายเหมาะสำหรับการมาพักอาศัย เป็นบ้านหลังที่สอง ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ยังขาดการการจัดตั้งศูนย์กิจกรรม ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาทั้ง การใช้เวลาว่างหลังเกษียณ

ผู้วิจัยจึงขอเสนอโครงการตัวอย่างกรณีศึกษาจัดตั้งศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ เพื่อเป็น ทางเลือกในการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุแบบยั่งยืนควบคู่กับที่ ภาครัฐควรส่งเสริมการใช้เวลาว่างของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์และมีคุณภาพกับสังคมและตัวผู้สูงอายุ เอง ด้วยเหตุนี้ในการวิจัยภายใต้แนวความคิดในการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เป็น หนึ่งในแนวทางด้านการพัฒนาด้านลักษณะเป็นสถานที่ทำกิจกรรม ตามความต้องการพื้นที่เพื่อ แสดงออกถึงความสามารถและเพื่อเป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์เพื่อสร้างความ ภาคภูมิใจ ในขณะที่ปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุนั้นคือต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์กับตนเองและ สังคมแต่ไม่มีพื้นที่ว่างแสดงออก ซึ่งความต้องการพื้นที่ว่างเพื่อแสดงออกถึงความสามารถที่มีอยู่ เช่น สมาคม ชมรม ดังนั้นสถานที่หรือพื้นที่ว่างที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกพร้อมกันได้

ปัญหาในการเลือกสถานที่ตั้งของศูนย์กิจกรรมจึงมีส่วนสำคัญที่ต้องคำนึงถึงผลตอบแทน ทางสังคมเพราะเป็นปัญหาระดับประเทศ ลักษณะอาคารควรให้ผลความคุ้มค่าในการลงทุนและ สามารถอำนวยความสะดวกของผู้สูงอายุได้ทั้งทางสังคมและจิตใจ เช่น เปิดโอกาสให้พบปะสังสรรค์ ทางสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย สภาวะแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งรองรับการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้สูงอายุในอนาคต การให้บริการของอาคารต้องมีความยืดหยุ่น หรือสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้หลากหลาย และยังคงคำนึงถึงหลักการออกแบบที่ยั่งยืนและการ ให้ความสำคัญด้านคุณภาพของชีวิตและสามารถตอบรับความต้องการ เป็นการสร้างกิจกรรมให้กรรม ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผลดีกับสภาพจิตใจและร่างกาย อีกทั้งยังช่วยให้ได้รับข้อมูลและวิถีชีวิตที่ถูกต้องและ เป็นจริง ถือเป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ประเทศไปในตัว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรม หลังเกษียณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

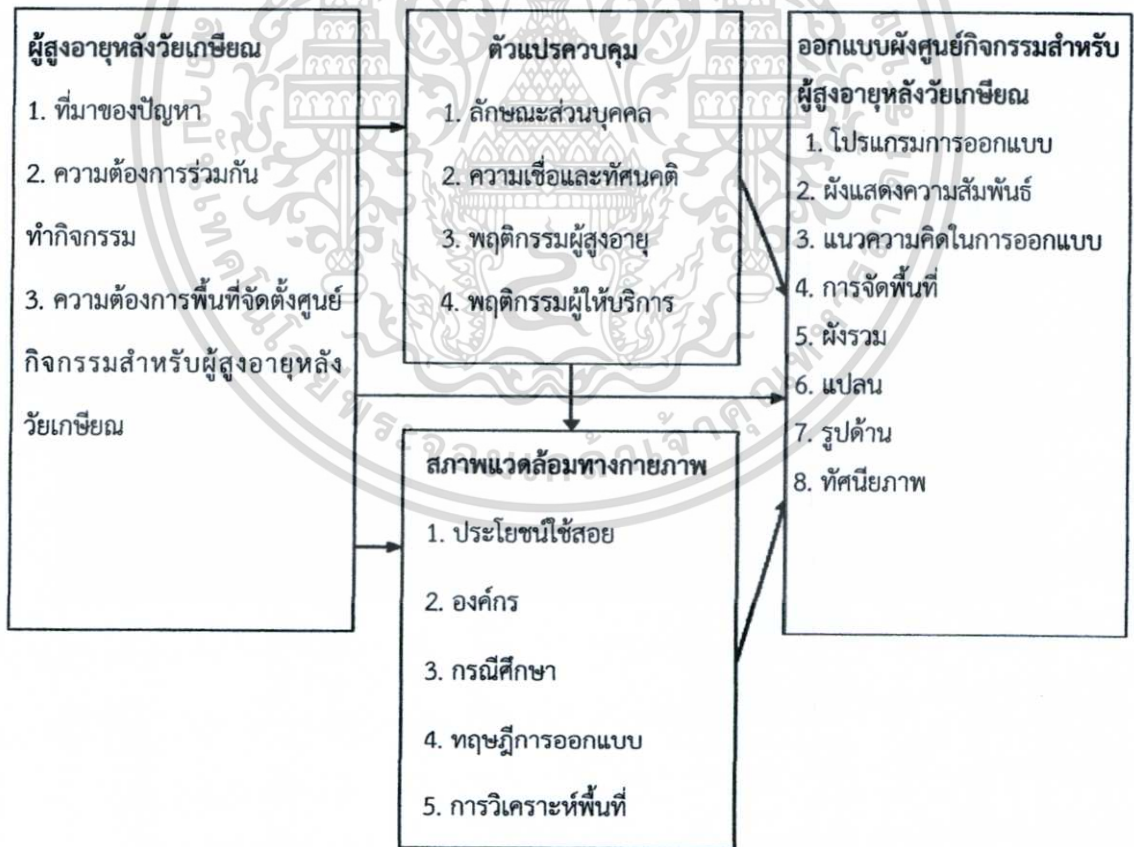
1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาในการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัย และสะดวกสบาย

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาลักษณะทางกายภาพ รูปแบบต่างๆของศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณในประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางศึกษาพัฒนาศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ มีดังนี้

1. ลักษณะประชากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่
2. ลักษณะรูปแบบและความเป็นมาของศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
3. ลักษณะพฤติกรรมของผู้ใช้ศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
4. ลักษณะข้อจำกัดของการพักอาศัยของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณในประเทศไทย
5. สถานที่อำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการและการดูแลรักษา
6. แนวทางการออกแบบศูนย์กิจกรรมและการวางผังที่ต้องให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันและการอำนวยความสะดวกกับผู้สูงอายุ

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดกระบวนการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

จากการคาดการณ์ของสหประชาชาติ จำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจะมีจำนวนมากกว่า 10 ล้านคน (ประมาณร้อยละ 16) ในปี 2558 และจะมีจำนวนมากกว่า 15 ล้านคน (ประมาณร้อยละ 23) ในปี 2568 มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 6 ที่สามารถอาศัยเงินบำเหน็จบำนาญเป็นรายได้หลักและมีเพียงร้อยละ 2.6 ที่สามารถอาศัยดอกเบี้ยเป็นรายได้หลัก สองกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นผู้สูงอายุที่มีการเตรียมพร้อมสำหรับวัยเกษียณ ซึ่งน่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ก็เห็นได้ว่าผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยมาก คือไม่ถึงร้อยละ 10 ของผู้สูงอายุทั้งหมด

เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ หรือเกษียณอายุงานแล้ว เวลาว่างหาได้ง่าย และมีมาก กิจกรรมยามว่างไม่ว่าเพื่อนันทนาการ หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ หรือให้บริการผู้อื่น จึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งนำความพึงพอใจมาให้ ทำให้มีชีวิตชีวา และมีความหมาย การที่เกษียณอายุการงานอย่างไม่มีจุดหมาย จะนำไปสู่ความแข็ง เบื่อหน่าย และแยกตัวออกจากสังคม ความจริงนั้นกาย และจิตใจเจริญงอกงาม ขึ้นตามแรงกระตุ้นของกิจกรรมต่างๆ จึงเป็นการดี ที่เราควรมีกิจกรรมมากระตุ้นชีวิตของเราให้เจริญงอกงาม ขอบเขตของงานวิจัยในครั้งนี้เป็นศึกษาวิถีชีวิตของผู้ใช้หรือผู้อยู่อาศัยในศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณและศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม โดยมีการศึกษาตามรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ขอบเขตและข้อจำกัด สำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ด้านข้อจำกัดสำหรับผู้ใช้ในศูนย์กิจกรรม

1.4.2 ขอบเขตการศึกษา

1.4.2.1 สภาพปัจจุบันของศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณในประเทศไทยและต่างประเทศ

1.4.2.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคมด้านวิถีชีวิตของผู้ใช้ศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

1.4.2.3 พฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

โดยเลือกศึกษาจากลักษณะทางกายภาพภายนอกและภายในรวมถึง ศึกษาหลักการจัดศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุเพื่อนำไปใช้ในกรณีศึกษาศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ 4 ประเด็นดังนี้

1.4.3.1 การให้บริการกิจกรรมภายในศูนย์กิจกรรมการของผู้สูงอายุ

1.4.3.2 การบริหารงานศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ

1.4.3.3 ลักษณะสถานที่ตั้งศูนย์นันทนาการของผู้สูงอายุ

1.4.3.4 แนวความคิดสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบต่างๆภายในโครงการ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

1.5.1 **สังคมผู้สูงอายุ (Aging society)** หมายถึงสังคมที่มีประชากรอายุ 60ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกันในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ10 ขึ้นไปหรือมีประชากรอายุ 65ปี ขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกันในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ7 ขึ้นไป

1.5.2 **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ** หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายได้ดีที่สุดจากความพึงพอใจที่ผู้สูงอายุแต่ละบุคคลได้รับ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะวัดการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในแต่ละด้านดังนี้ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง

1.5.3 **การรวมกลุ่มทางสังคม** หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มทางสังคม มีส่วนร่วมในกลุ่มทางสังคม มีบทบาทในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมของสังคม ตลอดจนการได้รับการยอมรับทางสังคม และมีสถานภาพทางสังคมที่เป็นยอมรับของบุคคลทั่วไป

1.5.4 **ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี** หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีอาชีพการงานและรายได้ มีสภาพทางการเงินที่ดี ได้รับความปลอดภัยในการใช้ชีวิต และมีที่พักอาศัยที่เหมาะสมเป็นไปตามมาตรฐานของการมีชีวิตที่ดี

1.5.5 **ด้านสภาพร่างกายที่ดี** หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายที่แข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ สามารถเคลื่อนไหวร่างกาย ดูแลตนเองในเรื่องอาหารและโภชนาการ ตลอดจนการรับข้อมูลข่าวสารเพื่อการดูแลสุขภาพของตนเอง

1.5.6 **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ** หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความพอใจในชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพกายและใจที่ดี กระปี้กระเป่า มีชีวิตชีวา สามารถควบคุมตนเองและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

1.5.7 **พฤติกรรมสุขภาพ** หมายถึง การปฏิบัติใด ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง และป้องกันร่างกายให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการกิน พฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการเสพยาที่เป็นโทษ และพฤติกรรมการรักษาอนามัยส่วนบุคคล (อุบล เลี้ยววาริณ , 2534)ผู้มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป เป็นเพศชาย และเพศหญิง

1.5.8 **ผู้สูงอายุ** หมายถึง หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปโดยในความหมายขององค์กรสหประชาชาติ สำหรับในความหมายของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงซึ่งในการศึกษารวบรวมข้อมูลประชากรผู้สูงอายุได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ผู้สูงอายุตอนต้น หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60-69 ปี ทั้งชายและหญิง 2) ผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไปทั้งชายและหญิง (สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคาแหง, 2554)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความต้องการพื้นที่ว่างทำกิจกรรมต่างๆ เป็นปัจจัยส่งเสริมแนวคิดด้านการสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุระดับรุ่นเดียวกันและระดับต่างรุ่นกัน เป็นปัจจัยจัดส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกหลานกับผู้สูงอายุให้มีช่องว่างลดลงปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม การเอื้ออาทรต่อสมาชิกครอบครัวและเครือญาติลดความขัดแย้งในครอบครัว เป็นปัจจัยจัดส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยไม่สร้างเงื่อนไขของเวลาที่เป็นทางการหรือต้องทำเป็นประจำ เป็นปัจจัยให้จัดอบรมเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ตามลำพัง ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมไว้เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์มีดังต่อไปนี้

- 2.1 ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุ
- 2.2 ลักษณะทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุ

แนวคิดของผู้สูงอายุได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นเวลานาน โดยเริ่มขึ้นภายหลังจากการเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม เมื่อถึงวัยสูงอายุความสามารถและโอกาสในการหางานทำ ก็จะลดลงกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสและเกิดปัญหาในสังคมขึ้น นอกจากนั้นผู้ที่มีอายุมากเหล่านี้ จะมีความเจ็บป่วยและทุพพลภาพ เกิดความจำเป็นต้องพึ่งพาและรับการดูแลเป็นอย่างมาก ในขณะที่วัยเดียวกันการพัฒนาทำให้คนอายุยืนยาวขึ้น ในขณะที่ครอบครัวชุมชน และสังคม ไม่สามารถจัดการได้ตามที่ควรจะเป็น และนั่นคือจุดเปลี่ยนที่สังคมในประเทศทางตะวันตกเข้ามาพิจารณาและให้ความสำคัญกับการเป็นผู้สูงอายุ การดำเนินงานที่เกิดขึ้นคือการให้ความช่วยเหลือการให้สวัสดิการและการบริการ ตลอดจนการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดเส้นแบ่งและตั้งนิยามให้กับบุคคลที่มีวัยเข้าสู่ระยะที่จะมีสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการ การบริการ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ และนั่นจึงเป็นที่มาแห่ง “วัยสูงอายุ” ด้วยเหตุนี้เส้นแบ่งของแต่ละสังคม (ประเทศ) จึงอาจแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความพร้อมของสังคมนั้น ๆ สำหรับประเทศไทยได้ถือนิยาม “ผู้สูงอายุ” ว่าเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเมื่อแนวคิดเรื่องวัยและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุแพร่เข้าสู่สังคมไทย (ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 24) จึงเกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ในระยะเวลาที่ผ่านมา ภาครัฐเริ่มมีความตื่นตัวในการรับมือกับการเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสร้างหลักประกันรายได้ที่มั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุ โดยได้กำหนดมาตรการและนโยบายที่สอดคล้องกับ (แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552)

ตามนโยบายการมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ภาครัฐได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ครบวงจร โดยเอกสภาก่อตั้งให้เป็นศูนย์เบ็ดเสร็จในการดูแลและส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ การมีอาชีพและให้ผู้สูงอายุมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถานที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของการจัดตั้งศูนย์นี้ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในเบื้องต้นได้กำหนดเป้าหมายให้มีศูนย์นี้จำนวน 7,853 แห่ง ในทุกอปท. ทั่วประเทศ โดยในปี 2556 ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ไปแล้วจำนวน 99 แห่ง (นาร่อง)

เมื่อมีอายุมากขึ้น สรีระร่างกายก็เริ่มเปลี่ยนไป มีอัตราการทรุดลงของร่างกายน้ำหนักตัวของผู้สูงอายุลดลง หมอนรองกระดูกสันหลังของผู้สูงอายุจะบางลง ช่องว่างระหว่างปล้องของกระดูกสันหลังแคบลง กระดูกสันหลังสั้นลงทำให้หลังงอ ศีรษะจะเงยขึ้นไปด้านหลัง คอสั้น รวมทั้ง ในส่วนของสายตาที่เสื่อมถอย มีปัญหาสายตาวัดต่อกระจก ทำให้มองไม่ชัด ทั้งยังปรับมองตามระดับแสงได้ช้า การได้ยินของประสาทหูเริ่มไม่ชัดเจน การเดินก็จะก้าวสั้นๆ และช้าลงแทน หลังงอและตัวเอนไปข้างหน้าเล็กน้อย แขนกางออกและแกว่งน้อย เวลาหมุนตัวแล้วลำตัวจะแข็งและมีการบิดของเอวเล็กน้อย เหล่านี้เป็นการเปลี่ยนแปลงเมื่อคนเรามีอายุสูงขึ้น ทำให้การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุยากขึ้น ดังนั้น ในสังคมสูงอายุที่ดีจึงควรมีการจัดสภาพแวดล้อม เช่นที่อยู่อาศัย อาคารสถานที่ต่างๆ รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุหลายชิ้น ได้มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มากมายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยอาจไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทั้งหมด เพราะพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุจะใช้พื้นที่ซ้ำๆ เช่นห้องครัว ห้องนอน ซานหน้าบ้าน เป็นต้น ซึ่งก็อาจปรับเปลี่ยนเฉพาะพื้นที่บริเวณดังกล่าวให้ง่ายและสะดวกต่อผู้สูงอายุเท่านั้น งบประมาณที่ใช้จึงไม่มาก

หน่วยปฏิบัติการวิจัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) ได้จัดทำหนังสือ “วัสดุทางเลือกสำหรับจัดสภาพแวดล้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ” ในรายงานนี้มีการพัฒนาวัสดุทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ อุปกรณ์ช่วยพยุงตัว เช่น ราวจับ ไม้เท้า เป็นต้น อุปกรณ์ในห้องน้ำ เช่น เก้าอ้นอ่างอาบน้ำ ที่พิงหลัง เก้าอ้นนั่งถ่าย สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ โถสุขภัณฑ์ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ทางเลือกที่มีราคาถูกกว่าราคาตามท้องตลาด นอกจากผลงานวิจัยแล้ว ยังมีสื่อทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์ รายการทางโทรทัศน์ เช่น รายการเมืองใจดี ที่เนื้อหาของรายการจะคัดเลือกบ้านที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ และทำการออกแบบปรับเปลี่ยนบ้านให้ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้ร่วมกันโดยมีสถาปนิกมืออาชีพ จากสมาคมสถาปนิกสยาม ร่วมกับทีมก่อสร้าง (ใจดี) ช่วยกันออกแบบและช่วยสร้างให้ฟรี ซึ่งผู้ชมสามารถนำไปประยุกต์ในการปรับสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมแก่คนทุกวัยได้โดยเฉพาะสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุแล้ว ดังนั้นการจัดการพื้นที่ ที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อรองรับสังคมสูงอายุปัจจุบันและในอนาคต

หลายคนที่เกษียณอายุแล้ว อาจจะมีไฟอยู่ มีความรู้ ความสามารถสูง มีประสบการณ์หลายคนอาจเคยเป็นครู อาจารย์ แพทย์ พยาบาล เป็นผู้นำทางกฎหมาย บัญชี การบริหาร หรือ การจัดการ ครั้นเกษียณอายุแล้ว ยังอาจเป็นที่ต้องการทำประโยชน์ให้สังคมอยู่ มีความพอใจในงานที่จะทำ คนที่คิดว่าตัวเองยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้บ้าง และสุขภาพของตัวเองยังดี ยังต้องการทำอะไรต่อไปอีกก็น่าจะทำต่อไปได้ เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ นิตา ชูโต แห่งสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาไว้ในปี 2525 พบว่าร้อยละ 66.44 ผู้สูงอายุไทยมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ร้อยละ 14.6 ถึงกับล้มหมอนนอนเสื่อส่วนผู้สูงอายุที่สุขภาพดี มีร้อยละ 32.7 และร้อยละ 50.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แม้สุขภาพไม่ค่อยดี แต่ไม่ได้ป่วยเป็นอะไรโดยเฉพาะ ซึ่งน่าจะหมายความว่า มีผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 80 ที่อาจแสดงบทบาทต่อสังคม ครอบครัว และชุมชนได้

ด้านสวัสดิการสังคมกับผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. ผู้สูงอายุที่สามารถทำงานเลี้ยงตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น
2. ผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้ว เลี้ยงตนเองด้วยเงินบำเหน็จที่เก็บได้
3. ผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้ว เลี้ยงตนเองด้วยเงินบำนาญ
4. ผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวบุตรหรือญาติ ต้องพึ่งพาเขาเพียงบางส่วนหรือ โดยสิ้นเชิง
5. ผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งบริการของรัฐหรือเอกชน ถ้าปราศจากบริการนี้แล้วจะทำให้ มีชีวิต

ที่ลำบาก

2.1.1 ปัจจัยพื้นฐานทางด้านคุณลักษณะของผู้สูงอายุ

การศึกษาคุณลักษณะของผู้สูงอายุประกอบไปด้วย (1) ลักษณะสังคม ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ลักษณะที่อยู่อาศัย การศึกษา (2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ เพื่อทราบปัญหาที่เป็นปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมที่คาดหวังจากผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1.2.1 ด้านสังคม

2.1.2.1.1 อายุและเพศ

ประเด็นการเกษียณอายุพบว่า ราชการไทยกำหนดอายุเกษียณเมื่อครบ 60 ปี ในขณะที่ผู้ทำงานในบริษัทเอกชน รัฐวิสาหกิจหรือทำงานข้าราชการมีการเกษียณอายุไม่เหมือนกันในบางรายต้องการเกษียณเมื่ออายุเมื่อ 55, 60, 65 หรือ 70 ปี” ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเสื่อมลงไม่เท่ากันในแต่ละคน สำหรับทางการแพทย์อธิบายว่า ปัญหาอยู่ที่การวางแผนวิถีชีวิต (Lifestyle) หลังการเกษียณอายุว่าปฏิบัติอย่างไร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (ปริชา กิจโมกษ์ 2553) อธิบายว่า ช่วงชีวิตหลังเกษียณอายุนั้นเป็นช่วงเวลาที่จะมีความสุข เนื่องจากจะได้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้นมีเวลามากพอที่จะท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ ที่อยากจะไปหรือทำในสิ่งที่อยากจะทำ มีเวลาอยู่กับลูกกับหลานมากขึ้นแต่หลายท่านอาจจะลืมนึกไปว่าการเกษียณอายุนั้นนอกจากจะมาพร้อมกับการมีเวลามากขึ้นและไม่ต้องทำงานแล้วนั้นยังมีบางสิ่งที่ตามมาพร้อมกับการเกษียณอายุ และเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องควรคำนึงถึงอย่างมาก ได้แก่ การสูญเสียรายได้หลัก โรคภัยไข้เจ็บที่มาพร้อมกับการชราภาพ การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิต

ดังนั้นคุณลักษณะของอายุและเพศทำให้เกิดปัญหาหาระหว่างวัยอื่น ระหว่างเพศหญิงและชาย ระหว่างเวลาว่างของผู้สูงอายุเองและคนอื่นๆ ในครอบครัว เป็นปัจจัยให้มีอุปกรณ์และเครื่องมืออำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยให้มีกิจกรรมส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยกิจกรรมช่วยสร้างทัศนคติด้านสติปัญญา ความรู้สึกและพฤติกรรมที่คาดหวัง เป็นปัจจัยให้ผู้จัดกิจกรรมกำหนดรูปแบบของกิจกรรมที่มีความยั่งยืนของสถานที่และมีความต่อเนื่องในกิจกรรมซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเลือกกิจกรรมตามความสนใจ นอกจากนั้นยังเป็นปัจจัยการกำหนดสถานที่ที่ตั้งต้องมีความชัดเจนใกล้แหล่งชุมชน ปลอดภัย และเข้าถึงได้ง่าย

สรุปผลตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมพบว่า ควรกำหนดขอบเขตการให้บริการผู้สูงอายุอยู่ที่ อายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเพื่อเปิดโอกาสทางสังคม ควรจัดขนาดสภาพแวดล้อมกายภาพให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นว่ามีประโยชน์ควรนำมาใช้ ไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอดคล้องกับพฤติกรรมโดยแบ่งตามกิจกรรม 4 ประเภท คือ กิจกรรมประเภทการสนทนากลุ่ม กิจกรรมประเภทที่ร่วมกันทำ กิจกรรมประเภทที่แยกกันกระทำและกิจกรรมประเภทแข่งขันกัน การเลือกเครื่องเรือนหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้มีความแตกต่างแต่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับบุคคลที่มีวัฒนธรรมต่างกัน

2.1.2.1.2 สถานภาพ

สถานภาพที่มีผลอย่างรุนแรงที่สุดของผู้สูงอายุ คือ การเสียชีวิตของคู่ครองซึ่งมีผลทำให้เปลี่ยนแปลงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอย่างเฉียบพลันโดยมีพฤติกรรมแยกตัว รู้สึกโดดเดี่ยวและห่างเหินจากสังคมแต่จะมุ่งความสนใจเฉพาะที่ครอบครัวและเพื่อนสนิทขาดการติดต่อกับสังคมภายนอก (สมภาพ เรื่องตระกูล 2547) สาเหตุเพราะความหวาดกลัวอีกทั้งเกิดความไม่คล่องแคล่วเหมือนเดิม สังเกตจากการไปสถานที่ต่างๆ ที่มีคนหนาแน่นจะไม่ค่อยอยากไปแม้แต่ผู้ที่มีบุคลิกภาพชนิดเข้ากับคนง่ายก็จะมีปัญหาเช่นเดียวกัน การบำบัดทางจิตและสังคมจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งในอนาคตคาดว่าประชากรสูงอายุที่เป็นโสด หย่าหรือแยกกันอยู่กับคู่สมรสมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเพศหญิงที่อยู่คนเดียว โดยสถานภาพสมรสส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม รูปแบบการอยู่อาศัยและการได้รับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นหม้ายที่มีอายุมากไม่มีบุตรและกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโสดจึงเป็นกลุ่มที่เปราะบางหรืออยู่ในภาวะเสี่ยงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในเมืองสูงกว่าเขตชนบท

สำหรับสถานภาพยังมีผลต่ออารมณ์จิตใจและส่งผลต่อการเข้าสังคม (ศรีประภา ชัยสินธพ, 2552) ในขณะเดียวกันอายุ เพศและสถานภาพทางสังคมทั้งหมดนี้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงระดับกลุ่มความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งสามารถนำแนวคิดนี้ไปจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมย่อยทำให้เกิดความคล่องตัวในกลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุ

ดังนั้นคุณลักษณะของสถานภาพทางสังคม เป็นปัจจัยกำหนดให้มีกิจกรรมให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต เป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อนช่วยเพื่อนโดยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาผู้สูงอายุที่มีปัญหาคล้ายคลึงกันและนอกจากนั้นยังเป็นปัจจัยให้ผู้จัดกิจกรรมต้องกำหนดกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเลือกให้ตรงกับความต้องการไว้สำหรับผู้มีปัญหาในการเข้าสังคมซึ่งวิธีนี้เป็น การช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการเข้าสังคมจากกลุ่มย่อยสู่กลุ่มใหญ่ ส่งเสริมการเข้าสังคมหรือที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของด้วยการกำหนดอาณาเขตครอบครองที่ชัดเจนในขณะเดียวกันก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจในสถานที่ซึ่งรวมทั้งการรู้ทิศทางของสถานที่ไม่ทำให้หลงทาง ส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สรุปผลตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมพบว่า ควรใช้แนวคิดด้านจิตวิทยาแก้ปัญหาโดยจัดให้บรรยากาศมีชีวิตชีวาและใช้วิธีการบูรณาการทางวัฒนธรรมที่หลายหลากไม่ขัดแย้งทางความรู้สึก สื่อด้วยสัญลักษณ์ มีทางสัญจรในระดับอาคารที่เปิดโอกาสให้พบปะสังสรรค์ แบ่งระดับขนาดพื้นที่ประเภทกิจกรรมหลักของโครงการและแบ่งระดับห้องสำหรับกิจกรรมย่อยของกลุ่ม กำหนดเวลาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลัก มีห้องค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง

2.1.2.1.3 ลักษณะการอยู่อาศัย

วัฒนธรรมของสังคมไทยในอดีตอยู่แบบครอบครัวขยายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะให้ความเคารพผู้อาวุโสผู้ทำหน้าที่ดูแลอบรมและยึดโยงจิตใจลูกหลานตามพื้นฐานวัฒนธรรมไทย ครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในระดับบุคคลและสังคม ปัจจุบันปัจจัยด้าน

ประชากร เศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวกำหนดให้ขนาดครอบครัวสามช่วงวัยลดลงเนื่องจากการมีลูกลดลง อัตราส่วนการทำงานสูงขึ้นเนื่องจากระดับการศึกษาสูงขึ้น การย้ายถิ่นเพื่อไปทำมาหากินในเมืองและนอกจากนั้นยังไม่มีเวลาให้กับครอบครัวทำให้สังคมละเลยคุณค่าผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ในขณะที่ภาครัฐมีสวัสดิการจำกัดที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุอยู่แยกจากครอบครัวความเปราะบางในเขตเมืองจึงมีมากกว่าเขตชนบทโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นโสด ไม่มีบุตรและไม่มีการติดต่อกับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางครอบครัวและนำไปสู่การคุ้มครองทางสังคมสำหรับเยาวชนและผู้สูงอายุ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2552) ได้สำรวจการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุและการตระหนักเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ.2552 โดยตั้งประเด็นคำถามว่าคุณคิดว่าควรมีหน้าที่หลักในการดูแลผู้สูงอายุพบว่าร้อยละ 75.2 เห็นว่าเป็นบุตร ส่วนความคาดหวังที่จะพึ่งพาบุตรเมื่อยามสูงอายุพบว่า ร้อยละ 76 เห็นว่าคาดหวังจะพึ่งพาบุตรเมื่อยามสูงอายุและการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุกับบุตรหลานพบว่า ร้อยละ 84.1 เห็นว่าผู้สูงอายุควรอาศัยอยู่บ้านเดียวกันกับบุตรหลาน ร้อยละ 15.2 เห็นว่าผู้สูงอายุควรอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กันกับบุตรหลาน ร้อยละ 0.7 เห็นว่าควรแยกไปอยู่ที่อื่น

ดังนั้นคุณลักษณะการอยู่อาศัยทำให้เกิดช่องว่างทางวัฒนธรรม ช่องว่างของเวลาที่ไม่ตรงกันของคนในครอบครัวและความต้องการพื้นที่ว่างทำกิจกรรมต่างๆ เป็นปัจจัยส่งเสริมแนวคิดด้านการสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุระดับรุ่นเดียวกันและระดับต่างรุ่นกัน เป็นปัจจัยจัดส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกหลานกับผู้สูงอายุให้มีช่องว่างลดลงปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมการเอื้ออาทรต่อสมาชิกครอบครัวและเครือญาติลดความขัดแย้งในครอบครัว เป็นปัจจัยจัดส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยไม่สร้างเงื่อนไขของเวลาที่เป็นทางการหรือต้องทำเป็นประจำ เป็นปัจจัยให้จัดอบรมเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ตามลำพัง

สรุปผลตามที่ได้พบทวนวรรณกรรมพบว่า ควรมีลักษณะพื้นที่พักอาศัยชั่วคราวระดับเขตรองรับกิจกรรมของผู้สูงอายุ มีผู้ดูแลและเจ้าหน้าที่ให้บริการ มีพื้นที่ระดับห้องเพื่อจัดอบรมด้านต่างๆ ที่สามารถรองรับได้ทุกเพศทุกวัย มีส่วนพักคอยสำหรับกิจกรรมครอบครัวหรือกิจกรรมกลุ่ม

2.1.2.1.4 การศึกษา

ในอดีตรูปแบบการศึกษานั้นให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนแต่ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมคนรุ่นใหม่เข้าเรียนตามสถาบันการศึกษาแทนส่งผลให้มีแต่การเคารพนับถือตามวัฒนธรรม ส่วนความเชื่อถือก็กลายเป็นเชื่อหลักการและเหตุผล ในขณะเดียวกันชีวิตคู่สมรสของผู้สูงอายุเองในกรณีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมากส่งผลให้มีปัญหาต่อความเข้าใจและการรับรู้ที่ต่างกันไม่เหมือนกันโดยมีมากในฝ่ายหญิงที่ระดับการศึกษาสูงกว่าฝ่ายชาย (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2549) และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาน้อยในปัจจุบันมีโอกาสเป็นโรคสมองเสื่อมและมีความบกพร่องของการรู้การเข้าใจสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาดีซึ่งเป็นสาเหตุปัจจัยเสี่ยงของวิถีการดำเนินชีวิต อาหารที่รับประทานและอาการของโรคปรากฏขึ้นเร็วกว่า (สมภพ เรื่องตระกูล, 2547)

รายงาน “การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2550” (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2551) พบว่าปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า “ร้อยละ 73.7 เป็นผู้สูงอายุชายเข้าร่วมกิจกรรมและร้อยละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

70.3 เป็นผู้สูงอายุหญิงซึ่งนอกเขตเทศบาลเข้าร่วมกิจกรรมการกว่าในเขตเทศบาล ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลาย”

ดังนั้นคุณลักษณะการศึกษาเป็นที่แตกต่างกันรูปแบบกิจกรรมจึงควรแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อเพิ่มและสร้างโอกาสทางการเรียนรู้หรือโอกาสทางการค้นคว้าหาความรู้ที่มีระดับพื้นฐานต่างกัน เป็นปัจจัยจัดกิจกรรมฝึกอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ ในวัยเกษียณ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยสื่อต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

สรุปผลตามที่ได้พบทวนวรรณกรรมพบว่า ควรมีพื้นที่ระดับห้องให้บริการด้านฝึกอบรมและมีพื้นที่การเรียนรู้ค้นหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง สภาพแวดล้อมส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบูรณาการทางวัฒนธรรมที่หลากหลายไม่ขัดแย้งทางความรู้สึกวัยอื่น ใช้สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ สื่อด้วยสัญลักษณ์

2.1.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

ในอดีตผู้สูงอายุมีคุณค่าในการพึ่งพาการถ่ายทอดความรู้ อาชีพและประสบการณ์ซึ่งส่งผลให้ลูกหลานมีเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ เมื่อเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนอีกทั้งด้านประชากรผู้สูงอายุเองก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ประโยชน์จากผู้สูงอายุก็เปลี่ยนเป็นคนเฒ่าบ้าน ช่วยดูแลลูกหลาน การเคารพนับถือหรือการกตัญญูรู้คุณมีน้อยลงและถูกทอดทิ้ง ในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นสำคัญ วัตถุประสงค์ของคนโดยอาศัยความสามารถในการทำงานหาเงินจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุถูกมองว่าขาดคุณค่าขาดรายได้และเป็นภาระ ทำให้ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากสังคมซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ โดยแสดงออกตามกระบวนการของแรงกดดันคือ มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย ใจน้อย มีความรู้สึกไม่มั่นคง ปลอดภัย คิดถึงแต่ตนเอง มีความวิตกกังวลสูง โกรธง่าย พึ่งพาอาศัยผู้อื่นมากขึ้นซึ่งความถี่มากขึ้นแตกต่างกันขึ้นกับสภาวะเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมและภาวะวิกฤติที่กำลังเผชิญอยู่ ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาการแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับความรู้สึกมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีของตนเอง มีปรัชญาในการดำเนินชีวิต มีความเชื่อ มีความหวังและมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในสังคม สำหรับรายที่ไม่สามารถปรับตัวได้บุคลิกภาพจะเสียมากขึ้นและกลายเป็นภาระต่อสังคม ก่อให้เกิดปัญหาทางจิตโดยทำลายตัวเองและผู้อื่นได้ (สวรัย บุษมานนท์, 2553)

ประเด็นของอายุค่าเฉลี่ยของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการรู้จักดูแลสุขภาพและระบบสาธารณสุขที่ดีขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงมีสุขภาพที่ดีและมีความพร้อมที่จะทำงานโดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันภาวะเศรษฐกิจสร้างความแตกต่างระหว่างเพศหญิงด้อยกว่าชาย นอกจากนั้นยังพบว่าปัจจุบันผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวแม้จะอายุวัยเกษียณอายุแล้วก็ตาม แต่ภาวการณ์ทำงานของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครสะท้อนถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้นและมีสัดส่วนการทำงานที่น้อยสำหรับการทำงานของผู้สูงอายุยังทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิตและจิตใจยังส่งผลให้รู้สึกว่าคุณค่าและศักดิ์ศรีอีกทั้งได้ประโยชน์จากการเคลื่อนไหวในการทำงานเสมือนกับการออกกำลังกาย สมองไม่หยุดนิ่งมีการติดต่อกับสังคมถือว่าเป็นผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจของผู้สูงอายุเอง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551 ; กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2553)

1. อาชีพ

รายงานการทำงานของเพศชายสูงเป็น 2 เท่าของเพศหญิงและร้อยละ 4.4 งานส่วนใหญ่ที่ผู้สูงอายุทำเป็นงานในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 95.6 ทำงานในนอกภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 11.2

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน และเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจโดยไม่คิดค่า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ร้อยละ 4.6 เป็นลูกจ้างเอกชนและร้อยละ 0.8 เป็นลูกจ้างรัฐบาล ร้อยละ 0.1 เป็นลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ส่วนร้อยละ 1.7 เป็นนายจ้าง สำหรับร้อยละ 0.1 เป็นการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2553)

2. รายได้

ประเด็นการเกื้อหนุนทางการเงินของบุตรสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวยังเป็นวัฒนธรรมการแลดูพื้นฐานในสังคมไทย ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุก็อายุมากขึ้นและไม่ได้ทำงาน ส่งผลให้รายได้ที่เคยได้รับจากการทำงานจึงขาดหายไป มีเพียงกลุ่มหนึ่งที่มีรายได้ประจำทุกเดือนจากเงินบำนาญและหรือได้รับจากบุตรหลาน ทำให้เงินออมที่เคยมีอยู่ลดน้อยลงและหมดไปตามช่วงวัยที่สูงขึ้นจึงเป็นสาเหตุให้พิจารณาความเพียงพอของรายได้เป็นประเด็นสำคัญและได้พบว่ารายได้ไม่เพียงพอและเพียงพอเป็นบางครั้งจึงอนุมานได้ว่ามีรายได้ไม่เพียงพอและอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการดำรงชีวิตที่ยากลำบากและจำเป็นต้องได้รับการดูแลหรือสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำเส้นแบ่งความยากจน (Povertyline) และพบว่าภาวะความยากจนของผู้สูงอายุนั้นมีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ.2545 ร้อยละ 40.7 ลดเหลือร้อยละ 29.1 ในปี พ.ศ.2549 นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยไม่ให้ความสำคัญกับการออม จึงควรรณรงค์ให้ประชาชนออมมีการออมเพิ่มขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551; กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2552)

ดังนั้นคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจในเรื่องอาชีพและรายได้ทำให้ผู้สูงอายุถูกละทิ้งในการดูแลอาชีพและรายได้ยังเป็นปัจจัยระดับนโยบายของประเทศที่รัฐฯ ได้กำหนดแนวทางใน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมีแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544และต่อเนื่องไปถึงฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549) ที่ได้อธิบายว่า “มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และ (แผนพัฒนา ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554) อธิบายว่า “ได้เพิ่มแนวคิดและทิศทางการปรับตัวของประเทศไทยโดยยึดหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีเหตุผลและใช้หลักความพอประมาณ มีการเตรียมระบบบริหารจัดการความเสี่ยง ขับเคลื่อนด้วยความรอบรู้และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2553) ผลของนโยบายนั้นนำไปสู่ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งในการพัฒนาศักยภาพตัวเองสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นการบูรณาการที่เชื่อมโยงกับภาวะสุขภาพร่างกายที่ดี ภาวะสุขภาพจิตที่ดีต่อเนื่องถึงการมีสังคมที่ดีมีอาชีพและเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจนกลายเป็นการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สรุปผลตามที่ได้บทวนวรรณกรรมพบว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมระดับนโยบายควรมีการใช้สอยพื้นที่ให้เกิดการส่งเสริมและสร้างประโยชน์ในกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุโดยแบ่งสภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนสาธารณะและสภาพแวดล้อมส่วนบุคคล มีความยืดหยุ่นของสถานที่และให้อยู่ในอาณาเขตเดียวกันเพื่อสร้างความสะดวกในการเดินทาง รูปแบบการจัดเป็นระบบเปิดโอกาสให้ทุกเพศทุกวัยมีโอกาสเข้ามาเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน ในระดับกิจกรรมนั้นควรมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องเพิ่มความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 ลักษณะทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่

เมืองพัทยาได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ พานักระยะยาวเพื่อรองรับยุทธศาสตร์การทำงานให้เข้าสู่เป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวทำให้การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจมีการลงทุนหรือขยายกิจการอันเป็นผลทำให้มีการจ้างงานมากขึ้นควบคู่ไปกับพื้นที่อื่นคือ เชียงใหม่ สุโขทัย หัวหิน-ชะอำ กาญจนบุรี และหนองคาย อีกทั้งนายอิทธิพล คุณปลื้ม นายกเมืองพัทยา ได้ออกประกาศเชิญชวนให้บรรดานักลงทุน ชาวต่างชาติที่อยู่ในวัยเกษียณ และนักท่องเที่ยวให้มาซื้อที่อยู่อาศัยในเมืองพัทยา ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักแห่งหนึ่งของเมืองไทย โดยกล่าวว่าพัทยามีโอกาสในการลงทุนและมีทางเลือกด้านที่อยู่อาศัยที่หลากหลายเหมาะสำหรับการมาพักอาศัยเป็นบ้านหลังที่สอง และอยู่ใกล้ศูนย์กลางการบินที่สำคัญของภูมิภาค ทำให้สามารถบินตรงจากต่างประเทศและประเทศอื่นๆ ได้อย่างสะดวก และจากสถิติจำนวนผู้สูงอายุในประเทศ ในภาคกลางและกรุงเทพมหานครมีจำนวนรวมกันมากที่สุดกว่าภูมิภาคอื่นประกอบกับการมีภูมิประเทศที่เป็นเชิงเขากับชายฝั่งทะเลและมีสภาพธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์จึงทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาสัมผัสความงามทางธรรมชาติตลอดทั้งปี สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าเพื่อสัมผัสกับวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นข้าพเจ้าจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาลงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนชุมชนพานักระยะยาวสำหรับชาวไทยและชาวต่างชาติวัยหลังเกษียณในเมืองพัทยา

การดำเนินงาน Age-Friendly Cities ได้เข้าไปสู่นโยบายการบริหารราชการเมืองพัทยา สิ่งในเมืองพัทยาได้ดำเนินการเกี่ยวกับเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุไปแล้ว ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอกทางข้ามถนน ริมถนนฟุตบอล มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ชมรมผู้สูงอายุอบรมปฏิบัติธรรมพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ มีการจัดงานวันผู้สูงอายุ รดน้ำดำหัวการให้ความเคารพและการยอมรับ มีการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุมีสถานบริการชุมชน และบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง มีโครงการบริการสาธารณสุขเชิงรุกในชุมชนรวมถึงจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุพร้อมทีมสหสาขาวิชาชีพ และอื่นๆตามการดำเนินงานเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ 8 องค์ประกอบ เมืองพัทยาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานโครงการเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และเมืองพัทยามีแผนที่จะทำในอนาคต ดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
2. พัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้ง 8 องค์ประกอบและดำเนินไปพร้อมกับแผนแม่บทการพัฒนาเมืองพัทยา 10 ปี แผนพัฒนาเมืองพัทยา 5 ปีและ 3 ปี ซึ่งจะนำไปสู่พัทยายั่งยืน

2.2.1 จำนวนประชากรสูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จากผลสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ 4 ครั้งที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของ ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็น ร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 9.4 ร้อยละ 10.7 ร้อยละ 12.2 ในปี 2545 2550 2554 ตามลำดับผลการสำรวจปี 2557 พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมดชายร้อยละ 13.8 และหญิงร้อยละ 16.1 (สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 10,014,699 คน เป็นชาย 4,514,812 และหญิง 5,499,887 คน หรือคิดเป็นชายร้อยละ 45.1 และหญิงร้อยละ 54.9 ของ ผู้สูงอายุทั้งหมด

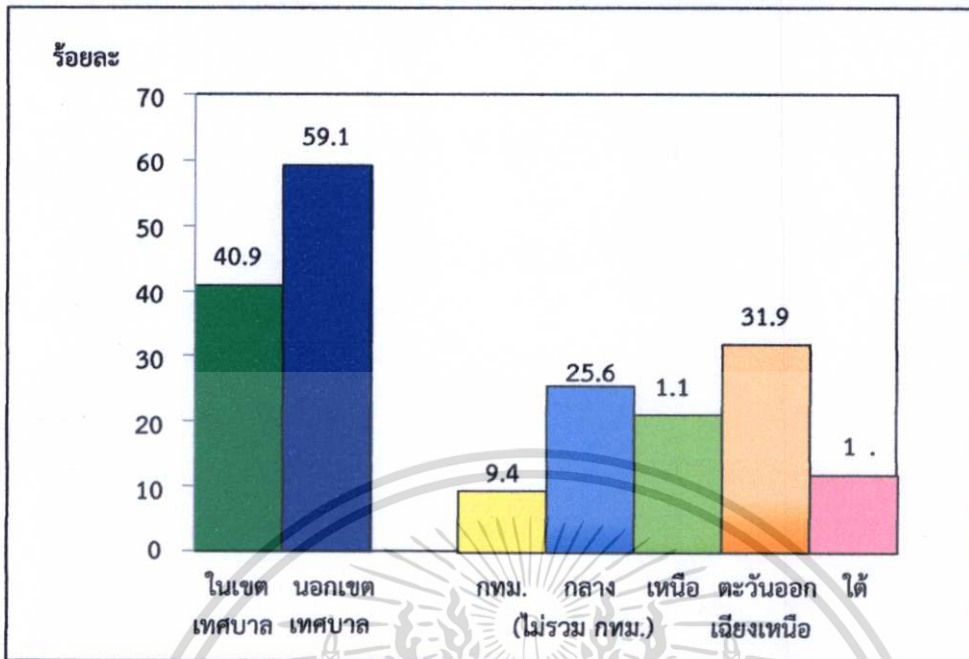
ตาราง 2.1 จำนวนและร้อยละของประชากรสูงอายุ พ.ศ. 2537 2545 2555 2554 และ 2557

ปีที่สำรวจ	จำนวนผู้สูงอายุ	ร้อยละ
2537	4,011,854	6.8
2545	5,969,030	9.4
2550	7,020,959	10.7
2554	8,266,304	12.2
2557	10,014,699	14.9

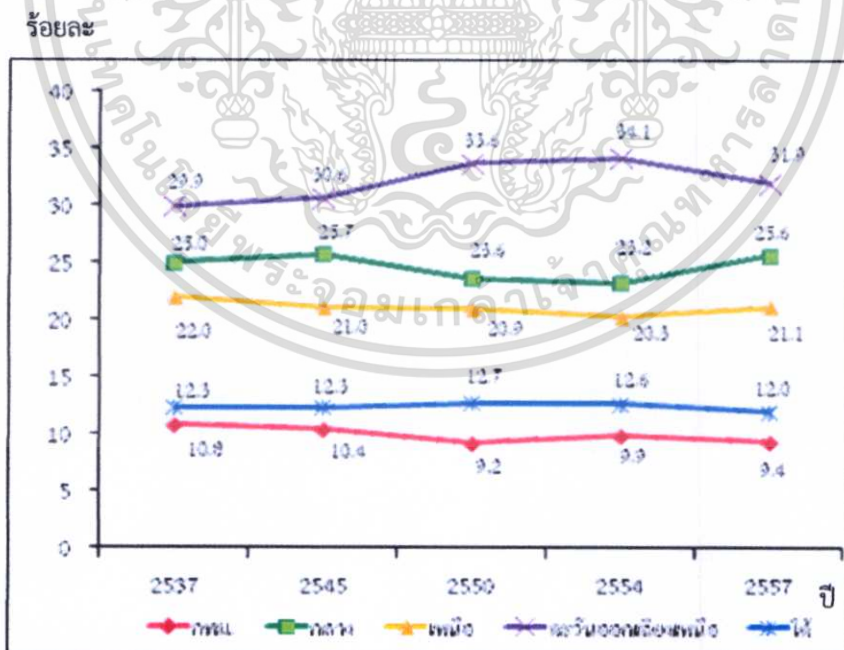
ที่มา : รายงานผลเบื้องต้น สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557
สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของผู้สูงอายุตามเขตการปกครองหรือเขต ที่อยู่อาศัยและภาค พบว่าในปี 2557 ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลร้อยละ 40.9 และนอกเขตเทศบาลร้อยละ 59.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด ประมาณร้อยละ 31.9 รองลงมาคือภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ (ร้อยละ 25.6 ร้อยละ 21.1 และร้อยละ 12.0 ตามลำดับ) สำหรับ กรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุน้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 9.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิการกระจายตัวของประชากรสูงอายุตามเขตที่อยู่อาศัยและภาค พ.ศ. 2557
ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

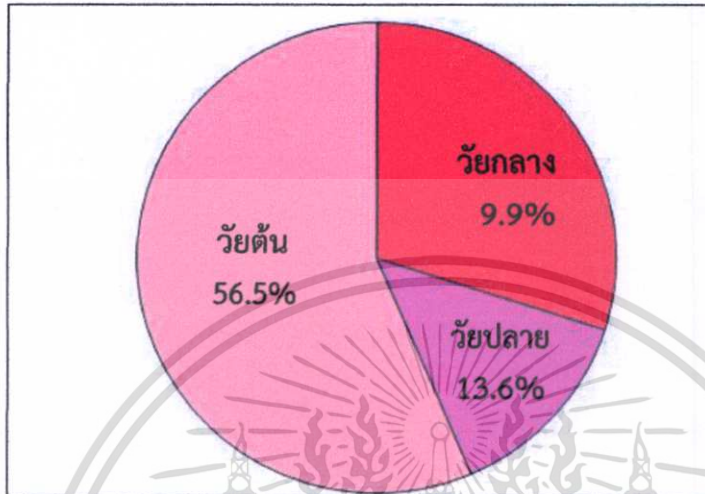
ภาพที่ 2.2 แผนภูมิการกระจายตัวของประชากรสูงอายุ จำแนกตามภาค พ.ศ. 2537 , 2545 , 2550 , 2554 และ 2557 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583, สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์และสงวนสิทธิ์ในข้อมูลที่ได้ให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

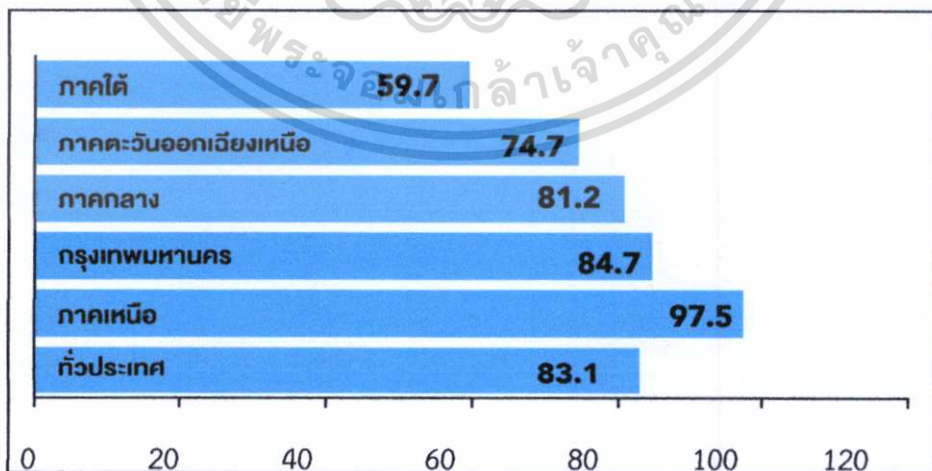
เมื่อพิจารณาช่วงอายุของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง คือวัยต้น(อายุ60-69 ปี) วัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จากการสำรวจ พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้สูงอายุของประเทศไทยจะมีอายุอยู่ในช่วงวัยต้นถึงร้อยละ 56.5 ของผู้สูงอายุทั้งหมด

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิร้อยละของประชากรสูงอายุ จำแนกตามกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. 2557

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ระดับการสูงวัยของประเทศไทยในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไป ในพ.ศ.2556 ภาคเหนือ มีดัชนีการสูงวัยสูงสุด เมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ รองลงมาคือกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคใต้มีระดับการสูงวัยต่ำสุดคือมีดัชนีการสูงวัยเพียง 60 เท่านั้น

ภาพที่ 2.4 แผนภูมิดัชนีการสูงวัยของภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย พ.ศ.2556

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583, สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่เผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้สูงอายุและแนวความคิดการจัดที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

สำหรับประเทศไทยได้นิยามคำว่า “ผู้สูงอายุ” ว่าเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปโดยวัยนี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (2) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และจิตใจ (3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2552)

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย สภาพร่างกายภายนอกของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากอาทิเช่น ผิวหนังจะเหี่ยวย่น ผิวหนังแตกแห้ง ร่างกายฟื้นตัวยาก กระดูกเสื่อม พรุน มวลกระดูกลดลงกล้ามเนื้อ ความว่องไวและแข็งแรงลดลง หกล้มง่าย หัวใจเหนื่อยง่าย เส้นเลือดตีบแข็ง ในเรื่องระบบหายใจนั้นจะมีอาการสำลักอาหารง่าย จะมีอาการเบื่ออาหาร การรับรส รับกลิ่นไม่ดี ท้องผูกง่าย ในเรื่องของสมองจะมีความจำเสื่อม ตาพร่ามัว สายตายาว การรับรู้ทางการได้ยิน กลิ่นและรสไม่ดี (บริบูรณ์ พรพิบูลย์, 2536) ได้จำแนกลักษณะของผู้สูงอายุไว้ ดังนี้

2.3.1.1 ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก ฟันสั่นคลอน ผู้หญิงจะหมดประจำเดือนและมีความจำเสื่อมโทรมโดยทั่วไปให้เห็น

2.3.1.2 มีความรู้สึกที่ตัวเองเรี่ยวแรงน้อยลง กำลังลดถอย เหนื่อยงาน มองเห็นอะไรไม่ค่อยชัด หูตึงรับกลิ่นรสเลวลง ความจำเสื่อม เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ช้า ความสามารถในการทำงานลดลง เจ็บป่วยง่าย และเมื่อเจ็บป่วยแล้วก็หายได้ช้า

2.3.1.3 ขาดความมั่นใจในตัวเอง มีอารมณ์กังวลง่าย และกลัวในสิ่งที่ไม่เคยกลัวมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลัวถูกทอดทิ้งและกลัวความตาย นอกจากนี้ยังรู้สึกหงอยเหงาเป็นนิจ ใจน้อย และสะเทือนใจง่าย บางคนกลายเป็นคนหงุดหงิดโมโหร้าย ชอบแยกตัว บางคนมีอารมณ์เศร้าต้องการตายเร็วหรืออยากฆ่าตัวตาย แต่ก็มีบางคนกลายเป็นคนเพื่อเจ้าชู้ชอบโอ้อวดและชอบต่อเติมความเป็นจริง

2.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และจิตใจ ผู้สูงอายุจะมีความรู้สึกว่ายึดมั่นในความคิดของตน เอาแต่ใจตัวเอง อารมณ์แปรปรวน เงาและน้อยใจ ขี้บ่น ขาดความอดทน สิ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจในผู้สูงอายุ มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

2.3.2.1 สิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกในร่างกาย ได้แก่ การสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รักและการสูญเสียปัจจัยทางสังคม เช่น การสูญเสียบทบาท การปลดเกษียณจากการทำงาน ทำให้เกิดความสูญเสียอำนาจและความรู้สึกมีคุณค่าของตนเองลดลง

2.3.2.2 สิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยภายในร่างกาย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายในระบบต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดโรคทางกายได้

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายในระบบต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดโรคทางกายได้

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุจะสามารถจัดการปรับตัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี แต่ถ้าไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะเกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา

2.3.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ภัยนี้บทบาททางสังคมจะถูกจำกัดลง เนื่องจากสุขภาพไม่เอื้ออำนวย ต้องเป็นภาระให้กับคนใกล้ชิด ทำให้ผู้ชราารู้สึกว่าตัวเองหมดคุณค่า และไร้ความหมาย จากการศึกษาที่คนมีอายุมากขึ้นทำให้จำนวนผู้สูงอายุมีสูงชันเรื่อยๆ สังคมเมืองทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวต้องดิ้นรน ซึ่งให้เวลาการดูแลผู้สูงอายุในอุปการะรวมทั้งผู้สูงอายุลดน้อยลง ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังมากขึ้น (ประพันธ์พงศ์ เวชชีวะ, 2537)

นิวการ์เตนและคณะ (Neugarten และคณะ, 1968) กล่าวถึงบุคลิกภาพและการปรับตัวของผู้สูงอายุไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1. Reorganizer เป็นพวกหากิจกรรมใหม่ๆ เพื่อมาแทนที่กิจกรรมที่สูญเสียไป
2. Focusal เป็นพวกช่างเลือกในการทำ กิจกรรม พวกนี้จะหยุดทำกิจกรรมบางอย่าง ในขณะเดียวกันก็จะจัดกิจกรรมที่จะเลือกกิจกรรมใหม่
3. Disengaged เป็นพวกที่ตั้งตัวเองออกมาจากบทบาทความรับผิดชอบที่มีอยู่เดิมโดยสมัครใจ
4. Holding-on เป็นพวกที่พยายามจะอยู่ใกล้ชิดกับคนวัยกลางคน
5. Constricted เป็นพวกที่พยายามจะปิดตัวเองจากโลกภายนอกมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับโลกภายนอก
6. Succorance-seeking เป็นพวกที่มีความพอใจในชีวิตตนเอง トラบที่สามารถหาคนเป็นที่พึ่งพาได้ พวกนี้ต้องการคนมาช่วยดูแลและเอาใจใส่
7. Apathetic เป็นพวกที่ตั้งตัวเองออกมาจะหยุดคิดหรือหมดหวังในชีวิตค่อนข้างเร็วตั้งแต่เนิ่นๆ ไม่เคยเปลี่ยนความเชื่อแบบทำร้ายตนเองว่าตนเองไม่สามารถที่จะจัดการสิ่งแวดล้อมตนเองได้
8. Disorganized เป็นพวกมีกิจกรรมต่างๆ น้อยและมีสภาพจิตใจไม่เป็นปกติกลุ่มหมายเลข 1-3 เป็นพวกที่ความพึงพอใจในชีวิตสูง มีบุคลิกภาพที่มั่นคง หมายเลข 6-8 เป็นพวกที่มีความพึงพอใจในชีวิตน้อย

ดังนั้นหลักการในการทำโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุจึงต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นลักษณะหมู่บ้านจัดสรรที่อยู่ไม่ไกลจากเมือง หรือเรียกว่าหมู่บ้านผู้สูงอายุมิบริการต่างๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุหลายรูปแบบเช่นเป็นบังกะโลชั้นเดียวมีบริการครบครัน มีทั้งอยู่ประจำและไปกลับ ญาติมาเยี่ยมได้และมีอิสระออกนอกสถานที่ได้ ทั้งนี้การจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรคำนึงถึงหลักการจัดการด้านที่อยู่อาศัยทั่วไปที่สำคัญคือ (1) ต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคคล (Individual needs) เช่น ต้องมีความปลอดภัยทางด้านร่างกายและสุขภาพอนามัย เช่นมีที่พักเพียงพอเป็นสัดส่วน มีการรักษาความสะอาด มีระบบแสง เสียงที่ดี ต้องมีความเป็นส่วนตัว (2) ต้องคำนึงถึงความต้องการทางสังคม (Social needs) อาทิเช่น ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของชุมชน มีการผสมผสานด้านที่อยู่อาศัยและความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ที่อยู่อาศัยที่ดีนั้นจะต้องมีสภาพแวดล้อมที่ดีด้วย ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) มีความปลอดภัย (Physical safety) มีความเป็นส่วนตัว (Privacy) และมีขอบเขตส่วนบุคคล (Territoriality)

ทฤษฎีประชากรศาสตร์ที่เกี่ยวกับการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ถึงแม้จะมีทฤษฎีทางประชากรศาสตร์มากมาย แต่ในการอธิบายถึงการเลือกถิ่นที่อยู่ของผู้สูงอายุโดยทั่วไปแล้ว มักจะใช้ทฤษฎีไร้การระผูกพัน(Disengagement theory) ทฤษฎีกิจกรรม(Activity theory) และทฤษฎีความต่อเนื่อง(Continuity theory) มาอธิบายถึงสาเหตุของความต้องการในการเลือกถิ่นที่พำนักของผู้สูงอายุ โดยเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะและความต้องการเฉพาะวัยเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่แตกต่างไปจากการย้ายถิ่นของประชากรกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะทางธรรมชาติและเป็นสิ่งที่เกิดจากกระบวนการทางอายุ

1. ทฤษฎีไร้การระผูกพัน (Disengagement theory) ได้อธิบายถึงบทบาทของผู้สูงอายุและการปรับตัวของผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่ปรับตัวไม่ได้จะสูญเสียบทบาทและเกิดความสับสนขึ้นในชีวิต จนต้องถอนตัวออกไปจากสังคม (Wiseman, 1979) ผู้สูงอายุจะค่อยๆลดกิจกรรมทางสังคมและพยายามหลีกเลี่ยงออกจากสังคม อันมีที่มาจากสาเหตุต่างๆกัน ทั้งทางด้านสุขภาพร่างกาย รายได้ที่ลดลง และความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างที่แปรเปลี่ยนไป ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการปรับการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมในบั้นปลายของชีวิต โดยการแสวงหาถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่ๆ ซึ่งจากการศึกษา พบว่าตัวแปรสำคัญคือ การมีสุขภาพเสื่อมโทรม ความไม่พอใจในที่อยู่อาศัย และเพื่อนบ้าน (Nelson & Winter, 1975)

2. ทฤษฎีกิจกรรม (Activity theory) เป็นอีกหนึ่งทฤษฎีที่ใช้อธิบายการตัดสินใจย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุได้ โดยการนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีเหตุการณ์สับสนในชีวิต และประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งนี้ทฤษฎีนี้ได้แนะนำให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรม เพราะนอกจากจะทำให้มีสุขภาพและชีวิตที่ดีแล้ว การทำกิจกรรมยังทำให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัว ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางสังคมได้ดี (Barrow & Smith, 1979) ถึงแม้กิจกรรมบางอย่างที่ผู้สูงอายุเคยกระทำอยู่บ่อยครั้งถูกแรงผลักดันจากด้านต่างๆให้เลิกกระทำแล้ว แต่ผู้สูงอายุยังคงจะสร้างและค้นหากิจกรรมใหม่ๆขึ้นมาทดแทน ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเป็นการพักผ่อนไปในตัว มีอิสระในเรื่องของเวลา และไม่ต้องผูกพันกับกิจกรรมที่ทำอยู่ตลอดเวลา (Wiseman, 1979)

3. ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity theory) อธิบายว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงมีความปรารถนาที่จะมีแบบแผนวิถีการดำเนินชีวิตแบบเดิม และต้องการที่จะมีความเป็นอยู่ในวัยสูงอายุให้ใกล้เคียงกับลักษณะของชีวิตที่คุ้นเคยที่เคยกระทำมาในอดีต ที่สำคัญ ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะปรับการดำเนินชีวิตในวัยผู้สูงอายุให้มีรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะวัยได้ ทำให้เกิดการย้ายหรือเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่ ซึ่งถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่นั้นจะต้องมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้สูงอายุ และถิ่นที่อาศัยใหม่นั้นต้องสามารถให้การพักผ่อน และให้บทบาททางสังคมที่ชัดเจนแก่ผู้สูงอายุ (Achkey, 1972 & Wiseman, 1979)

ลักษณะสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยตามสภาพแวดล้อมที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ

การจัดสภาพแวดล้อม (Environmental design) นั้นมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมากเนื่องจากผู้สูงอายุมีความสามารถในการควบคุมสภาวะแวดล้อมที่ลดลง (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544) ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรเอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในสภาวะแวดล้อมทั้ง 3 ส่วนคือ (1) สภาวะแวดล้อมส่วนบุคคล (Individual environment) คือควรเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เปลี่ยนสภาวะแวดล้อมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น (2) สภาวะแวดล้อมทางสังคม (Social environment) คือการที่ควรเน้นการจัดสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (3) สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment) คือ ควรให้ความสนใจในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของผู้สูงอายุ

สำหรับแนวคิดการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุนั้นได้มีการสรุปไว้ดังนี้คือ (รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545) ประการแรก คือบ้านควรมีชั้นเดียว ประการที่ 2 คือ บ้านที่ออกแบบเป็นพิเศษสำหรับผู้สูงอายุควรจะเป็นการจัดให้ประตุมิขนาดความกว้างพิเศษ ประการที่ 3 คือ บ้านสำหรับผู้สูงอายุควรจะออกแบบให้ดูแลรักษาง่ายเท่าที่จะเป็นไปได้ ประการที่ 4 คือ ลักษณะบ้านที่ปลอดภัย ประการที่ 5 คือ ประตูควรมีสลักกลอน ประการที่ 6 คือ สถาปนิกต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางร่างกายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดในการออกแบบและจัดการโครงการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุได้มีผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้กล่าวถึง โดยทฤษฎีในเรื่อง Wilson's Assisted Living Concepts and Attributes (Regier, 2002) ได้กล่าวถึงหัวข้อที่เกี่ยวข้องในด้านกายภาพ และการจัดการสิ่งแวดล้อมคือ ความเป็นส่วนตัว ความภาคภูมิใจในตัวเอง ทางเลือก ความเป็นอิสระ ความเป็นตัวของตัวเอง และสิ่งแวดล้อมที่ให้ความรู้สึกเช่นบ้าน ทฤษฎี Cohen and Weisman's Therapeutic Goals for Dementia Facilities (Ibid) ซึ่งได้แก่ การทำให้แน่ใจว่ามีความปลอดภัย การสนับสนุนความสามารถของผู้สูงอายุด้วยกิจกรรม การสร้างการรับรู้และลำดับการสร้างการกระตุ้นและความท้าทายในสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม การสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมเชิงบวก การเพิ่มความอิสระและการควบคุมสถานการณ์ การปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการที่เปลี่ยนไป การสร้างความเชื่อมโยงกับสิ่งที่ดีต่อสุขภาพและที่คุ้นเคย และการสนองต่อความต้องการการเป็นส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีหลักการของ Regnier and Pynoos's Environment—Behavior Principles (Ibid) ได้กล่าวถึง 12 ข้อที่ควรคำนึงถึงหลักพฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อม แม้จะเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่พักอาศัยในโครงการพักอาศัยร่วมและสถานที่พักอาศัยร่วมและสถานดูแลผู้สูงอายุ แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุในบ้านได้เช่นกัน ได้แก่ ความเป็นส่วนตัว ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมการควบคุม ทางเลือกและการปกครอง การลำดับความสำคัญของพื้นที่ ความปลอดภัย การเข้าถึงและการใช้งาน กระตุ้นประสาทสัมผัสและท้าทายสำหรับงานวิจัยต่างๆ ในประเทศไทยได้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับหลักการ ปัญหาและความพึงพอใจในการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ (นิภา ส. ตุมรสุนทร และนางลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2538) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ให้บริการสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุ โดยพบว่าผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยในระดับมาก โดยผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติที่เห็นด้วยสูงสุดต่อการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับผู้สูงอายุ โดยเห็นว่า สภาพแวดล้อมควรเป็นสถานที่ที่ผู้สูงอายุทั่วไปสามารถเข้าไปได้ถึง (ชมพูนุช, 2537) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค พบว่าในผู้สูงอายุประเภทเสียค่าบริการและประเภทสามัญนั้นเพศชายมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมในสถานสงเคราะห์คนชรามากกว่าเพศหญิงนอกจากนี้ยังมีการศึกษาต่างๆ ในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัยของผู้สูงอายุที่เน้นลักษณะทางกายภาพ เช่นระยะและขนาดพื้นที่ ที่เหมาะสม (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2552) โดยมีหลักการดังนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. มีความปลอดภัยทางกายภาพ ควรจัดให้มีแสงสว่างเพียงพอบริเวณบันได ทางเข้าห้องน้ำ กับในห้องน้ำมีราวจับ พื้นกระเบื้องไม่ลื่น อุปกรณ์ปิดเปิดน้ำ และเปิดประตูที่ไม่ต้องออกแรงมาก มีสัญญาณฉุกเฉินจากหัวเตียงหรือในห้องน้ำสำหรับเรียกขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน

2. สามารถเข้าถึงได้ง่าย การมีทางลาดสำหรับรถเข็น ความสูงของตู้ที่ผู้สูงอายุสามารถหยิบของได้สะดวกอยู่ใกล้แหล่งบริการต่างๆ ใกล้แหล่งชุมชนเดิมเพื่อให้ญาติมิตรสามารถมาเยี่ยมเยียนสะดวก

3. สามารถสร้างแรงกระตุ้น การเลือกใช้สีที่เหมาะสม มีความสว่าง และชัดเจน จะทำให้การใช้ชีวิตดูกระชุ่ม กระชวย ไม่ซึมเศร้า และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กระตุ้น ให้เกิดการนำความสามารถต่าง ๆ ของผู้สูงอายุมาใช้อย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความสามารถถอดประโยชน์กับชุมชน

4. ดูแลรักษาง่าย ควรจะออกแบบให้ดูแลรักษาง่ายเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้บ้านทั่ว ๆ ไปควรจะเล็ก ถ้าเป็นหลังใหญ่ ควรจะมีห้องซึ่งง่ายต่อการปิดเอาไว้เพื่อสะดวกสบายในการดูแลบ้าน อาจจะมีบานเลื่อนอลูมิเนียมป้องกันฝนและสนามหญ้าที่มีพุ่มไม้เตี้ย เพื่อลดงานสนาม

แนวคิดในการออกแบบที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ

ประการแรก บ้านควรจะมิชั้นเดียว และไม่ควรมีพื้นต่างระดับหรือบันได และไม่ควรมีธรณีประตู สิ่งเหล่านี้มีแนวโน้มจะสกัดกั้นการเคลื่อนที่ของผู้สูงอายุ และเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ ในบ้านที่มีอยู่แล้ว ลิฟต์สามารถนำมาใช้แทนบันไดหรือพื้นชั้นล่างสามารถเปลี่ยนมาเป็นห้องนอนหรือห้องน้ำ และสามารถช่วยลดความจำเป็นในการใช้บันไดได้ ทุก ๆ ปีที่อุบัติเหตุในผู้สูงอายุมีสาเหตุมาจากผู้สูงอายุตกบันได ดังนั้นไม่ควรมีบันไดในบ้านของผู้สูงอายุ

ประการที่ 2 บ้านที่ออกแบบเป็นพิเศษสำหรับผู้สูงอายุควรจะเป็นการจัดให้ประตูมีขนาดความกว้างเป็นพิเศษ เพื่อให้ล้อเข็นผ่านได้โดยปราศจากสิ่งกีดขวาง ประตูเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุที่อยู่รถล้อเข็นเคลื่อนที่ได้สะดวกและไม่เกิดการเสียดสีระหว่างมือกับประตูเวลาเข็นล้อ

ประการที่ 3 บ้านสำหรับผู้สูงอายุควรจะออกแบบให้ดูแลรักษาง่ายเท่าที่จะเป็นไปได้ด้วยเหตุนี้บ้านทั่ว ๆ ไปควรจะเล็ก ถ้าเป็นหลังใหญ่ควรมีห้องซึ่งง่ายต่อการปิดเอาไว้เพื่อความสะดวกสบายในการดูแล บ้านอาจจะมีบานเลื่อนอลูมิเนียมป้องกันพายุ และสนามหญ้าที่มีพุ่มไม้เตี้ย ๆ เพื่อลดงานสนาม

ประการที่ 4 ลักษณะบ้านที่ปลอดภัย พื้นไม่ควรจะมีพรมผืนเล็ก ๆ หรือพื้นที่ลื่นพรมที่หนา นุ่มจะจำกัดการเคลื่อนที่ทั้งคนและล้อเข็น

ประการที่ 5 ประตูควรมีสลักกลอนประตูไม่ใช่ลูกบิด เป็นไปได้ยากที่จะเปิดลูกบิดด้วยมือที่อ่อนแอจากโรคข้ออักเสบ และประตูควรจะสามารถผลักเปิดได้ง่าย

ประการที่ 6 สถาปนิกต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางร่างกายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับคู่สามีภรรยาสูงอายุที่ดูไม่มีท่าทีที่จะเกิดข้อจำกัดทางร่างกายสถาปนิกอาจจะออกแบบบ้านที่ใหญ่กว่า ซึ่งสามารถลดขนาดแต่ยังใช้การได้ดีถ้าคนหนึ่งคนใดไม่สามารถช่วยตัวเองได้ในเวลาต่อมาโดยออกแบบให้สามารถปิดห้องไว้บางส่วนและเหลือไว้ใช้เพียง 2-3 ห้องเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการสร้าง การเลือกซื้อ หรือเช่า ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (Buckley Joseph, 1967)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. **ตัวบ้าน** เป็นบ้านชั้นเดียว ไม่มีขั้นที่สูง (step) มีชานพักหรือบันไดที่กว้างลึก ทางเข้าระดับเดียวกับพื้นภายนอก พื้นไม่ลื่น ประตูกว้างขวาง มีวิวดี มีปลั๊กไฟเพียงพอ มีการไหลเวียนของอากาศที่ดีแสงสว่างเพียงพอ ระบบป้องกันเพลิงไหม้ที่ดี วัสดุก่อสร้างดีเหมาะสมกับสภาพอากาศและสะดวกในการบำรุงรักษา

2. **ห้องนอน** อยู่ใกล้ห้องน้ำ มีแสงสว่างสำหรับการอ่าน มีพื้นที่เก็บของเพียงพอ กว้างขวางพอสำหรับเตียงคู่

3. **ห้องน้ำ** อ่างอาบน้ำปลอดภัย มีราวจับติดที่ผนัง มีตู้ยาขนาดพอเหมาะ มีปุ่มสวิตช์หน้าประตูทางเข้า

4. **ห้องครัว** มีขนาดที่พอเหมาะไม่ต้องใช้แรงงานหรือการเดินมาก มีระบบระบายอากาศดี หึ่งและดูดต่าง ๆ ใช้งานสะดวก มีพื้นที่เก็บของเพียงพอ มีมูนั่งรับประทานอาหาร

5. **ก๊อกน้ำ** เป็นหัวเดียวผสม เพื่อป้องกันน้ำร้อนลวก

6. **สวิตช์** สูงไม่เกิน 3 ฟุต เพื่อหลีกเลี่ยงการเอื่อม

7. **ปลั๊กไฟ** อย่างน้อย 1.5 ฟุตสูงจากพื้น เพื่อหลีกเลี่ยงการก้ม

8. **ลูกบิดใหญ่** จับง่าย รูปทรงหกเหลี่ยมแปดเหลี่ยมหรือแบบงัดขึ้นตู้เสื้อผ้าควรมีประตูแบบเลื่อน

9. **หน้าต่าง** แบบประหยัดพลังงาน ง่ายต่อการทำความสะอาด

10. **ห้องนั่งเล่น** มีหน้าต่างมองเห็นวิวภายนอก

หลักการออกแบบบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุ (Lowton, M.P.1975)

ในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุนั้น มีหลักในการออกแบบเบื้องต้นเพื่อจุดประสงค์ในเรื่องความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. สนองความต้องการทางด้านความปลอดภัย เช่น **ห้องน้ำมีราวจับ** พื้นกระเบื้องไม่ลื่น อุปกรณ์ปิดเปิดน้ำที่ไม่ต้องออกแรงมากการเปิด เป็นต้น

2. มีสัญญาณฉุกเฉินจากหัวเตียง หรือห้องน้ำ สำหรับเรียกขอความช่วยเหลือ

3. ออกแบบสิ่งที่ส่งเสริมสุขอนามัย เช่น **อากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเข้าถึง รายละเอียดของแบบ**

1. **ขนาดของห้อง** ไม่มีการสำรวจข้อมูลเอาไว้ว่าขนาดเท่าใดจะมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ควรครอบคลุมทั้งหมด คือ มีห้องนั่งเล่น ห้องนอน ห้องอาหาร ห้องน้ำ และครัว

2. **ห้องรับแขกพักผ่อน** เป็นจุดศูนย์กลางของการอยู่อาศัย จึงควรเป็นห้องที่ไม่มีสิ่งกีดขวางหรือมีเฟอร์นิเจอร์กีดขวาง ถ้าเป็นไปได้ควรใช้เตียงนอนเป็นพื้นที่แบ่งส่วน หน้าต่างในห้องควรมีขนาดใหญ่พอที่จะให้แสงสว่างและแสงแดดผ่านเข้ามาได้ พื้นที่นี้จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบเช่น สันทนาการและบันเทิง อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ นั่งเล่น ฯลฯ และควรมีเฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสม

3. **ห้องครัว** เตรียมอุปกรณ์ทำครัวให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสปรุงอาหารด้วยตนเอง เพื่อไม่ให้เหงาและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อาจเป็นได้ทั้ง Full-Fledge Kitchen และครัวแบบเปิด (Open Galley Affair) ซึ่งพบบ่อยใน Apartment แบบ Studio หรือ Apartment ของคนโสด ควรพิจารณาถึงข้อจำกัดในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในครัว เช่น เตา ตู้เย็น อ่างล้างมือ สำหรับเตาควรมีโอกาสน้อยที่สุดที่จะทำให้เกิดเพลิงไหม้ เตาไม่ควรอยู่ในมุม อ่างล้างมือควรเป็นแบบคู่ด้านล่างของอ่างล้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มือควรมีพื้นที่สำหรับรถเข็น ตู้เย็นหรือลิ้นชักในครัวควรวางอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อที่ผู้สูงอายุจะได้ไม่ก้มมากเกินไปทำให้เสียสุขภาพหลัง

4. **ห้องอาบน้ำ** เป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้มากที่สุด ควรมีที่จับ (Grab Bar) ในห้องน้ำ โดยเฉพาะตรงฝักบัว และที่อาบน้ำควรมีสัญญาณฉุกเฉินในห้องน้ำ ฝักบัวควรเป็นชนิดแรงดันต่ำ ก๊อกน้ำและอุปกรณ์ควรเป็นชนิดที่เบาแรงเปิด ประตูห้องน้ำควรเป็นแบบที่เปิดให้คนอื่นสามารถเข้าไปได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุ ห้องน้ำไม่ควรแคบเกินไปจนเป็นอุปสรรคในการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ พื้นผิวไม่ควรลื่น

5. **ห้องนอน** เป็นห้องที่ใช้มากที่สุดจึงควรมีความเป็นส่วนตัวมากที่สุด ควรแยกเป็นสัดส่วนจากห้องอื่น ๆ ห้องนอนไม่ควรเล็กเกินไป และควรที่จะเป็นห้องที่ส่งเสริมกำลังใจและให้ความหวัง ด้วยหน้าต่างและการมองเห็นทิวทัศน์ เพียงควรจะสามารถเคลื่อนย้ายได้ในบางโอกาส และไม่ควรอยู่ในมุมใดมุมหนึ่ง ห้องนอนควรมีพื้นที่สำหรับโทรทัศน์ ผู้ที่อยู่เป็นคู่ควรมีพื้นที่สำหรับเตียงคู่

6. **ห้องแต่งตัว** มีตู้เสื้อผ้า โต๊ะเครื่องแป้งและกระจก นักจิตวิทยาบอกว่าคนที่ผู้สูงอายุได้ส่องกระจกดูตัวเองจะทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น โดยกระตุ้นให้ได้รับรู้ถึงสภาพปัจจุบันของตัวเอง

7. **พื้นห้อง** ควรเป็นพื้นที่ทำความสะอาดได้ง่ายและไม่ลื่น

8. **หน้าต่าง** ไม่ควรสูงเกินไป ทำให้สามารถมองเห็นวิวภายนอกได้ง่าย และไม่ควรมืดหรือลื่นเกินไปเพราะจะทำให้มีเสียงดังเวลามีลมพัด และควรทำจากวัสดุที่แข็งแรงเพื่อความปลอดภัย

9. **แสงไฟ** ควรมีสวิตช์อยู่ในจุดที่ผู้สูงอายุเปิดปิดได้สะดวก และควรมีแสงไฟจากภายนอก สาดเข้ามาในกรณีที่มีไฟในบ้านเสียเพื่อช่วยในการมองเห็นของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีปัญหาทางด้านสายตา ดังนั้นในบริเวณที่อยู่อาศัยจึงควรมีความสว่างทั้งในเวลากลางวันและกลางคืนทางเดิน ควรทำราวสำหรับผู้สูงอายุจับเพื่อช่วยในการเดิน

แนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

การติดต่อกับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ การเดินทางที่สะดวก มีข่าวสารเกี่ยวกับบริการและงานเทศกาลต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุ เหล่านี้สำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตการใช้ชีวิตที่เป็นปกติ และการมองโลกในแง่ดี ตัวอย่างเช่น มีรถขนส่งมวลชน ป้ายรถเมล์ ที่สะดวกและใกล้ เส้นทางเดินไปสู่ชุมชนได้ง่ายและปลอดภัย และมีพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนได้ เช่น การแสดงผลงานหัตถกรรม การทำอาหารแบ่งกัน เป็นต้น (Carstens, 1985)

สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ กับการคาดหวังในการเข้ารับการสงเคราะห์ประเภทเสียค่าบริการ (ม.ล.สิริสมร สุขสวัสดิ์, 2534) โดยทำการศึกษาจากการสัมภาษณ์ กลุ่มที่ใช้เป็นกรณีศึกษาได้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นผู้มาสมัครขึ้นบัญชีรอการถูกเรียกตัวเข้ารับการสงเคราะห์ ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค ความคาดหวังของผู้สูงอายุที่มีต่อสถานสงเคราะห์คนชรานั้นพบว่า กลุ่มกรณีศึกษามองสถานสงเคราะห์ว่าเป็นสถานที่เงียบสงบ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีผู้คอยช่วยเหลือดูแล มีความเป็นอิสระ มีเพื่อนวัยเดียวกันคอยพูดคุยแก้เหงา และความสะดวกสบายในเรื่องการคมนาคมและที่อยู่อาศัย ข้างหน้าสถานสงเคราะห์เป็นตลาดบางแค สะดวกในการซื้อของรับประทาน และอยู่ใกล้วัด แสดงให้เห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในสถานสงเคราะห์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเลือกที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ

มาตรฐานขั้นต่ำของต่างประเทศและประเทศไทย

กฎระเบียบที่กำหนดมาตรฐานสำหรับที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในแต่ละประเทศมีข้อแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ดังนี้

มาตรฐานขั้นต่ำของสหรัฐอเมริกา

ในงานวิจัยครั้งนี้ได้นำมาตรฐานอ้างอิงมาจากเอกสาร 2ฉบับ คือ Fit for the future?

National Required Standards for Residential and Nursing Homes for Older People, Department of Health ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับประเทศ และ Design Standards, Title 33, Planning and Zoning, Chapter 33.229 Elderly and Disabled Housing, The City of Portland, Oregon ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับท้องถิ่นครอบคลุมถึงผู้พิการด้วย มีเนื้อหา ดังนี้

1. Fit for the future? National Required Standards for Residential and Nursing Homes for Older People, Department of Health มาตรฐานได้แก่

- 1.1 บ้านพักต้องมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมการพักผ่อนและนันทนาการ
- 1.2 บ้านมีพื้นที่นั่งพักผ่อน นันทนาการและรับประทานอาหาร (Communal Space) แยกออกจากห้องพัก แต่ละห้องโดยไม่นับรวมพื้นที่ทางเดินและโถงทางเข้า ขนาดอย่างน้อย 4.1 ตารางเมตรต่อผู้พักอาศัย 1 คน
- 1.3 มีห้องน้ำในพื้นที่ส่วนกลาง (Communal Space) อย่างน้อย 1 ห้อง ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ ในระยะ 12 เมตรจากห้องอาหาร
- 1.4 ห้องพักเดี่ยวที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบันมีพื้นที่ห้องสามารถใช้สอย อย่างน้อย 10 ตารางเมตร
- 1.5 ห้องพักเดี่ยวที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบันสำหรับผู้ใช้รถเข็น มีพื้นที่ห้องที่สามารถใช้สอยได้ อย่างน้อย 12 ตารางเมตร
- 1.6 ห้องพักเดี่ยวที่สร้างขึ้นใหม่ เปลี่ยนแปลงการใช้งาน หรือต่อเติมใหม่ต้องมีพื้นที่ห้องที่สามารถใช้สอยได้อย่างน้อย 12 ตารางเมตร
- 1.7 ห้องพักที่ผู้พักอาศัยต้องมีการพยาบาลบนเตียงต้องมีพื้นที่รอบข้างทั้ง 2 ด้าน เพียงพอสำหรับผู้ดูแลและอุปกรณ์
- 1.8 ในห้องพักรวม ไม่สามารถพักอาศัยร่วมกันได้เกิน 2 คน โดยผู้พักอาศัยจะต้องเห็นด้วยกับการพักห้องพักรวม
- 1.9 ห้องพักรวมที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบันมีพื้นที่ห้องที่สามารถใช้สอยอย่างน้อย 16 ตารางเมตร
- 1.10 ห้องพักรวมที่สร้างขึ้นใหม่ เปลี่ยนแปลงการใช้งาน หรือต่อเติมใหม่ ผู้พักอาศัยต้องได้รับการเสนอห้อง 2 ห้อง เช่นห้องนอนและห้องนั่งเล่น เป็นต้น
- 1.11 ห้องพักรวมมีไม่เกิน ร้อยละ 20 ของห้องพักทั้งหมด
- 1.12 มีห้องน้ำสำหรับผู้ดูแลในการช่วยอาบน้ำให้กับผู้สูงอายุได้ 1 ห้องต่อผู้สูงอายุ 8 คน ในบ้านพักที่มีห้องน้ำ
- 1.13 ห้องน้ำต้องมีอุปกรณ์อย่างน้อยคือ โถชักโครกและอ่างล้างหน้าต้องมีบริการให้กับผู้พักอาศัยทุกคน ในบ้านพักที่สร้างขึ้นใหม่ เปลี่ยนแปลงการใช้งานหรือต่อเติมใหม่
- 1.14 ในห้องพักสำหรับผู้ใช้รถเข็นหรือต้องการการช่วยเหลือพิเศษอื่นๆห้องน้ำต้องสามารถเข้าถึงได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.15 ระดับพื้นสามารถเข้าถึงได้ในทุกส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (Communal Space) และพื้นที่ส่วนบุคคล ถ้าไม่สามารถทำได้ต้องมีทางลาดหรือลิฟต์บริการ

1.16 มีราวจับและการช่วยเหลืออื่นๆในบริเวณทางเดิน ห้องอาบน้ำ ห้องน้ำ พื้นที่ส่วนกลาง (Communal room) และภายในห้องพัก

1.17 มีระบบกระจายเสียงและสัญญาณเตือนภัยในทุกห้อง

1.18 ป้ายสัญญาณมีการออกแบบเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาในการมองเห็น

1.19 มีพื้นที่ภายนอกอาคารสำหรับผู้พักอาศัยที่สามารถเข้าถึงได้สำหรับผู้ใช้รถเข็นและปัญหาในการเคลื่อนไหวอื่น ๆ มีที่นั่งและมีการออกแบบเพื่อผู้ที่มีปัญหาทางร่างกายการรับรู้และ Cognitive

1.20 ประตูทางเข้าพื้นที่ส่วนกลาง (Communal room) และห้องพักมีความกว้างตั้งแต่ 0.8 เมตรขึ้นไป

1.21 มีเฟอร์นิเจอร์ที่จัดเตรียมไว้ให้ คือ เติงที่สบาย ขนาดกว้างอย่างต่ำ 0.9 เมตรมานหรือที่บังแดด กระจก ไฟ ลื่นชัก เก้าอี้ 2 ตัว ที่หนึ่งโน้นมีที่วางแขน ตู้เสื้อผ้า จุดสัญญาณโทรศัพท์ จุดเสียบปลั๊กคู่ 3 จุดที่สามารถเข้าถึงได้ จุดสัญญาณโทรศัพท์ โต๊ะและโต๊ะข้างเตียง

1.22 ห้องมีวัสดุปูพื้น ที่มีผู้พักอาศัยใช้รถเข็น พรหมหรือวัสดุปูพื้นต้องสะดวกต่อการใช้งานของรถเข็นประตูห้องพักต้องมีล็อกที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้พักอาศัยและเจ้าหน้าที่ที่สามารถเปิดได้ในเวลาฉุกเฉิน

1.23 บ้านพักที่สร้างขึ้นใหม่ เปลี่ยนแปลงการใช้งาน หรือต่อเติมใหม่ ความสูงขอบล่างของหน้าต่างต้องต่ำพอที่ผู้พักอาศัยสามารถมองเห็นได้จากที่นั่งหรือเตียง

1.24 เครื่องทำความร้อนสามารถควบคุมได้ภายในห้องพักเองท่อน้ำและเครื่องทำความร้อนมีที่ป้องกันและมีผิวที่มีอุณหภูมิต่ำ

1.25 ห้องพักมีแสงสว่างอย่างต่ำ 150 ลักซ์ และไม่มีการใช้ไฟฟลูออเรสเซนต์ในห้องพักยกเว้นบริเวณอ่างล้างหน้า

2. Design Standards, Title 33, Planning and Zoning, Chapter 33.229 Elderly and Disabled Housing, The City of Portland, Oregon Queensland

2.1 กำหนดพื้นที่ส่วนกลาง (Common Area) ทั้งหมด และร้อยละ 35 ของห้องพักต้องมีมาตรฐานการเข้าถึง (Physical Access Requirements) ดังนี้ ประตูทางเข้ามีมาตรฐานอย่างต่ำ 32 นิ้ว ธรณีประตูออกภายนอกอาคารสูงไม่เกินครึ่งนิ้ว และธรณีประตูภายในอาคารต้องราบเรียบ

2.2 มีที่จอดรถ 1 คันต่อ 4 ยูนิต

2.3 ห้องพักร้อยละ 25 มี 1 ห้องนอนเป็นอย่างน้อยและห้องขนาด 150 ตารางฟุต

2.4 ผนังห้องน้ำมีโครงสร้างที่แข็งแรงสำหรับรองรับการติดตั้งราวจับในอนาคตได้

2.5 ในห้องพักมีสายไฟเตรียมรองรับสัญญาณเตือนแบบภาพหรือเสียงได้

2.6 ระบบน้ำสามารถรองรับการติดตั้งอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิน้ำในอนาคตได้

2.7 ในแต่ละยูนิตมีโต๊ะครัวขนาด 4 ตารางฟุต สูงอย่างน้อย 30 นิ้ว

2.8 ระบบท่อน้ำให้ที่หมุนแบบโยกทั้งหมด ซึ่งสามารถใช้ได้โดยไม่ต้องกำหรือหมุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.9 อุปกรณ์ควบคุมและอื่น ๆ เช่น สวิตช์ไฟ ที่ควบคุมอุณหภูมิ สัญญาณเตือนไฟไหม้สาย ดึงผ้ามาบนหรือที่ตากผ้าขนหนูอยู่สูงไม่เกิน 4 ฟุต และเต้ารับเครื่องใช้ไฟฟ้า จุดต่อสายโทรศัพท์หรือทีวี ตั้งสูงอย่างน้อย 9 นิ้วจากพื้น

2.10 พรหมต้องเป็นชนิดเนื้อแน่น เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนไหวของรถเข็น
มาตรฐานขั้นต่ำของอังกฤษ

Care Homes for Older People, National Minimum Standards, Care Standard Act 2000 จัดทำโดย Department of Health เป็นมาตรฐานสำหรับ Care Homes ที่พักอาศัยที่ให้บริการพยาบาลหรือการดูแลเป็นส่วนตัวสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งมาจากการกำหนดของคณะกรรมการ National Care Standards ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. Choice of Home บ้านพักแต่ละแห่งต้องมีเป้าหมาย และการให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ ผู้รับบริการอย่างครบถ้วนเพื่อการเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสม

2. Health and Personal Care การจัดการดูแลเรื่องสุขภาพและบริการต่าง ๆ

3. Daily Life and Social Activities การทำกิจกรรมทางสังคมและกิจวัตรประจำวัน

4. Complaint and Protection มีสิทธิในการร้องเรียนบ้านพักได้และมีสิทธิตาม

กฎหมาย

5. Environment การออกแบบและการจัดการสภาพแวดล้อมในบ้านพักมีรายละเอียด

ดังนี้

5.1 มี CCTV ในบริเวณทางเข้า เพื่อจุดประสงค์ในการรักษาความปลอดภัย

5.2 บ้านมีพื้นที่นั่งพักผ่อน นันทนาการและรับประทานอาหาร (Communal Space) แยก ออกจากห้องพักแต่ละห้องโดยไม่นับรวมพื้นที่ทางเดินและโถงทางเข้าขนาดอย่างน้อย 4.1 ตารางเมตร ต่อผู้พักอาศัย 1 คน

5.3 มีพื้นที่ภายนอกอาคาร ที่ผู้ใช้รถเข็นหรือมีปัญหาทางการเคลื่อนไหวสามารถเข้าถึง ได้ มีที่นั่ง และออกแบบให้ได้ตามความต้องการสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายประสาท สัมผัสและการรับรู้ด้วย

5.4 ในบ้านพักที่มีขนาดมากกว่าที่มาตรฐานกำหนดไว้ พื้นที่ส่วนกลาง (Communal Space) สามารถลดจาก 4.1 ตร.ม. เป็น 3.7 ตร.ม.ต่อคน โดยพื้นที่รวมต้องมากกว่า 14.1 ต่อผู้พัก อาศัย 1 คน

5.5 ห้องน้ำสามารถเข้าถึงได้ง่าย เห็นได้ชัด ใกล้กับพื้นที่รับประทานอาหาร

5.6 มีห้องน้ำพิเศษที่มีผู้ช่วยอาบน้ำได้ (Assisted bath) 1 ห้องต่อ 8 คน เว้นแต่จะมี ห้องน้ำในแต่ละยูนิตแล้ว

5.7 มีห้องน้ำที่อย่างต่ำมีโถส้วมและอ่างล้างมือให้บริการต่อ 1 คน

5.8 มีราวจับหรืออุปกรณ์ช่วยเหลืออื่น ๆ ในทางเดิน ห้องน้ำ ห้องสวนกลางและในห้องพัก ที่มีความจำเป็น

5.9 ประตูทางเข้าสู่ห้องส่วนกลาง (Communal Area) ห้องพัก ห้องน้ำและอื่น ๆ ที่มี รถเข็นเข้าถึงต้องมีขนาดกว้างอย่างต่ำ 800 มม.

5.10 มีห้องเก็บของสำหรับอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งรถเข็น

5.11 ห้องพักแต่ละห้องมีระบบโทรศัพท์ภายใน และสัญญาณเตือน (Alarm)

5.12 ขนาดห้องพักเดี่ยวที่สร้างใหม่หรือสร้างเพิ่มเติมต้องมีพื้นที่อย่างน้อย 12 ตร.ม. ไม่รวมห้องน้ำ

5.13 ห้องพักเดี่ยวสร้างมาก่อนแล้วต้องมีขนาด 10 ตร.ม. ขึ้นไป

5.14 ในห้องพักร่วม มีผู้พักไม่เกิน 2 คน ซึ่งต้องเห็นด้วยกับการใช้ห้องพักร่วม

5.15 ห้องพักร่วมมีขนาดไม่น้อยกว่า 16 ตร.ม. ไม่รวมห้องน้ำ

5.16 เติงสะอาดและสบาย ขนาดกว้างอย่างน้อย 900 มม. มีม่านหรือที่บังสายตากระจกไฟหัวเตียงและไฟเหนือหัว ที่นั่งสำหรับ 2 คน ลั่นชักและตู้เสื้อผ้า เตารับคู่ 2 จุด โต๊ะและโต๊ะข้างเตียง และอ่างล้างมือสำหรับห้องที่ไม่มีห้องน้ำในตัว

5.17 มีเตียงปรับระดับสำหรับผู้ที่ต้องมีการดูแลสุขภาพ

5.18 ประตูมีล็อกที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้สูงอายุ และเปิดเข้าได้เมื่อมีเหตุฉุกเฉิน

5.19 ในห้องพักร่วมที่มีที่กันเพื่อความเป็นส่วนตัว

5.20 ห้องพักมีหน้าต่างที่ระบายอากาศได้โดยธรรมชาติ

5.21 ในอาคารที่สร้างใหม่หรือต่อเติม หน้าต่างมีระดับเดียวกับที่ผู้พักอาศัยสามารถมองออกภายนอกได้ เมื่อนั่งบนที่นั่งหรือเตียง

5.22 ห้องพักใช้ระบบปรับอากาศรวม (Central Heated) และสามารถที่จะควบคุมอุณหภูมิได้จากห้องพักด้วย

5.23 ท่อและระบบทำความร้อนต้องมีเครื่องป้องกันหรือมีการควบคุมอุณหภูมิไม่ให้ร้อนไป

5.24 ไฟฟ้าแสงสว่างในห้องพัก มี Lux 150 เป็นอย่างต่ำ และมีลักษณะใช้ภายในบ้าน

5.25 มีไฟฟ้าฉุกเฉินทั่วทั้งบ้านพัก

5.26 มีอ่างล้างมือทุกจุดที่มีการจัดการกับอุปกรณ์ที่อาจมีเชื้อโรค หรือขยะทางการแพทย์

6. Staffing การกำหนดคุณสมบัติ ปริมาณ และหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในบ้านพัก

7. Management and Administration การบริหารงาน การรับประกันคุณภาพการเงิน และการเก็บข้อมูล

มาตรฐานขั้นต่ำของประเทศไทย

มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยของผู้สูงอายุยังไม่มีมีการจัดทำเป็นกฎหมายโดยตรง โดยมีกฎหมายที่ใกล้เคียงควบคุมอยู่หลายฉบับ ได้แก่

1. ร่างกฎกระทรวงที่กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา ในอาคาร ซึ่งกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับผู้สูงอายุเอาไว้ และรวมถึงผู้พิการหรือทุพพลภาพด้วย เนื้อหาส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงพื้นที่โดยร่างกฎกระทรวงฉบับนี้ได้ नियามสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา หมายความว่า ส่วนของอาคารที่สร้างขึ้นและอุปกรณ์อันเป็นส่วนประกอบของอาคารที่ติดหรือตั้งอยู่ภายในและภายนอกอาคาร เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้อาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา

2. พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2547 โดยให้คำนิยามว่าสถานพยาบาลหมายความว่าถึง สถานที่รวมตลอดถึงยานพาหนะซึ่งจัดไว้เพื่อการประกอบโรคศิลปะตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ การประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรมการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ การประกอบวิชาชีพทันตกรรมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพทันตกรรม การประกอบวิชาชีพ

กายภาพบำบัดตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพกายภาพบำบัด หรือการประกอบวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ ทั้งนี้ โดยกระทำเป็นปกติธุระไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ แต่ไม่รวมถึงสถานที่ขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ซึ่งประกอบธุรกิจการขายยา โดยเฉพาะ ซึ่งรวมถึงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในที่ให้บริการทางด้านการดูแลและพยาบาล เช่น Nursing Homes โดยไม่รวมที่อยู่อาศัยของภาครัฐ เช่น สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุโดยเน้นการควบคุมการดำเนินงาน และการบริการของสถานพยาบาล ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ยังเป็นการรวมผู้สูงอายุเข้ากับประชากรอื่น ๆ เช่น ผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วย ซึ่งทำให้ข้อบังคับบางข้อไม่จำเป็นหรือไม่เหมาะสมกับการบังคับใช้ในที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุโดยตรง

ตารางที่ 2.2 เปรียบเทียบกฎหมายและข้อบังคับสำหรับที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	ไทย
เป้าหมายของบ้านพัก	✓	✓	✓ (2)
การดูแลสุขภาพและการบริการ	✓	✓	✓ (2)
การทำกิจกรรมทางสังคมและกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ	✓	✓	-
สิทธิของผู้สูงอายุในบ้านพัก	✓	✓	✓ (2)
การโฆษณา	✓	✓	✓ (2)
การจัดการสภาพแวดล้อมในบ้านพัก	✓	✓	✓ (1)
เจ้าหน้าที่ในบ้านพัก	✓	✓	✓ (2)
การบริหารงาน	✓	✓	✓ (2)
การรับประกันคุณภาพ, การเงิน และการเก็บข้อมูล	✓	✓	-

(1) = ร่างกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชราในอาคาร

(2) = พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2547

ที่มา : Residential and Nursing Homes ของแต่ละประเทศ

ข้อมูลประกอบการออกแบบในต่างประเทศ

ข้อมูลประกอบการออกแบบทางสถาปัตยกรรมเพื่อผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพในต่างประเทศ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสรุปขนาดสัดส่วนเฉลี่ย จากสัดส่วนร่างกายของชาวต่างประเทศงานวิจัยนี้ได้ อ้างอิงมาจากเอกสารสามเรื่อง คือ Time-Saver Standards for Building Types(Third Edition) Time-Saver Standard for Landscape Architecture และ Special Types of Housing ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การออกแบบสำหรับพื้นที่ภายนอกอาคาร

ในการออกแบบพื้นที่ใช้สอยและอุปกรณ์ใช้งานภายนอกอาคารสำหรับผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพมีส่วนที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษได้แก่ ทางเดินเท้า ทางลาด ทางเข้าอาคาร บันไดและราวจับ รวมทั้งการมองเห็นพื้นที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างชัดเจน

ทางเดินเท้า ควรจะเป็นทางเดินที่ไม่ลื่น มีความชันเพื่อการระบายน้ำ แต่ต้องไม่เกิน 5% ทางเดินเท้าที่เชื่อมต่อกับถนน ควรใช้ทางลาดที่ไม่ยื่นออกไปนอกถนนเป็นตัวเชื่อมต่อ และควรใช้พื้นผิวที่ไม่ลื่น และแสดงด้วยสีส้ม เพื่อให้ผู้มีปัญหาในการมองเห็นสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนทางเดินสำหรับผู้ที่ใช้รถเข็นสำหรับผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ (wheelchair) ควรมีความกว้างไม่น้อยกว่า 0.9 เมตร (36 นิ้ว) และจะต้องมีสถานที่แวะพักระหว่างทางเดินที่สามารถจอดรถเข็นสำหรับผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพได้อย่างปลอดภัยข้างทางด้วย

ภาพที่ 2.5 ความกว้างของทางเดิน

ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture.

ทางลาด (ramps) ควรจะต้องมีพื้นผิวที่ไม่ลื่น กันไฟได้ และมีความชันไม่เกิน 5% ซึ่งจะสะดวกและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพที่ใช้รถเข็นสำหรับผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ โดยไม่มีผู้ช่วยหรือใช้ไม้ค้ำ ความกว้างของทางลาดควรมีความกว้างระหว่างราวจับสองข้างไม่ต่ำกว่า 3 ฟุต สำหรับการสัญจรทิศทางเดียว และอย่างน้อย 6 ฟุต สำหรับทางลาดที่มีการสัญจรสองทิศทาง ความสูงของราวจับสำหรับผู้ใหญ่ 32 นิ้ว (81.3cm) และ 24 นิ้ว (61cm) สำหรับเด็ก 55

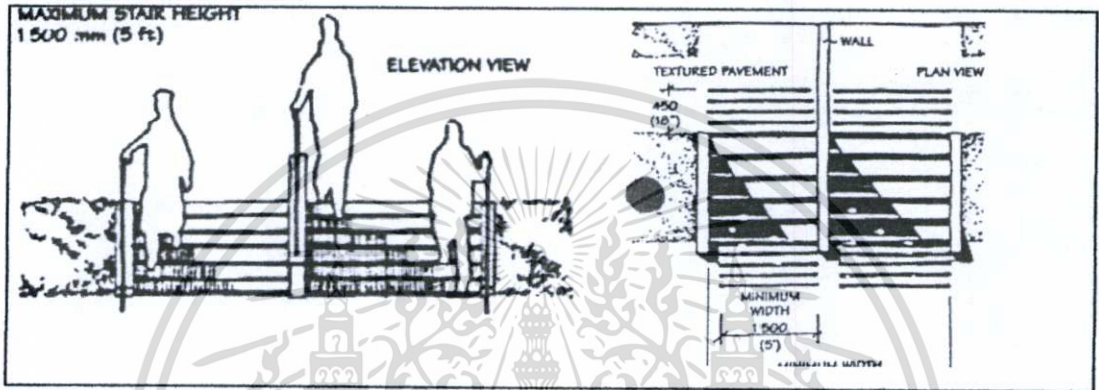
ภาพที่ 2.6 แสดงการออกแบบขนาดทางลาดและระดับราวจับ

ที่มา : Time-Saver Standards for Building Types

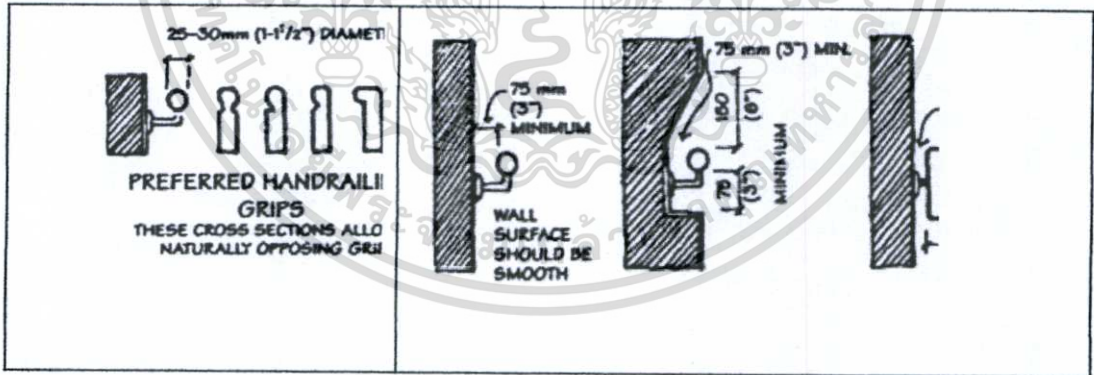
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางเข้า-ออก อาคาร เป็นจุดเปลี่ยนระหว่างพื้นที่ของกิจกรรมสาธารณะและกิจกรรมส่วนตัว ฉะนั้นการออกแบบทางเข้าออกสถานที่ดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสม ควรจะคำนึงถึงการออกแบบให้มีความรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน (James Wentling, FAIA.)

บันไดสำหรับภายนอกอาคารควรคำนึงถึงการออกแบบเพื่อความปลอดภัยสูงสุดโดยเฉพาะส่วนจุ่มบันไดและรายละเอียดของเงาที่เกิดขึ้นบนขั้นบันได ความกว้างของบันไดภายนอกอย่างน้อยควรเท่ากับ 1.50 เมตร และทุก ๆ ระดับความสูง 1.50 เมตรต้องมีชานพักเสมอ

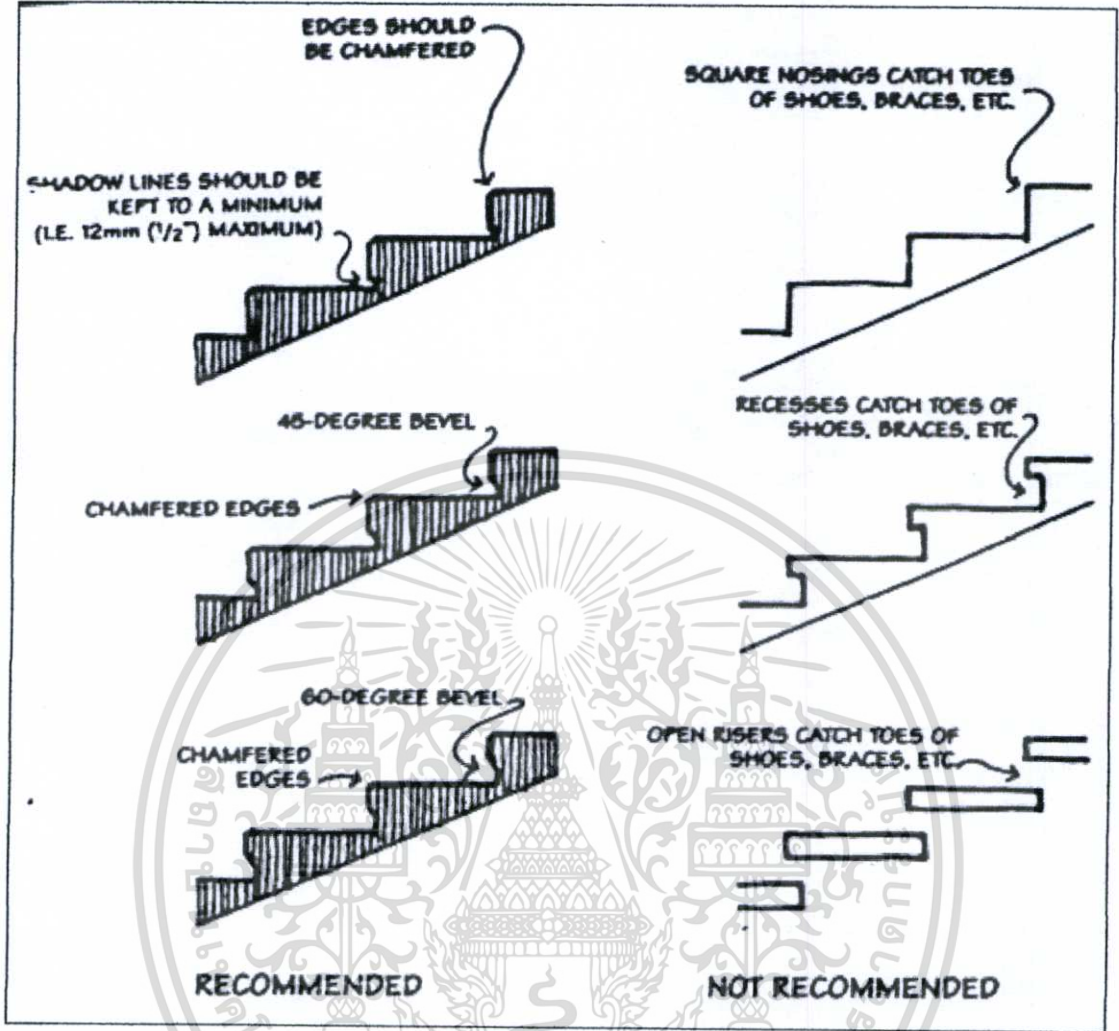

ภาพที่ 2.7 ความสูงชานพักและความกว้างของบันไดภายนอกอาคาร
ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture.

ภาพที่ 2.8 รูปตัดของราวจับและลักษณะการติดตั้ง
ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.9 รูปตัดของขั้นบันไดภายนอกอาคาร

ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture.

การออกแบบสำหรับพื้นที่ภายในอาคาร

การออกแบบพื้นที่ภายในอาคารสำหรับผู้สูงอายุมีข้อที่ควรคำนึงและยึดถือเป็นเกณฑ์ใน

การออกแบบ 6 ประการ (RUSSEL PARKER. Housing for Elderly) คือ

1. ขนาดเล็กและกะทัดรัดเพื่อความสะดวกและประหยัด
2. การก่อสร้างแบบป้องกันไฟ เพื่อความปลอดภัยสูงสุด
3. ลดปัญหาและความยุ่งยากต่าง ๆ ของผู้ดูแลสถานที่ และผู้ประกอบกิจกรรมประจำวัน
4. ความน่าอยู่
5. ระดับความเป็นส่วนตัวสูง
6. หลีกเลี่ยงภาพลักษณ์ที่เป็นทางกาและความพอใจ และพื้นที่อันกว้างใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**ศึกษามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ
(ผ.ศ.ไตรรัตน์ จารุทัศน์และคณะ2548)**

สำหรับประเภทของที่อยู่อาศัยในปัจจุบันผู้สูงอายุอยู่บ้านเดี่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ บ้านไม้ยกพื้น ร้อยละ 16.2 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านพื้นที่ใช้สอย สภาพแวดล้อม และด้านความสะดวกสบาย และไม่เคยคิดย้ายจากที่อยู่ปัจจุบัน ร้อยละ 86.1 ผลการสำรวจการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ทั้งหมดรวม 14 อุปกรณ์ ได้แก่ ราวจับ สวิตช์ไฟฟ้า ปลั๊กไฟฟ้า โถสุขภัณฑ์ การใช้ส้ว ก๊อกน้ำ ทางลาด บันได ลูกบิดประตู มือจับประตู กลอนประตู พื้น รั้วและเก้าอี้ ซึ่งสามารถแยกสรุปเป็นองค์ประกอบภายนอกอาคาร และพื้นที่ภายในอาคาร โดยสามารถสรุปพอสังเขปได้ดังนี้ ความสูงลูกตั้งบันไดประมาณ 13 เซนติเมตร ความชันของทางลาด อัตราส่วน 1: 12 พื้นผิวจะต้องไม่ลื่น สามารถเดินหรือเข็นรถเข็นได้สะดวก รั้วบ้านที่มีความสูงระดับหน้าอก แบบรั้วกึ่งทึบกึ่งโปร่ง เก้าอี้สนามแบบขุดเก้าอี้ไม้ พนักพิง มีโต๊ะวางของตรงกลางและสามารถนั่งได้หลายคน สำหรับการใช้อุปกรณ์ภายในอาคาร ห้องนอนมีพื้นที่อย่างน้อย 10-12 ตารางเมตรต่อคน ไม่รวมห้องน้ำและ 16-20 ตารางเมตรสำหรับห้องพักรวม (2 คน) และให้มีการเคลื่อนที่ของรถเข็นได้สะดวก ระดับของสวิตช์ที่ผู้สูงอายุเลือกมากที่สุดคือระดับ 120 เซนติเมตรจากพื้น สวิตช์ไฟฟ้าไม่ควรสูงเกินไปเพื่อให้ผู้สูงอายุกดได้สะดวกโดยไม่ต้องเอื้อม ส่วนระดับของปลั๊กไฟฟ้าที่ผู้สูงอายุเลือกมากที่สุดคือระดับ 90 เซนติเมตรจากพื้นระดับปลั๊กไฟฟ้าต้องไม่ต่ำเกินไปเพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุต้องก้มลงไปมาก โดยรูปแบบของสวิตช์มีขนาดใหญ่ไม่มากนัก แสดงว่าผู้สูงอายุเลือกใช้อุปกรณ์ที่คุ้นเคยอยู่แล้ว ส่วนปลั๊กไฟฟ้าเลือกใช้ปลั๊กแบบที่มีสวิตช์ตัดไฟประกอบด้วยมากที่สุด แสดงว่าผู้สูงอายุมีความต้องการใช้อุปกรณ์ที่มีความปลอดภัย และไม่ยุ่งยากที่จะใช้งาน สำหรับอุปกรณ์ลูกบิด มือจับเปิดประตู และกลอนประตู มีการเลือกใช้ลูกบิดประตูมากกว่ามือจับเปิดประตู ในอัตราส่วน ร้อยละ 52.6 กับร้อยละ 47.4 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเคยชินของผู้สูงอายุที่มีความยึดติดกับสิ่งแวดล้อมเก่า ๆ แต่สำหรับก๊อกน้ำผู้สูงอายุส่วนใหญ่เลือกใช้ก๊อกน้ำแบบปิดไปด้านข้าง โถส้วมชนิดนั่งราบ สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 400 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 500 มิลลิเมตร ราวจับผู้สูงอายุเลือกราวจับที่ใช้ในพื้นที่ทั่วไปเป็นสเตนเลสเส้นผ่านศูนย์กลาง 4.5 เซนติเมตร ความสูงจากพื้นถึงระดับบนสุดของราวจับผู้สูงอายุเลือกความสูง 80 เซนติเมตร ราวจับด้านที่อยู่ติดผนังให้มีระยะห่างจากผนังไม่น้อยกว่า 5 เซนติเมตร มีความสูงจากจุดยึดไม่น้อยกว่า 12 เซนติเมตร และรูปแบบราวจับในห้องน้ำเลือกแบบราวติดพื้น 2 ข้างการใช้ส้วสำหรับป้ายต่าง ๆ จากผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่เลือกสีเงินน้ำเงินบนพื้นสีขาวเป็น ตัวอักษรที่ผู้สูงอายุมองเห็นชัดที่สุด

สำหรับข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป ทางคณะผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปออกแบบอุปกรณ์ต่าง ๆ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตตามปกติได้ แล้วทำการติดตั้งในที่อยู่ของผู้สูงอายุจริง ๆ ให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ใช้อุปกรณ์เหล่านี้ในสภาพการใช้งานจริง และผ่านการใช้ในช่วงระยะเวลา จะสามารถนำผลการศึกษามาใช้กับสภาพการอยู่อาศัยจริงได้มากขึ้น โดยอาจขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะทุพพลภาพ ผู้สูงอายุที่อยู่ตามชนบทห่างไกล เป็นต้น งานวิจัยต่อไปจึงน่าจะมีการศึกษาสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ให้ครอบคลุมมากที่สุดและให้มีการมิติของมาตราส่วนต่างๆเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับให้เข้ากับสรีระร่างกายของผู้สูงอายุไทย โดยอาจจะให้สำนักมาตรฐานอุตสาหกรรม (สมอ.) ขยายงานการวัดสรีระร่างกายของคนไทยให้ครอบคลุมทุกช่วงอายุ รวมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุไทยด้วยนอกจากนี้แล้ว

อาจให้มีการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กับการปรับพฤติกรรมตัวเองของผู้สูงอายุเหล่านี้ โดยศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวให้สอดคล้องกับข้อจำกัด แทนการปรับสภาพทางกายภาพ

ท้ายที่สุดมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำข้อมูลงานวิจัยนี้ไปใช้งานวิจัยนี้ครอบคลุมเนื้อหาหลายระดับได้แก่ ระดับข้อมูลพื้นฐาน เช่น ข้อมูลการวัดสรีระร่างกายผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและใช้งานได้ สำหรับข้อมูลสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างสามารถนำไปเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ได้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้ข้อมูลที่ได้มีความเหมือนหรือต่างกัน สำหรับระดับของข้อมูลการทดสอบอุปกรณ์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยนำข้อมูลการวัดสรีระร่างกายผู้สูงอายุมาเปรียบเทียบกับก่อนการใช้งาน และข้อมูลระยะมาตรฐานในการออกแบบเป็นระยะมาตรฐานแนะนำ เพื่อประกอบในการออกแบบอย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มีข้อมูลหลายส่วนที่เป็นข้อมูลที่เกิดจากการสำรวจและจัดทำขึ้นเป็นครั้งแรกของกลุ่มผู้สูงอายุไทย เช่นขนาดสรีระร่างกาย ระยะมาตรฐานในการออกแบบ และข้อมูลการทดสอบอุปกรณ์ การได้มีโอกาสเก็บข้อมูลเหล่านี้เพิ่มขึ้นและปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นระยะ ๆ น่าจะนำไปสู่ความสมบูรณ์ของข้อมูลในทุก ๆ ด้าน และสามารถนำไปใช้กับผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆอย่างกว้างขวางต่อไป

การพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่เหมาะสมต่อการมองเห็นของผู้สูงอายุ

(ดร.นวลวรรณ ทวยเจริญ2556)

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายในของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมต่อการมองเห็น (Visibility) สำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยการศึกษาครั้งนี้ประกอบการศึกษาย่อย 3 ส่วนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ในการศึกษาแรกนั้นมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อที่จะศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมภายในที่เหมาะสมต่อศักยภาพในการมอง โดยผู้สูงอายุได้ทำการทดสอบศักยภาพในการมองและความพึงพอใจจากสภาพการส่องสว่าง 12 รูปแบบกับฉากทดลอง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าควรจะใช้ไฟส่องสว่างสำหรับชิ้นงาน (Task Lighting) ในห้องรับแขกที่มีค่าการส่องสว่างอย่างต่ำ 1,290 Lux และมีค่าอุณหภูมิสี 4200oK โดยมีพื้นหลังของชิ้นงานเป็นสีดำในการศึกษาที่สองนั้นมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อที่จะศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมภายในที่เหมาะสมต่อความสบายตา การศึกษาได้ทดสอบอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ในวิวอาทิเช่น บริบท องค์ประกอบคุณลักษณะต่างๆ ผลการศึกษาในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่าวิวที่มองผ่านหน้าต่างในห้องรับแขกที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุนั้นควรจะเป็นวิวสวนโดยประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งน้ำ สัตว์ ผู้คน ดวงอาทิตย์ รวมถึงการมีสิ่งก่อสร้างรวมอยู่เป็นส่วนหนึ่งในวิว โดยควรมีความซับซ้อนขององค์ประกอบต่างๆ ในวิวค่อนข้างสูงในการศึกษาสุดท้ายมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อที่จะการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมภายในที่เหมาะสมต่อความพึงพอใจ การทดลองเป็นการฉายภาพห้องรับแขกที่มีคุณลักษณะต่างๆ โดยโปรเจคเตอร์และมีการประเมินความรู้สึกจากภาพดังกล่าว ผลการศึกษาในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่าห้องรับแขกควรมีรูปแบบโคมไฟที่ใช้เป็นแบบผสมกันระหว่างโคมไฟดาวไลท์ โคมไฟติดผนังและโคมไฟบนโต๊ะ และการส่องสว่างสำหรับพื้นที่ (Ambient light) นั้นควรมีค่าอุณหภูมิสีโทนขาว(CCT= 4200K) นอกจากนี้วัสดุเฟอร์นิเจอร์ที่ควรใช้ควรเป็นผ้าสีอบอุ่นและวัสดุผิวห้องนั้นควรมีสีเป็นโทนสีขาว

การศึกษาในครั้งนี้ได้เสนอแนวทางสภาพแวดล้อมห้องรับแขกสำหรับการมองเห็นที่เหมาะสมของผู้สูงอายุชาวไทยโดยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการและ

ออกแบบสภาพแวดล้อมภายในที่เหมาะสมสอดคล้องต่อแนวคิดการออกแบบที่ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุได้

**การศึกษาพฤติกรรมการออกกำลังกายของประชาชนในสวนสาธารณะ
(กาญจนา บุญภักดี. 2557)**

พฤติกรรมการออกกำลังกายของประชาชนในสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานครนั้นส่วนใหญ่ออกกำลังกายมากกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 51.5 เวลาที่ใช้ในการออกกำลังกายมักเป็นเวลาเย็นหลังเลิกงาน คิดเป็นร้อยละ 48.5 ใช้เวลาในการออกกำลังกายส่วนมาก มากกว่า 30 นาที คิดเป็นร้อยละ 71.3 ลักษณะการออกกำลังกายส่วนมากออกจนเหนื่อย คิดเป็นร้อยละ 64.3 กิจกรรมที่ใช้ในการออกกำลังกายส่วนใหญ่วิ่ง คิดเป็นร้อยละ 48.8 ความต้องการในการออกกำลังกายส่วนมากต้องการพักผ่อน สนุกสนาน คิดเป็นร้อยละ 37.5 การตัดสินใจออกกำลังกาย ออกกำลังกายตามความจำเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 75.9 สถานที่ที่ออกกำลังกายเป็นประจำ ได้แก่ สนามกีฬา/สวนใกล้บ้าน คิดเป็นร้อยละ 68.9 และส่วนใหญ่จะออกกำลังกาย คนเดียว คิดเป็นร้อยละ 39.7 ปัจจัยเสริมในการออกกำลังกาย ลำดับที่ 1 ได้แก่ สถานที่กลางแจ้งของหน่วยงานมีความสะดวก

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา” ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและความต้องการศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ในลักษณะเป็นสถานที่รองรับกิจกรรมของผู้สูงอายุกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมภายในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาจัดตั้งศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ในประเทศไทย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และการสังเกตแบบธรรมชาติ รวมถึงการศึกษาจากเอกสารบันทึกต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดการดำเนินวิจัย ดังนี้

- 3.1 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย
- 3.2 พื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้สูงอายุผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม จากผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ 2 กลุ่ม สุ่มเลือกผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป กำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane' 1973 : 1088) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ความคลาดเคลื่อนที่ 10% โดยการเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) จำนวน 200 คน กลุ่มแรกจากผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ทั่วไป หลากหลายอาชีพ (เป็นตัวแทนผู้สูงอายุ) ที่ยังแข็งแรงและสามารถใช้ชีวิตทำกิจกรรมนันทนาการในสถานที่ต่างๆ

3.2 พื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.2.1 พื้นที่ศึกษาในการวิจัย การศึกษาแนวทางการวางผังกายภาพเพื่อการจัดตั้งชุมชนผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณนานาชาติ พื้นที่เมืองพัทยา ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออก บริเวณเส้นรุ้งที่ 13 ° เหนือ และเส้นแวงที่ 101° ตะวันออก อยู่ในท้องที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 150 กิโลเมตร ถนนพัทยาเหนือ ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 2 เนื่องจากพัทยาได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ชาวไทยและชาวต่างประเทศ หน่วยการปกครองที่เป็นสุขาภิบาลอยู่เดิมไม่อาจจะบริหารงาน และให้บริการได้ทันกับความเจริญอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติ

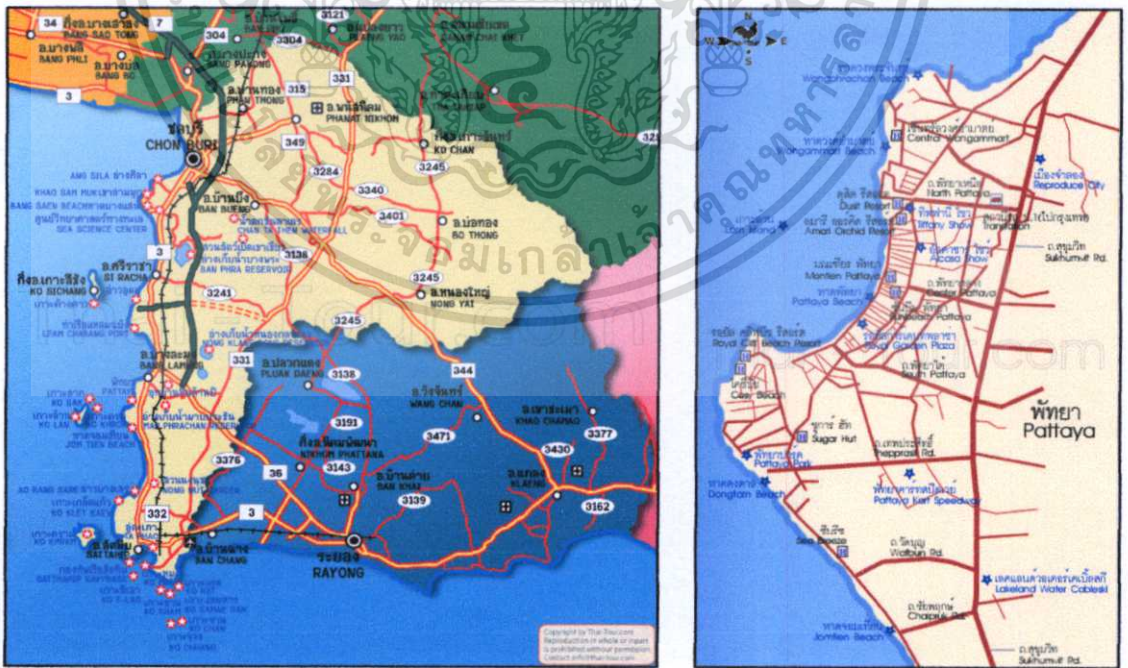
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2521 ขึ้น ด้วยผลแห่งพระราชบัญญัตินี้ จึงได้ยุบสุขาภิบาล นาเกลือ และได้จัดตั้งเมืองพัทยา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 เป็นการปกครองท้องถิ่น รูปแบบพิเศษ (City Manager) ผู้จัดการเมือง และให้เมืองพัทยามีฐานะเทียบเท่าเทศบาลนคร กระทั่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลบังคับใช้ ได้กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสภาท้องถิ่น ต้องมาจากการเลือกตั้ง จึงยกเลิกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 และตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 บังคับใช้ มีผลตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การพัฒนาและปรับปรุงด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว

การคมนาคม 1.โดยรถยนต์ส่วนตัว 2.รถโดยสารประจำทาง มีรถโดยสารปรับอากาศของบริษัท ขนส่ง จำกัด และของเอกชน 3.การคมนาคมทางรถไฟ มีเส้นทางรถไฟที่สำคัญ ได้แก่ เส้นทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ 4.การคมนาคมทางน้ำ มีเส้นทางเดินทางโดยเรือระหว่างเกาะต่างๆ กับเมืองพัทยาและจังหวัดใกล้เคียง โดยสะพานท่าเทียบเรือท่องเที่ยวพัทยาใต้

มุ่งเน้นการศึกษาในพื้นที่เมืองพัทยา มีเนื้อที่ 208.10 ตร.กม. (130,062.50 ไร่)ชายหาดพัทยายาวประมาณ 15 กิโลเมตรเป็นเมืองหนึ่งของจังหวัดชลบุรี ปัจจุบัน เมืองพัทยาซึ่งมีประชากรกว่า 1 ล้านคนได้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ทันสมัยและสะดวกสบาย ในช่วงที่ผ่านมา จำนวนผู้ซื้อและนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศที่ให้ความสนใจในตลาดอสังหาริมทรัพย์พัทยามีเพิ่มมากขึ้น และจากการสำรวจตลาดของตัวแทนด้านอสังหาริมทรัพย์ต่างประเทศหลายแห่งยังพบอีกว่า จำนวนชาวต่างชาติที่นิยมมาซื้อหรือลงทุนด้านที่อยู่อาศัยในพัทยานั้น แขนงหน้าภูก็ได้ไปแล้ว “ชาวโลกต่างพากันรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตที่ดีในพัทยา ซึ่งเหมาะกับการลงทุนเพื่อเป็นบ้านหลังที่สอง

ภาพที่ 3.1 แสดงพื้นที่ศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่เนิน มีที่ราบน้อยที่ราบสำคัญจะเป็นที่ตั้งของย่านพาณิชยกรรมหรือแหล่งการค้า และบริเวณย่านที่พักอาศัยจะอยู่ถัดจากหาดพัทยาขึ้นไปทางตอนบนโดยที่ราบจะถูกล้อมรอบเนินเขาเตี้ย ๆ สูงไม่เกิน 100 ม.รทก. นับตั้งแต่ทิศเหนือลงมาเป็นเนินเขาเตี้ยความสูงประมาณ 35 ม.รทก. บริเวณถัดลงมาเป็นที่ราบน้อย เขาตาโลและเขาเสาธง สูงประมาณ 65 ม.รทก. แนวเขานี้แตกตัวออกไปต่อเนื่องกับเขา พัทยาทางด้านทิศตะวันตก ซึ่งติดกับชายฝั่งทะเล สูงประมาณ 98 ม.รทก. ซึ่งทำให้เกิดที่ราบระหว่างเชิงเขากับชายฝั่งทะเลอีก 2 แห่ง อยู่ทางตอนบนและตอนล่าง โดยที่ราบตอนบนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่บริเวณนาเกลือ ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางของชุมชนแถบนี้ ส่วนที่ราบตอนล่าง มีลักษณะเป็นแถบยาวขนานไปกับชายฝั่งทะเล ซึ่งห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 1 กิโลเมตร และจากลักษณะของเนินเขาและที่ราบดังกล่าวทำให้เกิดทางน้ำตามธรรมชาติลักษณะลำน้ำ โดยทั่วไปไปมีขนาดเล็กและต้นเขินในช่วงฤดูแล้งเช่น คลองนาเกลือ คลองเสื่อแผ้ว คลองพัทยา เป็นต้น รวมทั้งในเขตการปกครองของเมืองพัทยายังมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 8 กิโลเมตร เช่น เกาะล้าน เกาะครกและเกาะสาก

3.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศโดยทั่วไปหน้าร้อนไม่ร้อนมาก ส่วนหน้าหนาวอากาศจะไม่หนาวมากอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 18 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม โดยมีอุณหภูมิอากาศโดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 24.3 องศาเซลเซียส ลักษณะอากาศโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ฤดูกาล

ฤดูหนาว ประมาณกลางเดือนพฤศจิกายน ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดพาความเย็นและความแห้งแล้งมาจากประเทศจีนความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 50% อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยตรวจวัดได้ 14.6 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2542

ฤดูร้อน ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อาจจะมีฝนตก พายุลมแรงบ้างเนื่องจากได้รับอิทธิพลของพายุฤดูร้อน ซึ่งส่วนมากจะเกิดในเดือนเมษายน ความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 75% อุณหภูมิสูงสุดที่เคยตรวจวัดได้ 37.3 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2534

ฤดูฝน ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พัดพาความชื้นและฝนเข้ามาตก โดยจะมีฝนตกในเดือนพฤษภาคมและต้นเดือนมิถุนายน แล้วปริมาณฝนจะลดน้อยลง จนถึงปลายเดือนกันยายนและเดือนตุลาคม จะเป็นช่วงที่มีฝนชุกที่สุดของเมืองพัทยา

3.2.4 เขตการปกครอง

เมืองพัทยา เป็นเขตปกครองพิเศษเขตหนึ่งที่ตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ต่อมาได้ปรับปรุงกฎหมาย และยกเลิก พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดรูปแบบแตกต่างไปจากเดิม โดยให้มีการเลือกตั้งนายกเมืองพัทยาโดยตรงจากประชาชน เพื่อบริหารเมืองพัทยาซึ่งมีวาระกำหนดคราวละ 4 ปี โครงสร้างการบริหารเมืองพัทยาประกอบด้วย

1. สภาเมืองพัทยา
2. นายกเมืองพัทยา

สภาเมืองพัทยา ประกอบด้วย สมาชิก จำนวน 24 คน อยู่ในวาระคราวละ 4 ปี ซึ่งเลือกตั้ง

เอกสารโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองพัทยา และสภาเมืองพัทยาในเขตเมืองพัทยา และสภาเมือง
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พทย์ให้มีประธานเมืองพทย์ 1 คน รองประธานเมืองพทย์ 2 คน แล้วเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้ง และให้มีหน้าที่ดำเนินการประชุมและดำเนินกิจการอื่น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับเมืองพทย์

นายกเมืองพทย์ ให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในเขตเมืองพทย์ ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และนายกพทย์สามารถแต่งตั้งรองนายกเมืองพทย์ จำนวนไม่เกิน 4 คน

เมืองพทย์เป็นเมืองท่องเที่ยวได้ส่งผลให้ชุมชนส่วนใหญ่แปรเปลี่ยนเป็นชุมชนพาณิชย์กรรม และบริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว บางชุมชนยังคงมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม หรือชุมชนประมงในปัจจุบันมีชุมชนในเขตเมืองพทย์ 41 ชุมชน นอกจากนี้ยังพบการอพยพโยกย้าย ของประชากรจากทุกภาคของประเทศและชาวต่างประเทศจากทุกภูมิภาคของโลกเข้ามาทำงานและพักอาศัยในเขตเมืองพทย์เป็นจำนวนมากทำให้สภาพสังคมมีความซับซ้อนและหลากหลาย

ประชากรส่วนใหญ่ของเมืองพทย์ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมานับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 16 นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 2 และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 2 โดยมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเมืองพทย์ จำนวน 26 แห่ง

ปัจจุบันเมืองพทย์ซึ่งมีประชากรกว่า 1 ล้านคนได้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ทันสมัยและสะดวกสบายในช่วงที่ผ่านมาจำนวนผู้ซื้อ และจากการสำรวจตลาดของตัวแทนด้านอสังหาริมทรัพย์ต่างประเทศหลายแห่งยังพบอีกว่า จำนวนชาวต่างชาติที่นิยมมาซื้อหรือลงทุนด้านที่อยู่อาศัยในพทย์นั้นแซงหน้าภูเก็ตไปแล้ว

ตาราง 3.1 แสดงตารางแสดงจำนวนประชากร และครัวเรือน จำแนกตามตำบล

ประชากร	จำนวนประชากร		รวม	จำนวน ครัวเรือน
	ชาย	หญิง		
ตำบลหนองปรือ	29,160	35,611	64,771	13,710
ตำบลหนองปลาไหล	950	1,050	2,000	392
ตำบลห้วยใหญ่	71	98	169	30
ตำบลนาเกลือ (รวมเกาะล้าน)	21,962	24,182	46,143	7,328
เกาะล้าน (ม.7 ต.นาเกลือ)	1,372	1,402	2,774	598
รวม	52,143	60,940	113,083	21,460

ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 2,116 คน / ตร.กม. (พื้นที่ 53.44 ตร.กม.)

ความหนาแน่นประชากร(เกาะล้าน)เฉลี่ย 681 คน / ตร.กม. (พื้นที่ 4.07 ตร.กม.)

ที่มา : ข้อมูลประชากรในเขตเมืองพทย์ (ณ มีนาคม 2557)

3.2.5 การสาธารณสุข

โรงพยาบาลในเขตเมืองพทย์	จำนวน	4 แห่ง
1. โรงพยาบาลของรัฐ	จำนวน	1 แห่ง
2. โรงพยาบาลของเอกชน	จำนวน	3 แห่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 2 แห่ง (อยู่ในความรับผิดชอบของสาธารณสุขอำเภอบางละมุง ศูนย์บริการสาธารณสุขเมืองพัทยา ตั้งอยู่ที่ซอยบัวขาว ถ.พืทยากลางจำนวน 1 แห่ง
ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข เมืองพัทยา

3.3 เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะภาพ อาชีพก่อนเกษียณและระดับรายได้
2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรมผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้สูงอายุผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์คนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม จากผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ 2 กลุ่ม สุ่มเลือกผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane' 1973 : 1088) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ความคลาดเคลื่อนที่ 10% โดยการเลือกศึกษา กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) จำนวน 200 คน กลุ่มแรกจากผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ทั่วไป หลากหลายอาชีพ (เป็นตัวแทนผู้สูงอายุ) ที่ยังแข็งแรงและสามารถใช้ชีวิตทำกิจกรรมนันทนาการในสถานที่ต่างๆและต้องการมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่สนใจ และเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาและประสบการณ์ ซึ่งจากสถิติจากผลสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ 4 ครั้งที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของ ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็น ร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 9.4 ร้อยละ 10.7 ร้อยละ 12.2 ในปี 2545 2550 2554 ตามลำดับผลการสำรวจปี 2557 [3] พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมด (ชายร้อยละ 13.8 และหญิงร้อยละ 16.1)จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 10,014,699 คน เป็นชาย 4,514,812 และหญิง 5,499,887 คน หรือคิดเป็นชายร้อยละ 45.1 และหญิงร้อยละ 54.9 ของ ผู้สูงอายุทั้งหมด ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของ ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังแสดงในตารางที่ 1 ทำให้ความต้องการพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุที่ตอบสนองต่อความต้องการในด้านต่างๆเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น

3. ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุของภาครัฐและเอกชนต่างๆโดยสุ่มเลือกผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ในชมรมผู้สูงอายุเช่น ชมรมข้าราชการบำนาญ บำนาญ 4 อำเภอเขตใต้จังหวัด เพชรบูรณ์ ชมรมมวยไทยแก่น เหวียนเฉวียน (สวนหลวง ร.9 จ.กรุงเทพฯ) ชมรมผู้สูงอายุต่างๆภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีและอื่นๆ ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้จะที่มีพื้นที่ร่วมทำกิจกรรมเป็นประจำอยู่แล้วแต่พื้นที่และลักษณะการทำกิจกรรมที่จำกัดและยังไม่ตอบสนอง ความสุข ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและความต้องการพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกับชมรมผู้สูงอายุอื่นๆหรือนอกสถานที่ มาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย โดยผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในสภาพการณ์ปัจจุบัน พฤติกรรมและรูปแบบ

กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ รวมไปถึง สิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุหลังวัย

ไม่่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษียณ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารงานวิจัย ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องและเลือกใช้แบบสำรวจแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณเสนอแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพซึ่งมี รายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยที่แตกต่างกันเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.4.1 การสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือการใช้แบบสำรวจและสังเกต และแบบสอบถามความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดดังนี้เอง

3.4.2 การสำรวจและสังเกต ผู้วิจัยทำการสำรวจและสังเกต โดยมีการวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.2.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ Website และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4.2.2 ศึกษาข้อมูลจากสภาพพื้นที่จริง ในเขตพื้นที่การศึกษา

3.1.2.3 ร่างแบบสำรวจและสังเกตเพื่อการวิจัยโดยครอบคลุมเนื้อหาและข้อมูลลักษณะทางด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพในพื้นที่หาดแสนสุขลำป่า ทรัพยากรและกิจกรรมในพื้นที่ รูปแบบและพฤติกรรมกรรมการทำกิจกรรม ในสภาพการณ์ปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่กรณีศึกษารวมไปถึงรายละเอียดด้านอื่นๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง

3.1.2.4 นำแบบสำรวจและสังเกตไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้วนำไปทดลองใช้ (Pilot Survey) กับพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ที่ศึกษา

3.1.2.5 นำแบบสำรวจและสังเกตมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมอีกครั้ง

3.1.2.6 ทำการสำรวจและสังเกตด้วยเครื่องมือที่สมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว

3.1.2.7 สรุปผลจากการสำรวจและสังเกต

สำหรับข้อมูลจากการสำรวจและสังเกตข้างต้น จะเป็นข้อมูลทางด้านกายภาพที่ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็น แล้วนำไปวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยต่อไป

3.4.3 การสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยทำการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยทำการศึกษาและออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ Website และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4.3.2 ศึกษาข้อมูลจากสภาพพื้นที่จริง ในเขตพื้นที่ศึกษาโดยผลานข้อมูลจากแบบสำรวจและสังเกต

3.4.3.3 ร่างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยแบ่งแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.5 การตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิโดยการเลือกแบบเจาะจงซึ่งมีคุณสมบัติคือนักวิชาการที่ประสบการณ์สอนในระดับอุดมศึกษาด้านวิจัย จำนวน 2 ท่าน และนักวิชาการผู้ที่มีประสบการณ์สอนทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบ จำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของถ้อยคำสำนวนภาษาที่ใช้และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขร่วมกับผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ โดยมีรายนามผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดย

1. รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร ผู้ดำรงตำแหน่งประธานสาขาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์

2. รศ.พิชัย สดภิบาล ผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในอาคาร

3. ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ ผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

4. ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี ผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังและเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อการสอน

การทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ศึกษา (Pilot Survey) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ทำการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้วทั้งแบบสำรวจและสังเกตและแบบสอบถามความคิดเห็น นำไปใช้สอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ศึกษาเพื่อวัดความเข้าใจของเนื้อหาของผู้ตอบแบบสอบถามและนำมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการลงพื้นที่สำรวจศึกษาจริงต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา ผู้วิจัยได้เลือก ดำเนินการด้วยวิธีวิจัยพื้นที่กรณีศึกษา ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยแบ่งรายละเอียดข้อมูลของแบบสำรวจและสังเกตเป็นข้อพิจารณาถึงสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการทำกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และนำเสนอโดยแบ่งตามหัวข้อต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต

4.1.1 ข้อมูลจากการสังเกต ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ

จากการสังเกตลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ โดยมีเกณฑ์เลือกศึกษาจากลักษณะทางกายภาพภายนอกและภายในรวมถึงศึกษาหลักการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ 4 ประเด็นดังนี้

1. การให้บริการกิจกรรมภายในศูนย์กิจกรรม
2. การบริหารงานศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ
3. ลักษณะสถานที่ตั้งศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ
4. แนวความคิดสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบต่างๆภายในโครงการ

กรณีศึกษาเลือกเฉพาะเจาะจงจากศูนย์รวมการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ได้จำนวน 3 แห่ง 1. ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี 2. สวนวรรณธรรม สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักงานกรุงเทพมหานคร 3. โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุชลบุรี ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลด้านกายภาพ ดังต่อไปนี้

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ที่ตั้ง อยู่ใน เทศบาลนครนนทบุรี เริ่มก่อสร้าง ปี พ.ศ. 2553 ณ อาคารศูนย์ฯ 5 ชั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เป็นที่รวมตัวของผู้สูงอายุ ทำกิจกรรมออกกำลังกายต่างๆ เน้นเรื่องสุขภาพเป็นหลัก เพื่อเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้จะส่งเสริมสุขภาพกายและจิตที่ดีแล้ว การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของตนเอง จะทำให้มีโอกาสแสดงและใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ไม่ทำตัวเป็นภาระแก่สังคมและลูกหลาน ซึ่งส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิ่งอำนวยความสะดวกเช่น ลานทำกิจกรรมนอกประสงค์และห้องกิจกรรมชมรมต่างๆในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

ภาพที่ 4.1 ลักษณะสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่และกิจกรรมในพื้นที่ทำการศึกษา

สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาล นนทบุรี

ภาพที่ 4.2 ลักษณะสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่และกิจกรรมในพื้นที่ทำการศึกษา

สวนวรรณธรรม สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักงานกรุงเทพมหานคร ที่ตั้ง อยู่ในสวนวรรณธรรม (สวนสาธารณะ) บริเวณด้านหลังสวนหลวง ร.9 แขวงหนองบอน เขตสวนหลวง นอกจากจะเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามปกติแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับพัฒนาจิตใจและอารมณ์ โดยได้เริ่มก่อสร้างมาตั้งแต่ปี 2545 พื้นที่โดยการก่อสร้างองค์ประกอบหลักของสวน อันได้แก่ ชุดสระน้ำพร้อมเขื่อนกันดิน สร้างถนน สะพาน เรือนเพาะชำ ศาลาพักผ่อน ป้ายชื่อสวน พร้อมติดตั้งระบบน้ำ-ไฟฟ้า อาคาร และลานปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อาทิ อาคารปฏิบัติธรรม ลานสมาธิ กำแพงพุทธประวัติ สวนปริศนาธรรม อาคารที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม และอื่นๆ

การออกแบบจึงแบ่งพื้นที่สวนออกเป็น 3 Zone ตามลำดับการเข้าถึงโดยมีสระน้ำเป็นตัวแบ่งพื้นที่และมีสะพานเชื่อมโยงทุก Zone เข้าด้วยกัน ส่วนแห่งนี้จึงนับเป็นส่วนแห่งแรกของกรุงเทพมหานครที่น่าลัทธิธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางในการออกแบบสวน พร้อมทั้งสามารถเข้าถึงหลักธรรมได้ง่ายๆ กับประติมากรรมที่แฝงด้วยหลักธรรมและปริศนาธรรม นอกจากนี้ยังพื้นที่ในการปฏิบัติธรรม อาคารปฏิบัติธรรม อาคารที่พัก และแหล่งศึกษาความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา ภายใต้ความร่มรื่นของไม้ยืนต้นหลากหลายชนิดที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาส่วนแห่งนี้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงเป็นสวนแห่งธรรมะที่ทุกคนสามารถเข้าไปพักผ่อนจิตใจสัมผัสกลิ่นอายแห่งธรรม กลิ่นอายแห่งธรรมชาติ ซึ่งธรรมชาติก็คือธรรม ธรรมก็คือธรรมชาติ ธรรมจึงอยู่รอบๆตัว

ภาพที่ 4.3 ลักษณะสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่และกิจกรรมในพื้นที่ทำการศึกษา

โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ ชลบุรี กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขของค์กรมีสมรรถนะสูง ทันสมัย พึ่งตนเองได้ บุคลากรเชี่ยวชาญมีความสุขระบบบริการทางการแพทย์มีคุณภาพ เป็นต้นแบบการจัดบริการสุขภาพด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุของประเทศที่มีมาตรฐานระดับสากล ร่วมขับเคลื่อนสุขภาพะผู้สูงอายุให้เข้มแข็งและยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับของโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ คือ

1. ได้องค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะปัญหาที่พบบ่อย
2. สร้างต้นแบบการจัดบริการการบำบัดด้วยน้ำเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ
3. เป็นศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ

มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม เหมาะกับการพักผ่อนเป็นหมู่คณะ มีความปลอดภัย มีการให้บริการที่ดี ข้อเสียคือ ค่าใช้จ่ายสูงและเดินทางไกลไม่สะดวกที่จะไปคนเดียวหรือไปบ่อยๆ

ภาพที่ 4.4 ลักษณะสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่และกิจกรรมในพื้นที่ทำการศึกษา

สรุปได้ว่าผลของการศึกษาลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับ

พฤติกรรมหลักเกษียณ โดยมีเกณฑ์เลือกศึกษาจากลักษณะทางกายภาพภายนอกและภายในรวมถึง

เอกสารงานเขียนเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ออกให้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออยู่ใต้เห็นใบเขียวระยงเห็นการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศึกษาหลักการจัดศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุเพื่อนำไปใช้ในกรณีศึกษาศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ 4 ประเด็นดังนี้ 1. การให้บริการกิจกรรมภายในศูนย์กิจกรรม 2. การบริหารงานศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ 3. ลักษณะสถานที่ตั้งศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ 4. แนวความคิดสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบต่างๆภายในโครงการจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษาพบว่า มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้บริการศูนย์ที่ต่างกัน เช่น ในเรื่องเวลา ความสนใจ สภาพความพร้อมของร่างกายและความต้องการด้านความปลอดภัย

ประเด็นที่ 2 ผู้ให้บริการผู้สูงอายุควรเป็นเจ้าของที่ของรัฐหรืออาสาสมัครจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องผู้สูงอายุ

ประเด็นที่ 3 ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสภาพแวดล้อมต่างกัน เช่น ต้องการที่โล่งโปร่งสบาย ต้องการพื้นที่ ที่เป็นธรรมชาติ ต้องการพบปะกับผู้คน ต้องการอยู่ใกล้ชิดลูกหลาน

ผลของการศึกษาปัญหาในออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย จากการลงพื้นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุและศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 3 แห่งคือ 1. ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี 2. สวนวรรณธรรม สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักงานกรุงเทพมหานคร 3. โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ ชลบุรี พร้อมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจสังเกตพบว่า สถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ จะอยู่ใกล้สาธารณูปโภคเช่นทางสัญจร การให้บริการกิจกรรมต่างๆ สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งรองรับการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้สูงอายุในอนาคต การให้บริการของอาคารต้องมีความยืดหยุ่นหรือสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้หลากหลาย การจัดวางผังจึงแตกต่างกันในแต่ละแห่ง มีการแบ่งส่วนการใช้งาน (Zoning) ลักษณะใกล้เคียงกันประกอบไปด้วย

1. ส่วนด้านสังคมสาธารณะ (Social and Culture Zone) เป็นส่วนสำคัญหลักของโครงการ เนื่องจากเป็น ส่วนที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ

2. ส่วนการศึกษา (Education Zone) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญรองลงมาจากส่วนสังคม เนื่องจากตัวโครงการต้องการที่จะทำการ เผยแพร่ความรู้และทำประโยชน์ให้แก่บุคคลทั่วไป

3. ส่วนพื้นที่สาธารณะ (Public Zone) เป็นส่วนที่ให้คนภายนอกได้เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน และเป็นส่วนแสดงประวัติและเล่าถึงความเป็นมาพร้อมทั้งให้ข้อมูลในด้านรูปธรรม

4. ส่วนสุขภาพ (Health Zone) ลักษณะสภาพแวดล้อมระดับนโยบายควรมีการใช้สอยพื้นที่ให้เกิดการส่งเสริมและสร้างประโยชน์กับสุขภาพของผู้สูงอายุและการให้บริการการออกกำลังกายด้วยเครื่องเล่น โดยแบ่งเป็นส่วนสาธารณะและสภาพแวดล้อมส่วนบุคคล

5. ส่วนพื้นที่ส่วนบุคคล (Private Zone) ได้แก่ ส่วนพื้นที่บ้านพัก และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลซึ่งการแบ่งส่วนพื้นที่การใช้งานจะมีความสัมพันธ์กัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.เส้นทางสัญจรหลักที่เป็นถนน (Circulation) มีการใช้เป็นทางเชื่อมและแบ่งกลุ่มอาคาร ซึ่งมีการจัด 2 รูปแบบ คือ 1) ระบบทางสัญจรหลักอยู่รอบนอกล้อมกลุ่มอาคารอยู่ภายใน เชื่อมอาคารด้วยทางเดินเท้า 2) ระบบทางสัญจรหลักอยู่รอบอาคาร มีถนนหลักโดยรอบแต่ละอาคาร ทางเดินเชื่อมอาคารเป็นการเดินข้ามถนนหลัก

4.1.2 ข้อมูลจากการสังเกตปัญหา ในการวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัย และสะดวกสบาย

จากการสังเกตปัญหาในการวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ที่เลือกใช้บริการศูนย์กิจกรรม ผู้สูงอายุชั้นนำต่างๆหรือศูนย์แพทย์ทางเลือกแบบครบวงจร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยกิจกรรมที่ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่ายทำอยู่ที่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ พื้นที่เฉพาะ หรือต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ในการดูแล แต่เมื่อพิจารณาจากกิจกรรมส่วนใหญ่ที่นิยมทำนั้นพบว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และนิยมทำเป็นเวลานานมากๆ เช่น การดูโทรทัศน์ แต่เมื่อสำรวจผลความสนใจในการทำกิจกรรม กลับพบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ สถานที่เฉพาะ รวมไปถึงต้องอาศัยอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่การทำกิจกรรม โดยภาพรวมของทัศนคติที่มีต่อการทำกิจกรรม พบว่าเป็นไปในทิศทางบวก และมีความต้องการพื้นที่ทางกายภาพเพื่อทำกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการทำกิจกรรมมากที่สุด คือ ตำแหน่งที่ตั้งที่มีความเหมาะสมและเข้าถึงได้ง่าย รวมไปถึงมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อการใช้สอยของตน สอดคล้องกับแนวคิดการดูแลคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุเป็น เรื่องที่ผู้สูงอายุต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก และคำนึงถึงการเข้าถึงมิติคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ละเอียดอ่อนของผู้สูงอายุ

สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาล นนทบุรี

ภาพที่ 4.5 ลักษณะพื้นที่ทางกายภาพเพื่อทำกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน

จากภาพที่ 4.5 วิเคราะห์กรณีศึกษา พื้นที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาล นนทบุรี เป็นที่ทำกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันมีจุดที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ พื้นที่เฉพาะ ข้อดีเป็นโครงที่มีเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นอย่างดี รูปแบบการจัดมีความทันสมัยน่าใช้งาน เหมาะเป็นศูนย์กลางของชุมชน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สแกนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสียคือเนื่องจากเป็นพื้นที่ปิดทำให้ในบางครั้งผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าไปนั่งเล่นตามสบายได้และลักษณะสภาวะแวดล้อมยังขาดความเป็นธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และสุขภาพ

ทางสัญจรในพื้นที่สวนวชิรธรรม สำนักงานสวนสาธารณะสำนักงานกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4.6 ลักษณะสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่และกิจกรรมในพื้นที่ทำการศึกษ

จากภาพที่ 4.6 วิเคราะห์กรณีศึกษา สวนวชิรธรรม สำนักงานสวนสาธารณะสำนักงานกรุงเทพมหานคร เป็นจุดนัดพบของผู้สูงอายุที่เป็นหญิงที่ต้องรอเพื่อนรวมกลุ่มจะทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อและสามารถแวะเที่ยวชมภายในได้ ข้อเสียคือ เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งศูนย์อยู่ไกลจากประตูทางเข้าออกด้านหลังของสวน มีผู้ดูแล จากเจ้าหน้าที่ กทม.เป็นหน่วยงานย่อยที่ขึ้นตรงกับการดูแลของสวนวชิรธรรม และแม่บ้านดูแลความสะอาด ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุที่มาใช้บริการจะเป็นขาประจำ

สิ่งอำนวยความสะดวก ภายภาพบำบัดในพื้นที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ จ.ชลบุรี

ภาพที่ 4.7 ลักษณะสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่และกิจกรรมในพื้นที่ทำการศึกษ

จากภาพที่ 4.7 วิเคราะห์กรณีศึกษาพื้นที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ จ.ชลบุรี ข้อดีมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม เหมาะกับการพักผ่อนเป็นหมู่คณะ มีความปลอดภัย มีการให้บริการที่ดี ข้อเสียคือ ค่าใช้ค่าสูงและเดินทางไกลไม่สะดวกที่จะไปคนเดียว

4.1.3 ข้อมูลจากการสังเกต รูปแบบแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

จากการสังเกตรูปแบบแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณเป็นกระบวนการสำคัญที่จะตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของผู้สูงอายุได้อย่างครบวงจร การออกแบบวางแผนเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยามให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมอย่างมีความสุข สะดวกสบาย และความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมที่ดีสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ การออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ จำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการของผู้ใช้งานที่ตรงตามพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคุณลักษณะและความต้องการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการออกแบบทางกายภาพ ผลการวิจัยที่ได้จากการสำรวจสังเกตและสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรณีศึกษาทำให้สรุปได้ว่า

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุนั้น การจัดวางผังขึ้นอยู่กับรูปทรงและขนาดของที่ตั้ง ซึ่งประกอบด้วย อาคารอำนวยการ อาคารส่วนที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ อาคารสำหรับเผยแพร่ความรู้และทำประโยชน์ให้แก่บุคคลทั่วไป สถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ ลักษณะสภาวะแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พื้นที่ให้เกิดการส่งเสริมและสร้างประโยชน์กับสุขภาพของผู้สูงอายุและส่วนพื้นที่บ้านพักและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล

2. แนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ใช้แนวคิดหลักในการออกแบบเพื่อให้ความสำคัญกับคุณภาพและความถาวรของสภาพแวดล้อมและการตอบสนองต่อผู้ใช้งานเป็นสำคัญสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ ควรคำนึงถึงวัสดุที่ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพราะภายในศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเป็นการนำธรรมชาติเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบด้วย ในพื้นที่ภายนอกอาคาร ควรออกแบบให้มีความเชื่อมโยงในการใช้พื้นที่ประเภทต่างๆ เข้าถึงง่ายและไม่ซับซ้อน ทางเดินเท้า ทางลาด บันได รวมทั้งการมองเห็นพื้นที่และอุปกรณ์ต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแบบสอบถาม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์สุขภาพและชมรมผู้สูงอายุที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตามระเบียบวิธีการวิจัยที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในบทที่ 3 นั้น ในบทนี้จะเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 200 ชุด โดยได้นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	200	100
ชาย	142	71
หญิง	58	29
2.อายุ	200	100
ระหว่าง 60-55 ปี	155	77.5
ระหว่าง 66-70 ปี	33	16.5
ระหว่าง 71-80 ปี	12	6
มากกว่า 80 ปี	0	0

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ไปประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	200	100
3.ระดับการศึกษา	200	100
ประถมศึกษา	45	22.5
มัธยมศึกษา	11	5.5
ปริญญาตรี	110	55
ปริญญาตรีขึ้นไป	34	17
อื่นๆ	0	0
4. บริเวณใดที่ท่านจะใช้เป็นสถานที่ ที่มีกิจกรรมในโครงการมาก	200	100
ภายในอาคารศูนย์กิจกรรม	107	53.5
สนาม หรือลานโล่งของศูนย์กิจกรรม	74	37
ในบริเวณสถานที่สำหรับใช้เป็นที่พักอาศัย	11	5.5
อื่นๆ	8	4

ผลของการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยพบว่า ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า “ร้อยละ 73.7 ของผู้สูงอายุชายเข้าร่วมกิจกรรม และร้อยละ 70.3 ของผู้สูงอายุหญิง ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายและการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/ชมรม เพศชายเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเพศหญิง และบริเวณที่ต้องการที่จะใช้ทำกิจกรรมจะเป็นพื้นที่ภายในอาคารเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.5 ของจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม รองลงมาจะต้องการเป็นพื้นที่สนามหรือลานโล่ง ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/ชมรม จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/ชมรม				
เพศ	ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม	เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้ง	เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	รวม
ชาย	42	20	80	142
หญิง	0	26	32	58
รวม	42	46	122	200

จากตารางที่ 4.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/ชมรม และการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 200 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 10 % โดยใช้สมการของ YAMANE จะได้ $n = N / (1 + N(0.10)^2)$ จำนวนทั้งสิ้น 200 คน เพื่อกำหนดจำนวนตัวอย่างที่ต้องการเพื่อการวิจัยจากจำนวนของประชากร พบว่าการเข้าร่วมทำกิจกรรมของผู้สูงอายุเอกสารเป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการแข่งขันเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นับอยู่ใต้หน้าใบเขียวซึ่งในกรณีนี้ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพศชายจะมีความสนใจและเข้าร่วมทำกิจกรรมมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ดังนั้นในแนวทางในการวางแผนของสิ่งอำนวยความสะดวกหรืออุปกรณ์ในการทำกิจกรรมประเภทต่างๆหรือพื้นที่จัดเก็บควรมีเพียงพอต่อสัดส่วนของผู้สูงอายุเพศชายมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้พื้นที่เพียงพอและสะดวกสบาย

จากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ พบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ มีความแตกต่างกันในแต่ละระดับของการศึกษา และประสบการณ์ ซึ่งกิจกรรมแต่ละกิจกรรมล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อ เสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง แต่มีความแตกต่างกันในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรม ในตัวกิจกรรมแต่ละกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ความสามารถของตนเองในหลายๆ ด้าน การที่ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ และมีความสามารถโดยสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ผ่านประสบการณ์รวมทั้งได้สื่อสารและทำงานร่วมกันกับสมาชิกภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นแล้วในกิจกรรมของผู้สูงอายุได้แสดงผลงานของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้นและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.3 แสดงความต้องการลักษณะศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณจำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการลักษณะศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณจากระดับการศึกษา						
ระดับการศึกษา	พื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกัน	พื้นที่สำหรับเผยแพร่ความรู้	พื้นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ	พื้นที่สำหรับพักผ่อน	อื่นๆ	รวม
ประถมศึกษา	36	0	9	0	0	45
มัธยมศึกษา	11	0	0	0	0	11
ปริญญาตรี	39	26	15	8	22	110
สูงกว่าปริญญาตรี	12	22	0	0	0	34
รวม	98	48	24	8	22	200

จากตารางที่ 4.3 การวิจัยเรื่องความต้องการลักษณะศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ และการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 200 คน ผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณทุกกลุ่มระดับการศึกษาต้องการให้เป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกันของคนในวัยเดียวกันส่วนลำดับรองลงมาผู้ที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปจะมีความต้องการให้เป็นพื้นที่สำหรับเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ ของผู้สูงอายุมากกว่ากลุ่มอื่นเพื่อเสนอแนวทางออกแบบผังศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ จึงจัดให้มีลักษณะพื้นที่การเข้าถึงพื้นที่ตามสัดส่วนของจำนวนผู้ใช้ให้ตรงความต้องการใช้ประโยชน์ของการทำกิจกรรมแต่ละประเภทซึ่งจากผลวิจัย ผู้ที่ระดับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีซึ่งมีจำนวนน้อยกว่า มีความต้องการพื้นที่ทำกิจกรรมเป็นลักษณะพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ ส่วนผู้ที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปซึ่งมีสัดส่วนรองลงมามีความต้องการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สแกนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมในลักษณะสำหรับใช้เป็นที่เผยแพร่ความรู้ ดังนั้นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุจึงควรมีขนาดและความสำคัญมากกว่าพื้นที่สำหรับเผยแพร่ความรู้

ตารางที่ 4.4 แสดงความต้องการบรรยากาศของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

ความต้องการต้องการบรรยากาศของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ					
ประเภท	แบบลมธรรมชาติ	แบบเครื่องปรับอากาศ	แบบลมธรรมชาติและเครื่องปรับอากาศ	อื่นๆ	รวม
จำนวน	98	37	57	8	200
ร้อยละ	49	18.5	28.5	4	100

จากตารางที่ 4.4 การวิจัยเรื่องความต้องการลักษณะความต้องการบรรยากาศของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณและการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 200 คน ต้องการให้เป็นพื้นที่ของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุมีบรรยากาศเป็นแบบลมธรรมชาติมากที่สุดเพื่อให้การทำสภาพแวดล้อมตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ อาคารกิจกรรมประเภทต่างๆของผู้สูงอายุจึงควรมีลักษณะที่โล่งล้อมรอบด้วยธรรมชาติเพื่อความสะดวกสบายและดีต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ การทำกิจกรรมสามารถมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย

ตารางที่ 4.5 แสดงความต้องการด้านความปลอดภัยภายในศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

ความต้องการต้องการด้านความปลอดภัยภายในศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ					
ประเภท	มีรั้วล้อมรอบบริเวณเข้า-ออกทางเดียว	เข้า-ออก ได้หลายทางมีเจ้าหน้าที่คอยดูแล	มียามรักษาการณ์ดูแลความปลอดภัยเข้าได้เฉพาะผู้ได้รับอนุญาต	อื่นๆ	รวม
จำนวน	76	48	68	8	200
ร้อยละ	38	24	34	4	100

จากตารางที่ 4.5 การวิจัยเรื่องความต้องการด้านความปลอดภัยภายในศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ และการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 200 คน ผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณต้องการให้มีรั้วล้อมรอบบริเวณเข้า-ออกทางเดียว โครงการจึงควรมีทางเดียวตามความต้องการของผู้สูงอายุอีกทั้งยังทำให้ผู้สูงอายุไม่สับสนในการสัญจรและในการมาร่วมทำกิจกรรมและมีรั้วกันจากพื้นที่ภายนอกเพื่อสะดวกในการรักษาความปลอดภัยและการดูแลผู้สูงอายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อสรุปของกระบวนการวิจัย โดยเริ่มต้นจากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำให้เกิดการตั้งวัตถุประสงค์ขึ้นคือ การศึกษาแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ และการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์กิจกรรม ทำให้เกิดข้อค้นพบและข้อเสนอแนะตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นนี้ ซึ่งข้อค้นพบและแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับสถาปนิก มัณฑนากร นักศึกษา ประชาชนที่สนใจ และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปรับปรุงหรือออกแบบศูนย์กิจกรรม หรืออาคารสาธารณะที่เอื้อต่อการใช้งาน เพื่อตอบรับการใช้พื้นที่ทั้งผู้สูงอายุและลูกหลานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างกลมกลืนให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายร่างกายและจิตใจเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุได้มีความสุขหลังวัยเกษียณ

จากผลการสรุปการเก็บข้อมูลจากการสังเกตลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำมาออกแบบศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุ โดยนำพฤติกรรมและกิจกรรมของผู้สูงอายุ มาศึกษาเพื่อให้ออกแบบสนองประโยชน์ใช้สอย พบว่าการให้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุขในปัจจุบันนั้นลักษณะการจัดการให้บริการพบว่ามีบริการกิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจริง แต่มีจำนวนเจ้าหน้าที่และพื้นที่สำหรับให้บริการไม่สอดคล้องเพียงพอต่อจำนวนผู้สูงอายุที่สนใจ ทำให้ผู้สูงอายุต้องทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ ที่คับแคบ จึงเป็นผลให้ผู้สูงอายุมีความต้องการพื้นที่ทางกายภาพที่เหมาะสมทั้งขนาดสภาพแวดล้อมและรูปแบบพื้นที่ ให้เอื้ออำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ เนื่องจากผู้สูงอายุมีความสามารถในการควบคุมสภาวะแวดล้อมที่ลดลง ที่สำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตการใช้ชีวิตที่เป็นปกติ และการมองโลกในแง่ดี

จากผลการวิจัยปัญหาในการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ที่เลือกใช้บริการศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุชั้นนำต่างๆหรือศูนย์แพทย์ทางเลือกแบบครบวงจร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยกิจกรรมที่ทำส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่ายทำอยู่ที่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ พื้นที่เฉพาะ หรือต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ในการดูแล แต่เมื่อพิจารณาจากกิจกรรมส่วนใหญ่ที่นิยมทำนั้นพบว่าเป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และนิยมทำเป็นเวลานานมากๆ เช่น การดูโทรทัศน์ แต่เมื่อสำรวจผลความสนใจในการทำกิจกรรมกลับพบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ สถานที่เฉพาะ รวมไปถึงต้องอาศัยอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่การทำกิจกรรม โดยภาพรวมของทัศนคติที่มีต่อการทำกิจกรรม พบว่าเป็นไปในทิศทางบวก และมีความต้องการพื้นที่ทางกายภาพเพื่อทำกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการทำกิจกรรมมากที่สุด คือตำแหน่งที่ตั้งที่มีความเหมาะสมและเข้าถึงได้ง่าย รวมไปถึงมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อการใช้สอยของตน สอดคล้องกับแนวคิดการดูแลคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก และคำนึงถึงการเข้าถึงมิติคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ละเอียดอ่อนของผู้สูงอายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านกายภาพและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับการใช้สอยแก่ผู้สูงอายุเพื่อนำข้อมูลมาเสนอแนะแนวทางการวางแผนกายภาพให้เกิดความเข้าใจนัยสำคัญที่มีคุณค่าทางด้านวิชาการ ตลอดจนคุณประโยชน์ของการนำข้อค้นพบไปใช้ในการออกแบบสภาพแวดล้อมศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา เพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริมด้านสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตใจ แก่ผู้สูงอายุ ที่สามารถทำกิจกรรมได้อย่างมีความสุข และการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าในช่วงบั้นปลายของชีวิต ตามเจตนาารมณ์ผู้วิจัยจะได้เสนอข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอขั้นตอนการศึกษาโดยสรุปดังต่อไปนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัยการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา กำหนดการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

5.1.1.1 เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ

5.1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาในการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย

5.1.1.3 เพื่อเสนอแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

5.1.2 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้สูงอายุผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม จากผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ 2 กลุ่ม สุ่มเลือกผู้สูงอายุจำนวน 200 คน

กลุ่มแรกจากผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ทั่วไป หลากหลายอาชีพ (เป็นตัวแทนผู้สูงอายุ) ที่ยังแข็งแรงและสามารถใช้ชีวิตทำกิจกรรมนันทนาการในสถานที่ต่างๆ

กลุ่มที่สองคือกลุ่มผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุของภาครัฐและเอกชนต่างๆโดยสุ่มเลือกผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ในชมรมผู้สูงอายุเช่น ชมรมข้าราชการบำนาญ บำนาญ 4 อำเภอเขตใต้จังหวัด เพชรบูรณ์ ชมรมมวย ไทยเก๊ก เหวียนเฉวียน (สวนหลวง ร.9 จ.กรุงเทพฯ) ชมรมผู้สูงอายุต่างๆภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีและอื่น

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1.3.1 แบบสำรวจและสังเกตสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพของพื้นที่กรณีศึกษา

5.1.3.2 แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ทั่วไป หลากหลายอาชีพ

เอกสาร (เป็นตัวแทนผู้สูงอายุ) จากการลงพื้นที่ศึกษาการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.4 สรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1.4.1 จากผลการวิจัยลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำมาออกแบบศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุ โดยนำพฤติกรรมและกิจกรรมของผู้สูงอายุ มาศึกษาเพื่อให้ตอบสนองประโยชน์ใช้สอย พบว่าการให้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุขในปัจจุบันนั้นลักษณะการจัดการให้บริการพบว่ามีการให้บริการกิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจริง แต่มีจำนวนเจ้าหน้าที่และพื้นที่สำหรับให้บริการไม่สอดคล้องเพียงพอต่อจำนวนผู้สูงอายุที่สนใจ ทำให้ผู้สูงอายุต้องทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ ที่คับแคบ จึงเป็นผลให้ผู้สูงอายุมีความต้องการพื้นที่ทางกายภาพที่เหมาะสมทั้งขนาดสภาพแวดล้อมและรูปแบบพื้นที่ ให้เอื้ออำนวยแก่การทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ(ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544) เนื่องจากผู้สูงอายุมีความสามารถในการควบคุมสภาวะแวดล้อมที่ลดลง ที่สำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตการใช้ชีวิตที่เป็นปกติและการมองโลกในแง่ดีของผู้สูงอายุ

5.1.4.2 จากผลการวิจัย ปัญหาในการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ที่เลือกใช้บริการศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุชั้นนำต่างๆหรือศูนย์แพทย์ทางเลือกแบบครบวงจร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยกิจกรรมที่ทำส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่ายทำอยู่ที่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ พื้นที่เฉพาะ หรือต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ในการดูแล แต่เมื่อพิจารณาจากกิจกรรมส่วนใหญ่ที่นิยมทำนั้นพบว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และนิยมทำเป็นเวลานานมากๆ เช่น การดูโทรทัศน์ แต่เมื่อสำรวจผลความสนใจในการทำกิจกรรมกลับพบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ สถานที่เฉพาะ รวมไปถึงต้องอาศัยอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่การทำกิจกรรม โดยภาพรวมของทัศนคติที่มีต่อการทำกิจกรรม พบว่าเป็นไปในทิศทางบวก และมีความต้องการพื้นที่ทางกายภาพเพื่อทำกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการทำกิจกรรมมากที่สุด คือตำแหน่งที่ตั้งที่มีความเหมาะสมและเข้าถึงได้ง่าย รวมไปถึงมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อการใช้สอยของตน สอดคล้องกับแนวคิด(ศิริรัตน์ กิตติสุขสถิต, 2553) การดูแลคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก และคำนึงถึงการเข้าถึงมิติคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ละเอียดอ่อนของผู้สูงอายุ

5.1.4.3 เพื่อเสนอแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุเป็นกระบวนการสำคัญที่จะตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของผู้สูงอายุได้อย่างครบวงจร การออกแบบวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมอย่างมีความสุข สะดวกสบาย และความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับแนวความคิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมเหมาะสมของผู้สูงอายุ (นวลวรรณ ทวยเจริญ, 2556) การออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ จำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการของผู้ใช้งานที่ตรงตามพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคุณลักษณะและความต้องการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการออกแบบทางกายภาพ ผลการวิจัยที่ได้จากการสำรวจสังเกตและสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรณีศึกษาทำให้สรุปได้ว่า

5.1.4.3.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุนั้น การจัดวางผังขึ้นอยู่กับรูปทรงและขนาดของที่ตั้ง ซึ่งประกอบด้วย อาคารอำนวยการ อาคารส่วนที่ใช้ในการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการเรียนการสอนเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่ไปยังกระดานข่าว

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ อาคารสำหรับเผยแพร่ความรู้และทำประโยชน์ให้แก่บุคคลทั่วไป สถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ ลักษณะสภาวะแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พื้นที่ให้เกิดการส่งเสริมและสร้างประโยชน์กับสุขภาพของผู้สูงอายุและส่วนพื้นที่บ้านพัก และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ

5.1.4.3.1 แนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ใช้แนวคิดหลักในการออกแบบเพื่อให้ความสำคัญกับคุณภาพและความถาวรของสภาพแวดล้อมและการตอบสนองต่อผู้ใช้งานเป็นสำคัญสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุควรคำนึงถึงวัสดุที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพราะภายในศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเป็นการนำธรรมชาติเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบด้วย ในพื้นที่ภายนอกอาคาร ควรออกแบบให้มีความเชื่อมโยงในการใช้พื้นที่ประเภทต่างๆ เข้าถึงง่ายและไม่ซับซ้อน มีทางเดินเท้า ทางลาด บันได รวมทั้งการมองเห็นเพื่อเข้าถึงพื้นที่และอุปกรณ์ต่างได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย

5.2 การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพื่อให้สอดคล้องกับทางการวางผังศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ โดยมีข้อสรุปดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำมาออกแบบศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุ โดยนำพฤติกรรมและกิจกรรมของผู้สูงอายุ มาศึกษาเพื่อให้ตอบสนองประโยชน์ใช้สอย พบว่าการให้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุขในปัจจุบันนั้นซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องการการเคลื่อนไหวต้องการออกกำลังกาย การออกกำลังกายจึงเข้ามามีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะทำให้เราสุขภาพดีสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กาญจนา บุญภักดิ์ 2557) และลักษณะการจัดการให้บริการพบว่ามีการให้บริการกิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจริงแต่มีจำนวนเจ้าหน้าที่และพื้นที่สำหรับให้บริการไม่สอดคล้องเพียงพอต่อจำนวนผู้สูงอายุที่สนใจ ทำให้ผู้สูงอายุต้องทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ ที่คับแคบ จึงเป็นผลให้ผู้สูงอายุมีความต้องการพื้นที่ทางกายภาพที่เหมาะสมทั้งขนาดสภาพแวดล้อมและรูปแบบพื้นที่ ให้เอื้ออำนวยแก่การทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ เนื่องจากผู้สูงอายุมีความสามารถในการควบคุมสภาวะแวดล้อมที่ลดลงสำคัญต่อความพึงพอใจในการใช้ชีวิตที่เป็นปกติและการมองโลกในแง่ดี (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544) ได้กล่าวไว้

จากผลการวิจัยปัญหาในออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ที่เลือกใช้บริการศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุชั้นนำต่างๆหรือศูนย์แพทย์ทางเลือกแบบครบวงจร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยกิจกรรมที่ทำส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่ายทำอยู่ที่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ พื้นที่เฉพาะ หรือต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ในการดูแล แต่เมื่อพิจารณาจากกิจกรรมส่วนใหญ่ที่นิยมทำนั้นพบว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และนิยมทำเป็นเวลานานมากๆ เช่น การดูโทรทัศน์แต่เมื่อสำรวจผลความสนใจในการทำกิจกรรมกลับพบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ สถานที่เฉพาะ รวมไปถึงต้องอาศัยอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่การทำกิจกรรม โดยภาพรวมของทัศนคติที่มีต่อการทำกิจกรรม พบว่าเป็นไปในทิศทางบวก และมีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นใจขอรับใช้เอกสารนี้

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้องการพื้นที่ทางกายภาพเพื่อทำกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการทำกิจกรรมมากที่สุด คือตำแหน่งที่ตั้งที่มีความเหมาะสมและเข้าถึงได้ง่าย รวมไปถึงมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อการใช้สอยของตน สอดคล้องกับ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. 2553) ที่ว่าด้วยแนวคิดการดูแลคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก และคำนึงถึงการเข้าถึงมิติคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ละเอียดอ่อนของผู้สูงอายุ

เพื่อเสนอแนวทางออกแบบผังศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของผู้สูงอายุได้อย่างครบวงจร การออกแบบวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมอย่างมีความสุข สะดวกสบาย และความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับแนวคิดของ (นวลวรรณ ทวยเจริญ. 2556) เรื่อง การพัฒนาสภาพแวดล้อมเหมาะสมของผู้สูงอายุ

รูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมนันทนาการในชมรมผู้สูงอายุซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศโดยกิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดจะเป็นการส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกายจัดกิจกรรมเดือนละ 1 - 2 ครั้งและเวลาที่จัดกิจกรรมจะมีทั้งเช้าและบ่าย จากการศึกษาของ (พุดฉิมน์ เหลืองไพบูลย์. 2530) เรื่องชมรมผู้สูงอายุได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และลักษณะกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุเป็นแหล่งชุมชนพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยน ความรู้ความคิดเห็นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในด้านสวัสดิการสังคมบริการด้านกิจกรรมนันทนาการการออกกำลังกายกีฬา ศาสนาวัฒนธรรมการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ จำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการของผู้ใช้งานที่ตรงตามพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคุณลักษณะและความต้องการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการออกแบบทางกายภาพ และการจัดสภาพแวดล้อม (Environmental design) นั้นมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมากเนื่องจากผู้สูงอายุมีความสามารถในการควบคุมสภาวะแวดล้อมที่ลดลง จากการศึกษาของ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544) ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรเอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในสภาวะแวดล้อมทั้ง 3 ส่วนคือ (1) สภาวะแวดล้อมส่วนบุคคล (Individual environment) คือควรเปลี่ยนสภาวะแวดล้อมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น (2) สภาวะแวดล้อมทางสังคม (Social environment) คือการที่ควรเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (3) สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment)

5.2.1 การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย จากการเก็บรวมข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามพื้นที่กรณีศึกษา เลือกจากศูนย์รวมการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ ได้จำนวน 3 แห่ง (1) ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี (2) สนวนนธรรม สำนักงานสวนสาธารณะสำนักงานกรุงเทพมหานคร (3) โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ จ.ชลบุรี โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ผลของการศึกษาลักษณะทางกายภาพศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ โดยมีเกณฑ์เลือกศึกษาจากลักษณะทางกายภาพภายนอกและภายในรวมถึง ศึกษาหลักการจัดศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุเพื่อนำไปใช้ในกรณีศึกษา ศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ 4 ประเด็นดังนี้

5.2.1.1 การให้บริการกิจกรรมภายในศูนย์กิจกรรม

5.2.1.2 การบริหารงานศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ 5.2.1.3 ลักษณะสถานที่ตั้งศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2.1.4 แนวความคิดสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบต่างๆภายในโครงการ

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง พบว่ามีองค์ประกอบที่แตกต่างกันการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ (เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม,2545) มีแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้สูงอายุมีความต้องการในการใช้บริการศูนย์ที่ไม่เหมือนกัน เช่น ในเรื่องเวลา ความสนใจ สภาพความพร้อมของร่างกายและความต้องการด้านความปลอดภัย

ประเด็นที่ 2 ผู้ให้บริการผู้สูงอายุควรเป็นเจ้าของพื้นที่ของรัฐหรืออาสาสมัครจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องผู้สูงอายุ

ประเด็นที่ 3 ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสภาพแวดล้อมไม่เหมือนกัน เช่น ต้องที่โล่งโปร่งสบาย ต้องการที่ๆเป็นธรรมชาติ ต้องการพบปะกับผู้คน ต้องการอยู่ใกล้ชิดลูกหลาน

5.2.2 ผลของการศึกษาปัญหาในการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย จากการลงพื้นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุและศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 3 แห่ง พร้อมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจสังเกตพบว่า สถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ จะอยู่ใกล้สาธารณูปโภคมีความสะดวกต่อการเข้าถึงพื้นที่และทางสัญจร ควรเป็นระบบที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับกิจกรรมของผู้สูงอายุเข้าหากันเป็นการสอดคล้องกับ (ฐาปนา บุญประวิทย์,2555) ที่กล่าวว่าความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเพื่อพบประสังสรรค์หรือประกอบกิจกรรมการร่วมกัน จะได้เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จประการหนึ่งของโครงการพัฒนากิจกรรมนันทนาการ มีระยะเวลาของการเดินทางที่ไม่ไกลและมีสถานที่สาธารณูปโภคอยู่ใกล้กัน และเส้นทางสัญจรควรคำนึงถึงวิถีชุมชน การเดินทางที่หลากหลายระหว่างชุมชน สอดคล้องกับ (แผนผังแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง,2552)

5.2.3 แนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ จากการรวบรวมข้อมูลจะพบว่าสถานที่สภาวะแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดการดูแลคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก และคำนึงถึงการเข้าถึงมิติคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ละเอียดอ่อนของผู้สูงอายุ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต,2553) รวมทั้งรองรับการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้สูงอายุในอนาคต

เพื่อเสนอแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของผู้สูงอายุได้อย่างครบวงจร การออกแบบวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมอย่างมีความสุข สะดวกสบาย และความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมที่ดีสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมเหมาะสมของผู้สูงอายุ (นวลวรรณ ทวยเจริญ,2556) การออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ จำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการของผู้ใช้งานที่ตรงตามพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคุณลักษณะและความต้องการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการออกแบบทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุนั้น การจัดวางผังขึ้นอยู่กับรูปทรงและขนาดของที่ตั้ง ลักษณะสภาวะแวดล้อมจึงควรเป็นลักษณะที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และเป็นพื้นที่ให้เกิดการส่งเสริมและสร้างประโยชน์กับสุขภาพของผู้สูงอายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปของกระบวนการวิจัย โดยเริ่มต้นจากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำให้เกิดการตั้งวัตถุประสงค์ขึ้นคือ การศึกษาแนวทางการวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ และการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์กิจกรรม ทำให้เกิดข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ ซึ่งข้อค้นพบและแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับสถาปนิก ภัณฑานกร นักศึกษา ประชาชนที่สนใจ และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปรับปรุงหรือออกแบบศูนย์กิจกรรม หรืออาคารสาธารณะที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ เพื่อตอบรับการใช้พื้นที่ทั้งผู้สูงอายุและลูกหลานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างกลมกลืนให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายร่างกายและจิตใจ เป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุได้มีความสุขหลังวัยเกษียณผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะการวิจัยวางแผนศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ มีดังต่อไปนี้

5.3.1 แนวคิดในการจัดกิจกรรมสำหรับการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยขอก้าวในภาพรวมของแนวทางในด้านดังกล่าวที่มีต่อผู้สูงอายุควรมีแนวทางดังนี้

5.3.1.1 การเลือกกิจกรรม ควรคำนึงถึงบริบททางพื้นที่ลักษณะปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ เนื่องจากการเลือกกิจกรรมโดยไม่คำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุในพื้นที่นั้นๆ อาจทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือ หรือไม่ได้รับผลตามเป้าหมายในการจัดทำโครงการตามที่คาดการณ์ไว้ นอกจากนี้ปัจจัยดังกล่าวแล้วควรคำนึงถึง ลักษณะพื้นฐานต่างๆ ของผู้สูงอายุร่วมด้วย ได้แก่ ศักยภาพของร่างกาย เศรษฐกิจ ทักษะคิด ความต้องการ รวมถึงความสนใจ ที่มีต่อการทำกิจกรรมร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการจัดบริการและส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้อย่างเหมาะสม

5.3.1.2 ควรมีวัตถุประสงค์ในการใช้กิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของกระบวนการโดยเน้นให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างกระบวนการในการบริการกิจกรรม และการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ สร้างเสริมสุขภาพทาง ร่างกาย จิตใจและสังคม ภายใต้กิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ตลอดจนที่จะสามารถยังประโยชน์ให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง

5.3.1.3 ควรมีการพัฒนาและขยายการให้บริการกิจกรรมที่หลากหลาย ตอบสนองแก่ผู้สูงอายุในมวลรวมได้ ไม่จำกัดเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นโดยแนวทางดังกล่าวอาจเริ่มจากการจัดกิจกรรมให้มีความครอบคลุมต่อความต้องการของผู้สูงอายุให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการลดข้อจำกัดในการใช้บริการของผู้สูง ได้แก่ การจัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องต่อความต้องการของผู้สูงอายุทุกประเภท เช่น มีกิจกรรมเพื่อรองรับทั้งกลุ่มผู้สูงอายุมีศักยภาพในการทำกิจกรรมและผู้ไม่มีความพร้อมในด้านร่างกายให้สามารถร่วมกิจกรรมตามความสนใจที่มีได้การจัดให้มีการเก็บค่าบริการในอัตราที่เหมาะสมต่อสถานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุแต่ละพื้นที่เป็นต้น

5.3.1.4 ในการส่งเสริมการทำกิจกรรม ควรส่งผลต่อการปรับทัศนคติในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้เป็นไปในทิศทางบวกไม่ทำให้เกิดความรู้สึกกดดันหรือรู้สึกถูกบังคับให้ต้องมาร่วมกิจกรรม โดยการสร้างอิสระในการทำกิจกรรม เช่น การเพิ่มความยืดหยุ่นในการใช้เวลาเพื่อทำกิจกรรม การเลือกปฏิบัติกิจกรรม หรือจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความสนใจของผู้สูงอายุเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยตนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.1.5 จัดให้มีการบริการที่เหมาะสมต่อศักยภาพของผู้สูงอายุ เช่น การคำนึงถึงเวลาในการให้บริการ เวลาในการทำกิจกรรม ขนาดในการให้บริการ อัตราค่าบริการ รวมไปถึงปัจจัยที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่อการทำกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุ เช่น เจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ และสถานที่ เป็นต้น

5.3.1.6 ควรส่งเสริมให้กิจกรรมเป็นตัวกลางในการสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้สูงอายุ และกลุ่มบุคคลอื่นๆ ในสังคม เช่น การส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่สามารถบูรณาการความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุต่อบุคคลในช่วงวัยอื่น หรือใช้ตัวกลางอื่น ๆ เช่น จัดให้มีพื้นที่ทางกายภาพ เช่น ลานกิจกรรมเอนกประสงค์ หรือพื้นที่เพื่อบริการกิจกรรมที่สอดคล้องต่อความสนใจร่วมระหว่างผู้สูงอายุ และช่วงวัยอื่น ๆ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการการเลือกที่ตั้ง การออกแบบวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ หลังวัยเกษียณ ของการวิจัยนี้ มีจุดประสงค์หลักเพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง พัทยาและกลุ่มชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆที่ต้องการพื้นที่ทำกิจกรรมหรือสำหรับเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ของกลุ่มชมรมผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมต่างๆตามองค์ความรู้ของตน ส่วนผู้สูงอายุจากพื้นที่ใกล้เคียงนั้น เป็นกลุ่มที่คาดว่าจะให้ความสนใจและมาเข้าร่วมบริการได้ หากมีการจัดตั้งอย่างเป็นรูปธรรม จากข้อมูลข้างต้นจึงกำหนดขอบเขตของตำแหน่งที่ตั้งที่น่าจะมีความเหมาะสมแก่กลุ่มผู้ใช้ให้อยู่ในอาณาเขตของพื้นที่เป็นหลัก และต้องสามารถคมนาคมเข้าถึงจากพื้นที่ข้างเคียงได้อย่างสะดวก โดยหลักในการวิเคราะห์การเลือกตำแหน่งที่ตั้งมี 2 ชั้น ได้แก่

ชั้นตอนที่ 1 เลือกพื้นที่ตามแนวทางในการออกแบบศูนย์ส่งเสริมสังคมและกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

ชั้น ตอนที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติของพื้นที่จากปัจจัยในการกำหนดตำแหน่งที่ตั้งลักษณะทางกายภาพของตำแหน่งที่ตั้งเบื้องต้นที่ควรแก่การจัดตั้งโครงการศูนย์ส่งเสริมสังคมและกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ มีลักษณะดังต่อไปนี้

5.3.2.1 อยู่ในย่านคมนาคมเข้าถึงได้สะดวกจากระบบขนส่งมวลชน และรถยนต์ส่วนบุคคล

5.3.2.2 เป็นศูนย์กลางชุมชน ใกล้กับแหล่งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

5.3.2.3 ห่างจากย่านที่พักอาศัยไม่เกิน 3 กิโลเมตรและอยู่ในเขตพื้นที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง

5.3.2.4 ที่มีถนนตัดผ่าน ควรมีช่องทางจราจรน้อย การจราจรไม่คับคั่ง เกินไป

5.3.2.5 มีสาธารณูปการภายนอกตอบสนองการเข้าถึงโครงการ เช่น ทางเดินเท้า ทางม้าลายสะพานลอย ที่ปลอดภัย ควรมีจุดจอดรถประจำทาง หรือใกล้กับตำแหน่งที่จอดรถรับส่งได้สะดวก

การเลือกพิจารณาเลือกสถานที่ตั้งศูนย์กิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยพิจารณาจากการเดินทางได้โดยสะดวกสบาย บริเวณโดยรอบเป็นแหล่งชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย และควรอยู่ใกล้โรงพยาบาล มีสภาพอากาศที่ดี สามารถสร้างกิจกรรมที่หลากหลาย จากการสรุปความต้องการของประชากรเป้าหมายและวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติของพื้นที่

กับโครงการอยู่ในย่านคมนาคมเข้าถึงได้สะดวกจึงเลือกพื้นที่ตำบลหนองปรือ ที่มีธรรมชาติปกคลุมพื้นที่ตั้งโครงการ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติและเป็นส่วนตัว

5.3.3 แนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สำหรับการจัดตั้ง ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยขอก้าวในภาพรวมของแนวทางในด้านดังกล่าวที่มีต่อผู้สูงอายุ มีแนวทางดังนี้

5.3.3.1 คำนึกถึงการเข้าถึงได้โดยสะดวกทั้งจากภายนอกโครงการ และภายในโครงการเอง ซึ่งสามารถทำได้โดยการคำนึงถึงการเลือกตำแหน่งที่ตั้งที่เข้าถึงได้โดยสะดวก จากทั้งการสัญจรโดยการเดินการใช้ระบบขนส่งมวลชน รวมถึงสะดวกต่อการสัญจรเชื่อมต่อไปยังพื้นที่กิจกรรมอื่นที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาล แหล่งที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ หรือพื้นที่ ที่ผู้สูงอายุมักไปทำกิจกรรมเป็นประจำ การส่งเสริมให้คำนึงถึงการออกแบบทางสัญจรภายในโครงการ ทั้ง ภายในนอกและภายในอาคาร ที่ถูกต้องตามหลักการออกแบบเพื่อมวลรวม โดยเน้นแนวทางให้เกิดการเข้าถึงได้อย่างสะดวกและปลอดภัยเช่น การออกแบบให้ความแตกต่างของระดับพื้นอาคารสำหรับผู้สูงอายุ ไม่มากหรือซับซ้อนจนก่อให้เกิดอันตรายในการใช้สอยพื้นที่ การคำนึงถึงการออกแบบทางสัญจรให้เกิดการเข้าถึงได้โดยทั่วถึง โดยการใช้ทางลาดการติดตั้ง อุปกรณ์ช่วยเหลือในการทำกิจกรรม การคำนึงถึงขนาดทางสัญจรที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นต้น โดยเป้าหมายของแนวคิดดังกล่าวเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยตนเองมากขึ้น

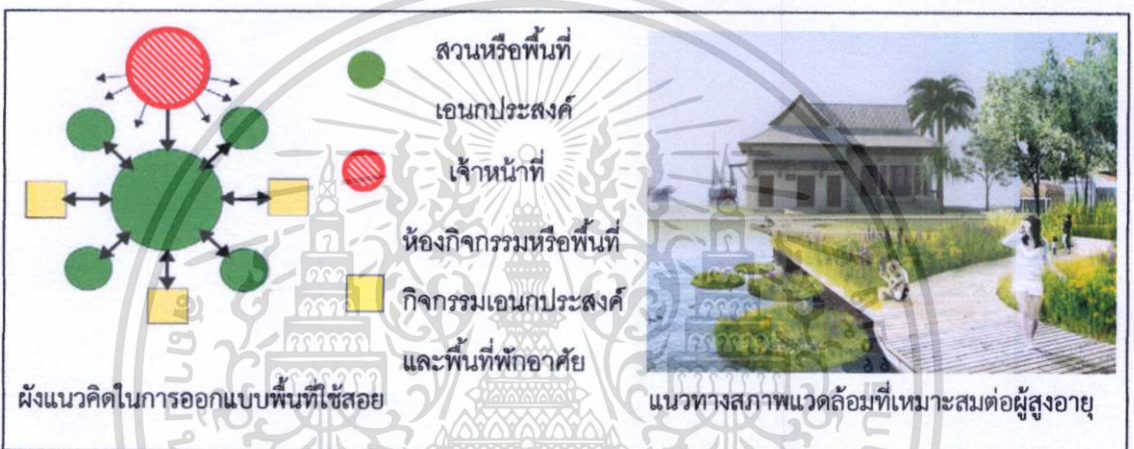
5.3.3.2 คำนึกถึงรูปแบบของสภาพแวดล้อมและการออกแบบอาคารที่ปลอดภัย ซึ่งอาจพิจารณาได้จากลักษณะปัญหาพื้น โดยปัญหาที่ชัดเจนในผู้สูงอายุ คือ ปัญหาทางสุขภาพร่างกาย ในด้านระบบกล้ามเนื้อ ระบบกระดูกที่มีผลต่อการเคลื่อนไหว รวมถึงระบบการทำงานต่าง ๆ ของร่างกายที่เสื่อมโทรมและทำให้ผู้สูงอายุเกิดข้อจำกัดในการทำกิจกรรม เช่น การวิ่งเวียน ล้าหรือหมดแรงได้ง่าย ซึ่งมีผลต่อการออกแบบลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยตรง การคำนึงถึงความปลอดภัยจากปัญหาข้างต้น จึงมีความสำคัญที่สุด อาจจัดให้มีการออกแบบเส้นทางสัญจรที่ลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น จากการใช้ดิ่งที่ได้กล่าวแล้วในหัวข้อที่ 1 เป็นต้น นอกจากนี้ในการออกแบบพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมของผู้สูงอายุควรจัดให้การดูแลของเจ้าหน้าที่เป็นไปได้อย่างทั่ว ถึง ซึ่ง เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุได้

5.3.3.3 ควรคำนึงถึงการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ช่วยกระตุ้นความสนใจในการทำกิจกรรมและส่งเสริมความบกพร่องของร่างกาย จิตใจและสังคมให้ดีขึ้น โดยสนับสนุนให้สอดคล้องต่อความต้องการและพฤติกรรมในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุมากที่สุด ซึ่งทำได้โดยการสร้างความหลากหลายของรูปแบบพื้นที่ในการทำกิจกรรม ทั้งการจัดพื้นที่ที่หลากหลายรูปแบบเช่น พื้นที่ในร่ม พื้นที่กลางแจ้ง การเชื่อมต่อพื้นที่กิจกรรม การใช้ภูมิทัศน์ เพื่อลดความจำเจและสร้างทางเลือกในการใช้พื้นที่ทำกิจกรรม ให้สามารถเลือกใช้พื้นที่ได้ตามความสนใจหรือตามพฤติกรรมของตนเอง รวมถึงภูมิทัศน์โดยรอบโครงการควรให้การคำนึงถึงขนาดของพื้นที่ ที่สอดคล้องต่อความต้องการในการใช้สอยของแต่ละกิจกรรม รวมถึงออกแบบให้ง่ายต่อการใช้สอยและการทำความเข้าใจในการใช้งาน

5.3.3.4 ให้ความสำคัญต่อความคิดความเชื่อของผู้สูงอายุที่มีต่อลักษณะพื้นที่เพื่อการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ เช่น การใช้ความเชื่อในการใช้ชีวิตทางธรรมชาติในการบำรุงดูแลรักษาร่างกายของผู้สูงอายุ ซึ่งจะให้ความสนใจและเข้าใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก หากมีพื้นที่ตอบสนองต่อความเชื่อดังกล่าว โดยอาจประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบพื้นที่ใช้สอยในการทำไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมบางประเภท เช่น พื้นที่สำหรับการบริการร่างกายที่ออกแบบให้มีการใช้วัสดุธรรมชาติ นอกจากตอบสนองต่อความเชื่อแล้วยังสร้างความหลากหลายให้กับการใช้พื้นที่รวมถึง ช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุได้

5.3.3.5 ควรคำนึงถึงการใช้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและการออกแบบพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สูงอายุและบุคคลอื่นๆ ในสังคม ควรคำนึงถึงลักษณะพื้นที่สำหรับการใช้สอยร่วมกัน โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของโครงการ ความต้องการของผู้สูงอายุ รวมไปถึงผู้ใช้อื่น ๆ ให้สอดคล้องกันด้วย เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าวสร้างประโยชน์ในการใช้สอยได้อย่างแท้จริง และไม่ทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่การใช้บริการของผู้สูงอายุร่วมด้วย ซึ่งลักษณะพื้นที่ใช้สอยทั่วไปที่มีความยืดหยุ่นต่อความต้องการและพฤติกรรมในการใช้พื้นที่ของผู้สูงอายุและผู้ใช้อื่น ๆ เช่น พื้นที่อเนกประสงค์ พื้นที่เพื่อใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

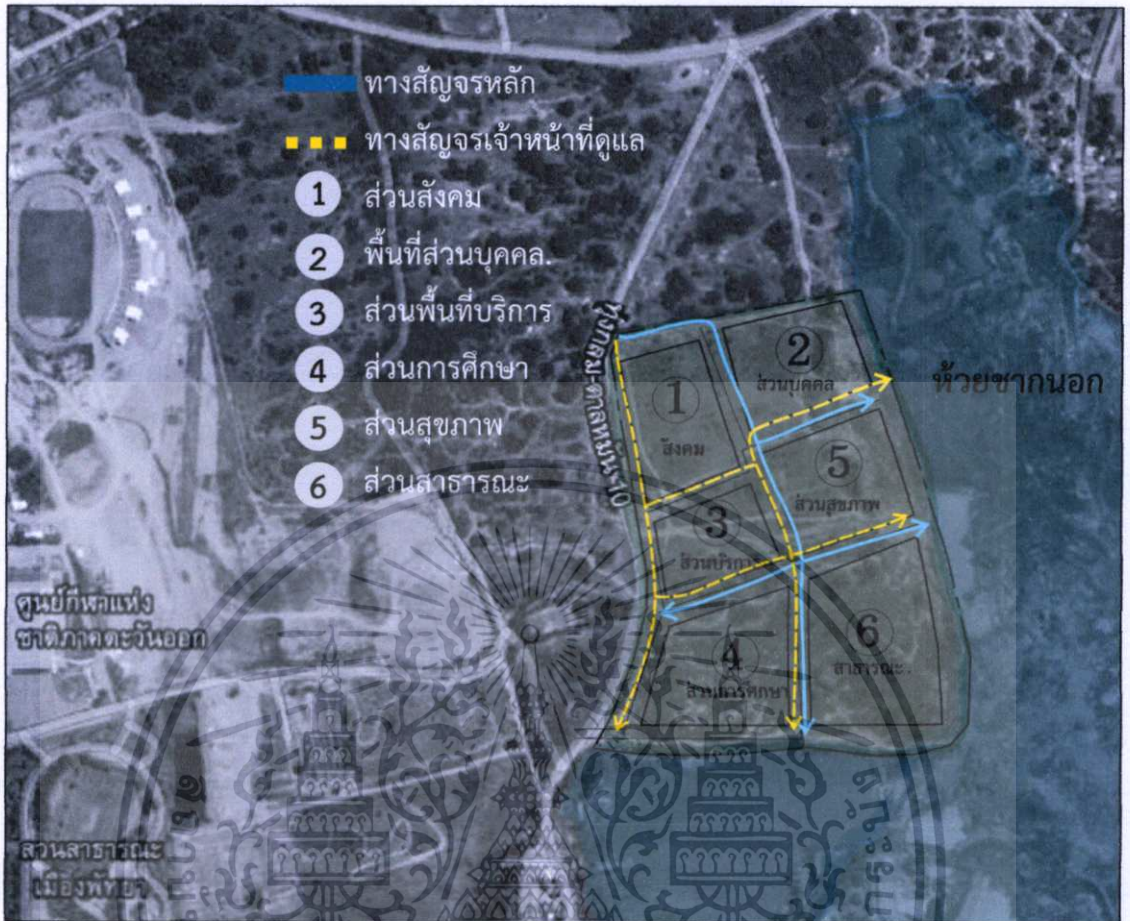
ภาพที่ 5.3 แสดงภาพแนวทางการออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

5.3.4 แนวคิดในการจัดผังบริเวณ เน้นความสำคัญกับการจัดผังบริเวณให้มีสัดส่วนที่เด่นชัดระหว่างกลุ่มผู้ใช้ คือผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้หลักและกลุ่มผู้ติดตามผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรม เช่น ลูกหลาน หรือผู้ที่มาใช้บริการร้านค้าในโครงการ โดยพื้นที่ใช้สอยของผู้สูงอายุนั้นจะจัดให้เป็นพื้นที่ปิดอยู่ในบริเวณด้านในสุดของผังและพื้นที่สัดส่วนของกลุ่มผู้ติดตามผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรมจะอยู่บริเวณนอกสุดของผัง จะเห็นได้ว่าลักษณะของผังบริเวณจะมีลักษณะยังมีความเป็นส่วนตัวและกำหนดกลุ่มผู้ใช้เฉพาะมากขึ้นเมื่อยิ่งเข้าสู่ด้านในของพื้นที่ เชื่อมต่อพื้นที่สาธารณะกับพื้นที่ส่วนผู้สูงอายุด้วย พื้นที่อเนกประสงค์ เช่น ลานกิจกรรม สวนพักผ่อน เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวเพื่อให้เกิดความปลอดภัยเป็นส่วนและเป็นพื้นที่กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงไม่ตัดขาดปฏิสัมพันธ์ต่อกลุ่มผู้ติดตามเพื่อทำกิจกรรมร่วมหรือเพื่อรอรับส่ง โดยมีกลุ่มผู้ใช้ของโครงการแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มผู้ใช้โครงการหลัก เป็นกลุ่มหรือบุคคลที่เข้ามาใช้โครงการหรือกิจกรรมหลักผู้สูงอายุหรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจซึ่งจะเป็นกลุ่มที่ตรงตามวัตถุประสงค์

กลุ่มผู้ใช้โครงการรอง บุคคลหรือประชาชนทั่วไปที่จะเข้ามาหาความรู้ หรือต้องการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ทางภูมิปัญญาและรวมกิจกรรมต่างๆ

จากแนวคิดดังกล่าวการวิเคราะห์การวางผังแนวทางและการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมกับเอกสารกิจกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุมีแนวทางดังต่อไปนี้ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

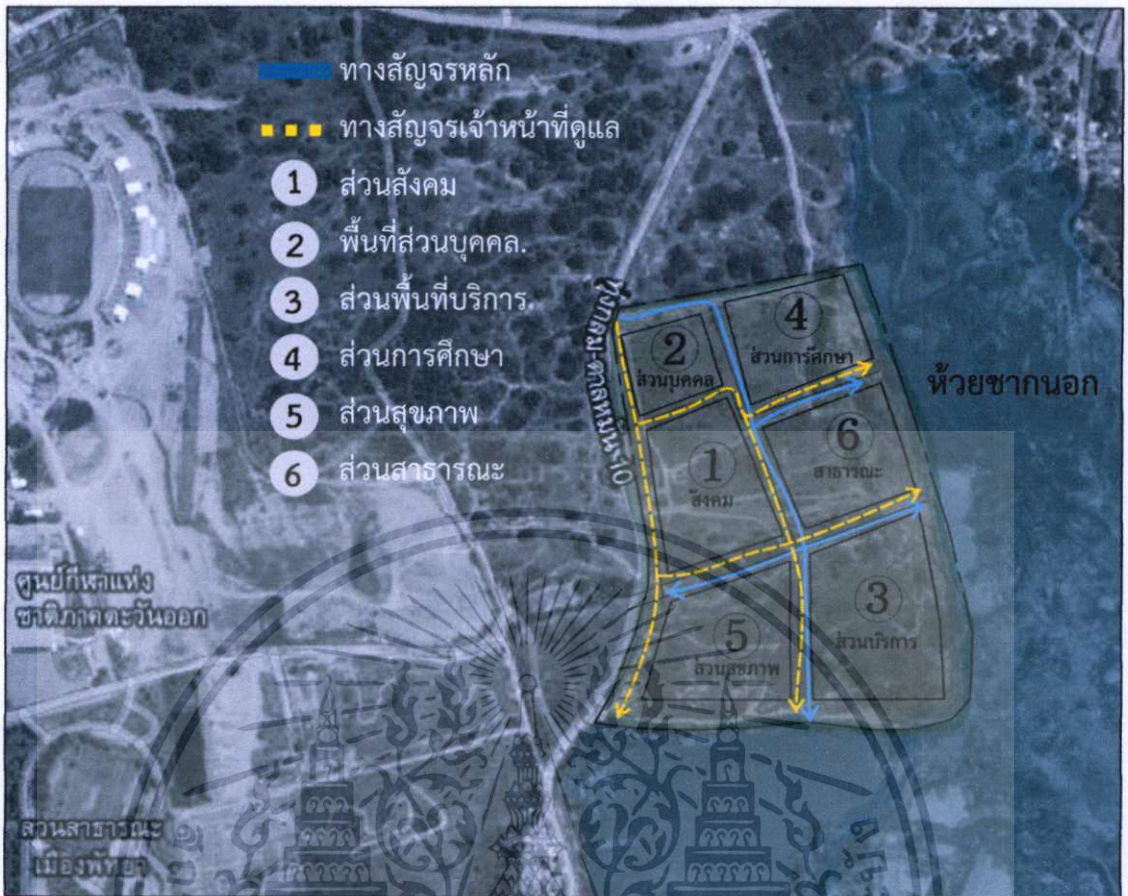

ภาพที่ 5.4 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 1

แนวทางเลือกที่ 1

การวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 1 จะเห็นว่าเส้นทางหลักจะเป็นเส้นทางสายหลักเป็นเส้นทางที่ผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรมเข้าถึงมากที่สุด พื้นที่ส่วนสังคมอยู่บริเวณด้านนอกสุดของผังทำให้สะดวกกับการเข้าถึงและทำพิธีกรรมต่างๆ พื้นที่ส่วนบริการอยู่ในส่วนกลางของผังเพื่อง่ายต่อการเชื่อมต่อกับพื้นที่ส่วนต่างๆ พื้นที่ส่วนสุขภาพอยู่ใกล้กับทางสัญจรหลักจะทำให้สะดวกกับการใช้บริการและการเข้าถึงซึ่งเป็นส่วนกิจกรรมหลักของโครงการและส่วนพื้นที่ส่วนการศึกษาอยู่ในส่วนในสุดของพื้นที่ทำให้มีความสงบเป็นส่วนตัวและเข้าถึงเส้นทางหลักได้สะดวก และพื้นที่ส่วนบุคคลใกล้ชิดธรรมชาติที่ร่มรื่นและใกล้ทางเข้าออกโครงการซึ่งดีต่อผู้สูงอายุ ส่วนข้อเสียคือทำให้ส่วนพื้นที่สาธารณะอยู่ห่างจากทางสัญจรหลัก การเข้าถึงอาจทำให้ไม่สะดวกและรวดเร็วเท่าที่ควรยังมีทางสัญจรรองอยู่ใกล้ซึ่งสามารถใช้เป็นเส้นทางรองได้ สามารถช่วยรองรับกิจกรรมได้ทั่วถึงและสะดวกกับผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรมได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

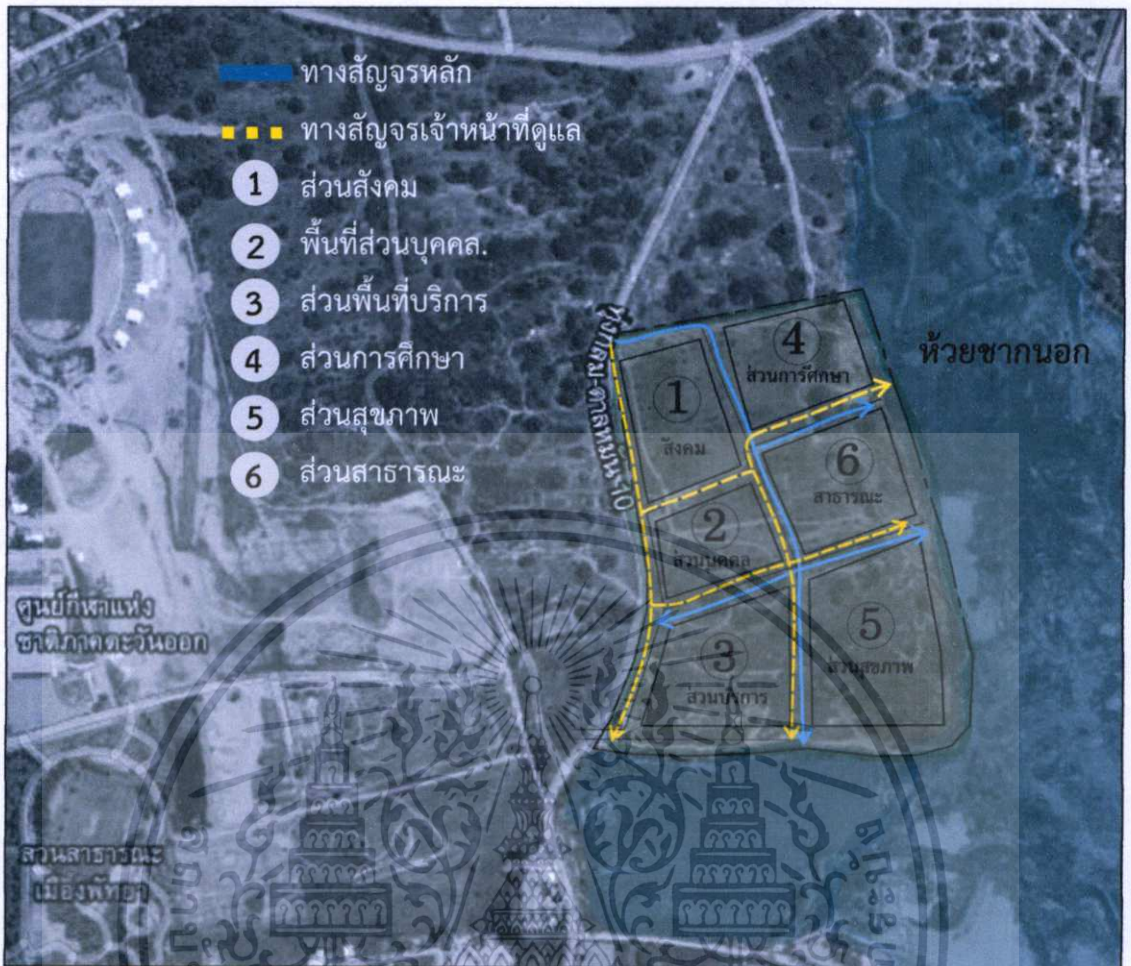

ภาพที่ 5.5 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 2

แนวทางเลือกที่ 2

การวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 2 จะเห็นได้ว่าเส้นทางการเชื่อมโยงระหว่างส่วนการศึกษาและส่วนสาธารณะอยู่ใกล้กันสามารถทำกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสะดวกกับการเข้าถึงกิจกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของโครงการ แต่การเข้าถึงระหว่างทางสัญจรหลักจะอยู่ใกล้และการเข้าถึงกิจกรรมอาจไม่ทั่วถึง ส่วนบริการและส่วนสุขภาพของผังโครงการทำให้การเข้าถึงในการใช้บริการของผู้สูงอายุไม่สะดวกเท่าที่ควร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.6 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 3

แนวทางเลือกที่ 3

การวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 3 จะเห็นว่ามี การปรับเปลี่ยนพื้นที่ส่วนบุคคลอยู่ใกล้กับทางสัญจรหลักและอยู่กลางผังโครงซึ่งจะทำให้การเข้าถึงและใช้บริการส่วนนี้จะสะดวกและรวดเร็ว และอยู่ใกล้กับส่วนบริการซึ่งเป็นส่วนของเจ้าหน้าที่ทำให้ได้รับความปลอดภัยและได้รับบริการได้อย่างรวดเร็วซึ่งดีต่อผู้สูงอายุ แต่จะได้รับมลภาวะจากเส้นทางสัญจรหลักที่มีทั้งเสียงและกลิ่นที่เกิดจากการจราจรและยังอยู่ห่างจากพื้นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจที่เป็นธรรมชาติที่เป็นผลดีกับสุขภาพของผู้สูงอายุ และเชื่อมโยงไปในส่วนของพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆอยู่ห่างและเกิดการเหลื่อมล้ำพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.1 แสดงเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม

ปัจจัย	แนวทางเลือก		
	1	2	3
แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรม	A	A	B
การเชื่อมโยงเข้าถึงกิจกรรม	B	B	C
การพัฒนาและขยายการให้บริการกิจกรรมที่หลากหลาย	A	B	C
ความสัมพันธ์กับสาธารณูปการภายนอกตอบสนองการเข้าถึงโครงการ	A	B	B
การเข้าถึงของเจ้าหน้าที่	B	C	A
ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและเป็นธรรมชาติ	A	B	C
รวม	22	17	16

โดยคะแนนที่ให้ A= 4 คะแนน
B= 3 คะแนน
C= 2 คะแนน
D= 1 คะแนน

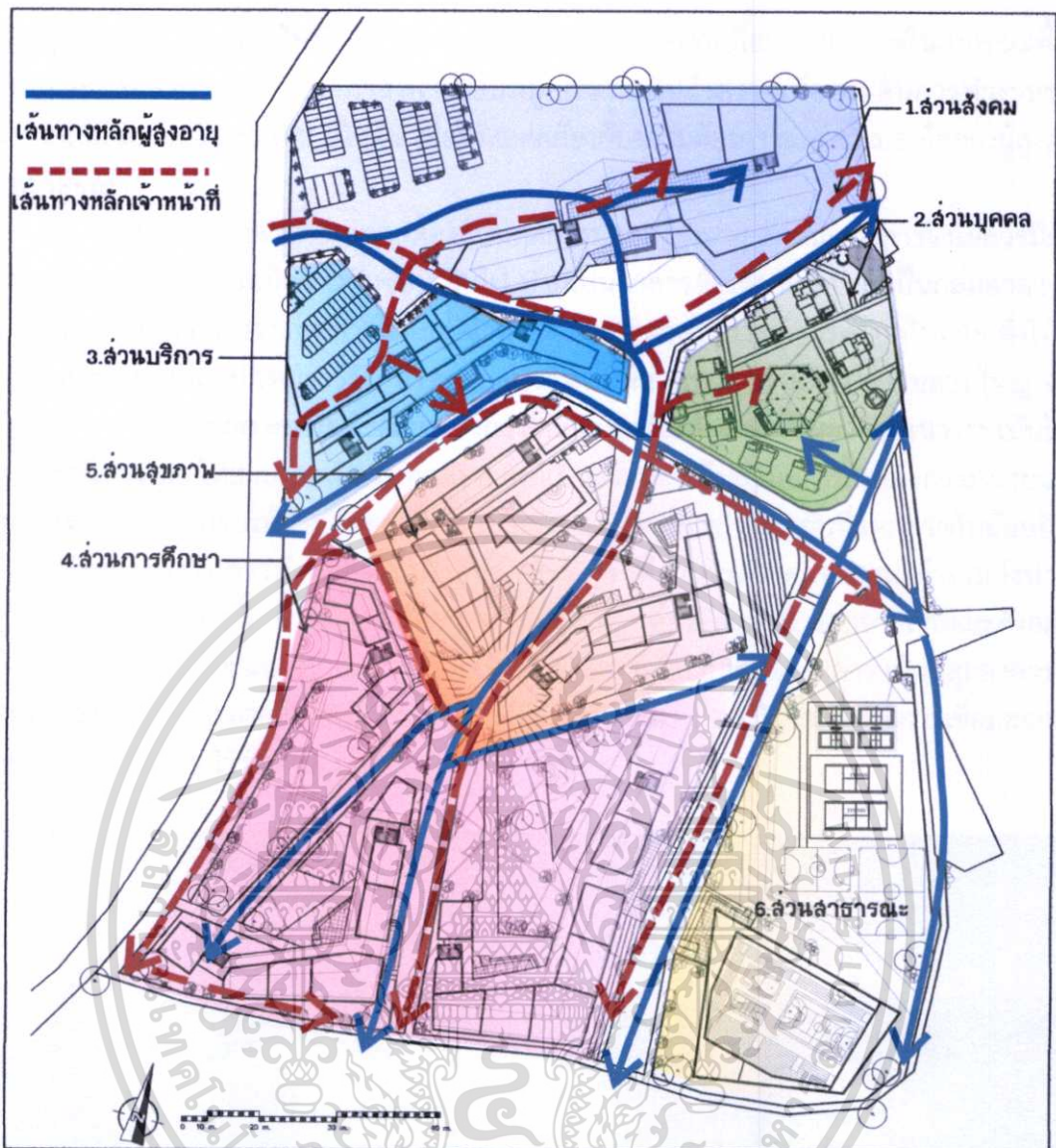
จากตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อหาแนวทางในการวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา ที่เหมาะสมสรุปผลได้ว่าแนวทางเลือกที่ 1 เหมาะสมที่สุดใน การนำไปวางผังและออกแบบเพราะกลุ่มกิจกรรมในพื้นที่ที่มีการเชื่อมโยงกันทำให้เกิดการเชื่อมโยง เข้าถึงกิจกรรมการสัญจรได้สะดวกสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและเป็นธรรมชาติ

การจัดผังบริเวณ เน้นความสำคัญกับการจัดผังบริเวณให้มีสัดส่วนที่เด่นชัดระหว่างกลุ่มผู้ใช้ คือผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้หลักและกลุ่มผู้ติดตามผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรม เช่น ลูกหลาน หรือผู้ที่มา ใช้บริการร้านค้าในโครงการ โดยพื้นที่ใช้สอยของผู้สูงอายุนั้นจะจัดให้เป็นพื้นที่ปิดอยู่ในบริเวณด้านใน สุดของผังและพื้นที่สัดส่วนของกลุ่มผู้ติดตามผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรมจะอยู่บริเวณนอกสุดของผัง จะ เห็นได้ว่าลักษณะของผังบริเวณจะมีลักษณะยังมีความเป็นส่วนตัวและกำหนดกลุ่มผู้ใช้เฉพาะมากขึ้น เมื่อยิ่งเข้าสู่ด้านในของพื้นที่ เชื่อมต่อพื้นที่สาธารณะกับพื้นที่ทำกิจกรรมส่วนของผู้สูงอายุด้วย พื้นที่ เอนกประสงค์ เช่น ลานกิจกรรม สวนพักผ่อน และทางเดิน เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวเพื่อให้เกิดความ ปลอดภัยเป็นสัดส่วนและเป็นพื้นที่กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงไม่ตัดขาดปฏิสัมพันธ์ต่อกลุ่มผู้ติดตาม เพื่อทำกิจกรรมร่วมหรือเพื่อรองรับส่งได้อย่างสมบูรณ์

5.3.5 ผังเส้นทางสัญจรภายในโครงการ ลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานจึงแบ่งแยกตาม กลุ่มผู้ใช้สอยอาคารโดยเน้นการจัดแบ่งแยกสัดส่วนพื้นที่ของกลุ่มผู้ใช้อย่างชัดเจน และเชื่อมโยงพื้นที่ โดยใช้ พื้นที่ลักษณะเอนกประสงค์ หรือพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ในส่วนพื้นที่ใช้สอยของ ผู้สูงอายุ เน้นความสำคัญกับลักษณะพื้นที่แบบเอนกประสงค์ ทั้งภายใน ภายนอก และกึ่งภายนอก อาคารให้มีความหลากหลายและเพียงพอต่อรูปแบบกิจกรรมที่จัดเป็นกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ จากการ ออกแบบพื้นที่ใช้สอยสำหรับมวลรวม (Universal Design) ให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบของอาคารที่ เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ให้ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องต่อการทำกิจกรรม เน้นการ ส่งเสริมการเข้าถึงได้โดยสะดวกของทางสัญจร ลักษณะช่องเปิด รวมถึงการใช้สีเพื่อแบ่งแยกพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.7 แสดงผังทางสัญจรศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา
ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

เส้นทางสัญจรในโครงการแบ่งเป็น 2 ประเภท แบ่งตามลักษณะผู้ใช้มีรายละเอียดดังนี้

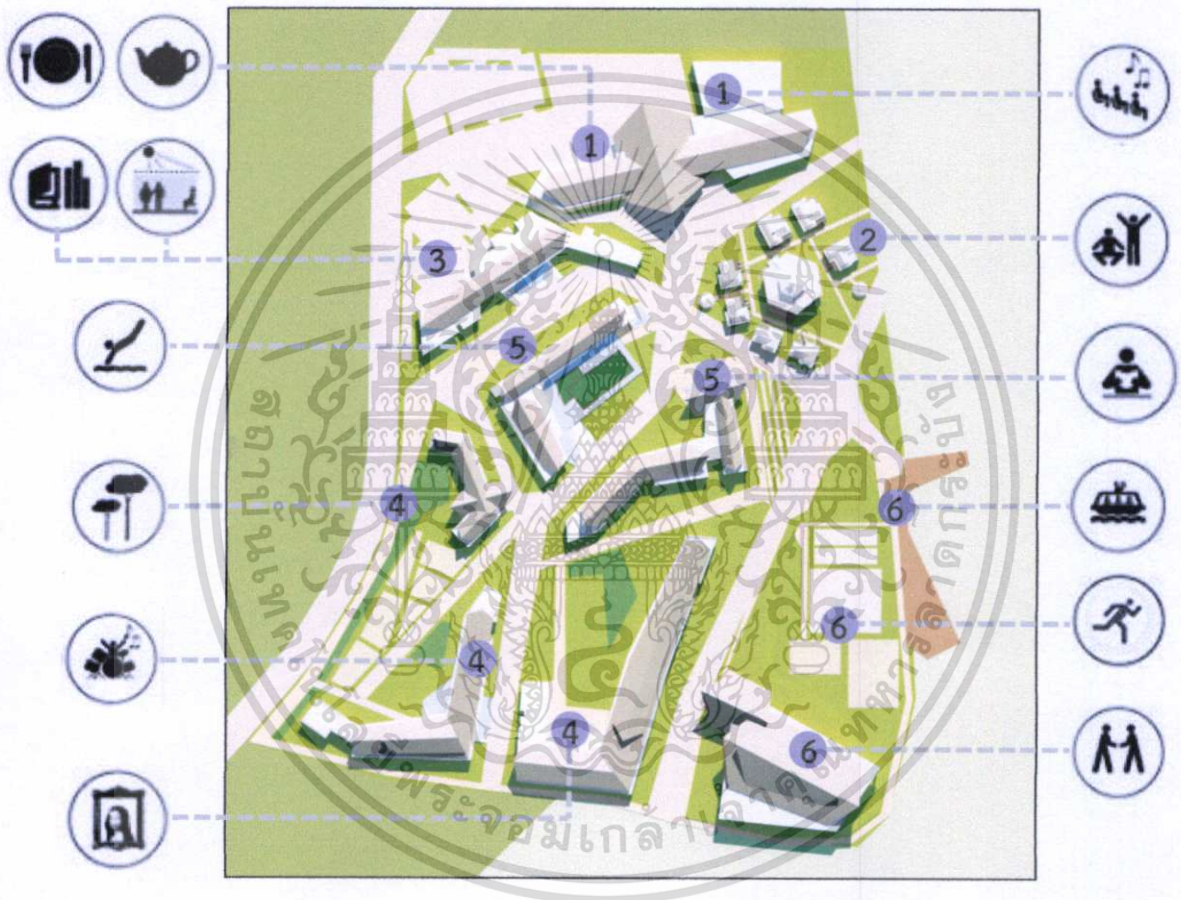
1. เส้นทางสัญจรสำหรับผู้โดยสารหลัก แบ่งเป็น เส้นทางสัญจรสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ติดตามผู้สูงอายุ เพื่อมาร่วมกิจกรรม รับประทานอาหาร หรือใช้บริการ ร้านค้าในโครงการ และเส้นทางสัญจรสำหรับงานบริการภายในโครงการ (สีน้ำเงิน)
2. เส้นทางสัญจรสำหรับเจ้าหน้าที่และส่วนงานบริการของโครงการ (เส้นปะสีแดง)

5.3.6 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์ ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของรูปทรงอาคาร เพื่อสร้างแรงกระตุ้นในการเข้าใช้พื้นที่ การเลือกวัสดุที่มีความหลากหลายในการออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ของพื้นที่ ได้แก่ พื้นทางเดินที่นึ่งเป็นต้น ควรเข้าถึงพื้นที่กิจกรรมได้อย่างสะดวก โดยจัดให้มีลักษณะทางสัญจรที่มีขนาดเหมาะสมสามารถรองรับการใช้รถเข็น หรืออุปกรณ์ช่วยพยุงตัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัยได้เสนอแนะการออกแบบวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา โดยแบ่งประเภทตามการใช้ประโยชน์ในแต่ละเขตพื้นที่ ดังนี้

1. ส่วนด้านสังคม เป็นส่วนสำคัญหลักของโครงการใช้ในการประกอบพิธีกรรม
2. ส่วนพื้นที่ส่วนบุคคล ได้แก่ ส่วนพื้นที่บ้านพัก เพื่อรองรับกิจกรรมของผู้สูงอายุ
3. ส่วนบริการ เป็นส่วนเจ้าหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรม
4. ส่วนการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญใช้ในการทำกิจกรรมประเภทต่างๆ
5. ส่วนสุขภาพ เป็นพื้นที่เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและสร้างประโยชน์กับสุขภาพของผู้สูงอายุ
6. ส่วนพื้นที่สาธารณะ เป็นส่วนที่ให้คนภายนอกได้เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน

ภาพที่ 5.9 แสดงผังลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานแบ่งแยกตามกลุ่มผู้ใช้สอยอาคาร
ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

1.ส่วนด้านสังคม เป็นส่วนสำคัญหลักของโครงการ เนื่องจากเป็น ส่วนที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ พื้นที่กิจกรรมเอนกประสงค์ เป็นพื้นที่รับรองผู้ที่มาติดต่อกับสำนักงานโครงการ เป็นพื้นที่ฝึกอบรมความรู้ รวมถึงเป็นที่เปลี่ยนถ่ายผู้ใช้จากโซนสังคมสู่พื้นที่ทำกิจกรรมและส่งผลให้เห็นภาพแนวคิดหลักของโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุใช้เป็นพื้นที่พบปะสังสรรค์ โดยแบ่งระดับขนาดพื้นที่ประเภทกิจกรรมหลักของโครงการและแบ่งระดับห้องสำหรับกิจกรรมย่อยของกลุ่ม กำหนดขนาดและเวลาที่สอดคล้องกับความต้องการละจำนวนของผู้สูงอายุเป็นหลัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.10 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนด้านสังคม
ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

การส่งเสริมการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอในผู้สูงอายุโดยการจัดกิจกรรมและสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม ปลอดภัย และเอื้อแก่การทำกิจกรรมนันทนาการและพบปะสังสรรค์กัน เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งร่างกายจิตใจและสังคมที่ดีได้สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังเกษียณ

ภาพที่ 5.11 แสดงทัศนียภาพลักษณะพื้นที่สาธารณะกับพื้นที่ทำกิจกรรมส่วนของผู้สูงอายุ

ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.ส่วนพื้นที่ส่วนบุคคล ได้แก่ส่วนพื้นที่บ้านพัก เพื่อรองรับกิจกรรมของผู้สูงอายุเพื่อจัด
 อบรมด้านต่างๆ มีส่วนพักผ่อนสำหรับกิจกรรมครอบครัวหรือกิจกรรมกลุ่ม มีผู้ดูแลและเจ้าหน้าที่
 ให้บริการ มีพื้นที่ระดับห้อง ที่สามารถรองรับได้ทุกเพศทุกวัย แบ่งส่วนพื้นที่การใช้งานให้มี
 ความสัมพันธ์กันและมีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ รูปแบบสถาปัตยกรรมให้ความรู้สึกที่เป็นบ้าน

ภาพที่ 5.12 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนบุคคล
 ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

การเลือกพื้นที่บริการสำหรับรองรับกลุ่มผู้ติดตามของผู้สูงอายุควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับ
 พฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ทั้งสองกลุ่มและการทำกิจกรรมได้อย่างทั่วถึงตรงตาม
 วัตถุประสงค์สำหรับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย

ภาพที่ 5.13 แสดงทัศนียภาพลักษณะของภูมิทัศน์พื้นที่ส่วนบุคคล

ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย
 บริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ส่วนบริการ เป็นส่วนเจ้าหน้าที่โครงการและเจ้าหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรม ประกอบด้วย ร้านขายของที่ระลึก ห้องสมุดค้นคว้าด้วยตนเองและเจ้าหน้าที่ซึ่งซ่อมบำรุงอาคาร ฝ่ายซ่อมและควบคุมงานระบบของอาคารโดยรวม ส่วนพื้นที่เก็บอุปกรณ์ ส่วนของงานระบบ และส่วนพักผ่อนของพนักงาน ส่วนจอดรถ บริการผู้ที่เข้ามาใช้โครงการ โดยแยกที่จอดรถของสมาชิก - พนักงาน และบุคคลทั่วไป มีการใช้เส้นทางเชื่อมเข้าสู่กลุ่มอาคารเพื่อสะดวกในการเข้าถึง ให้บริการและดูแลรวมถึงการรักษาความปลอดภัยได้สะดวกและรวดเร็ว

ภาพที่ 5.14 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนบริการ
ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

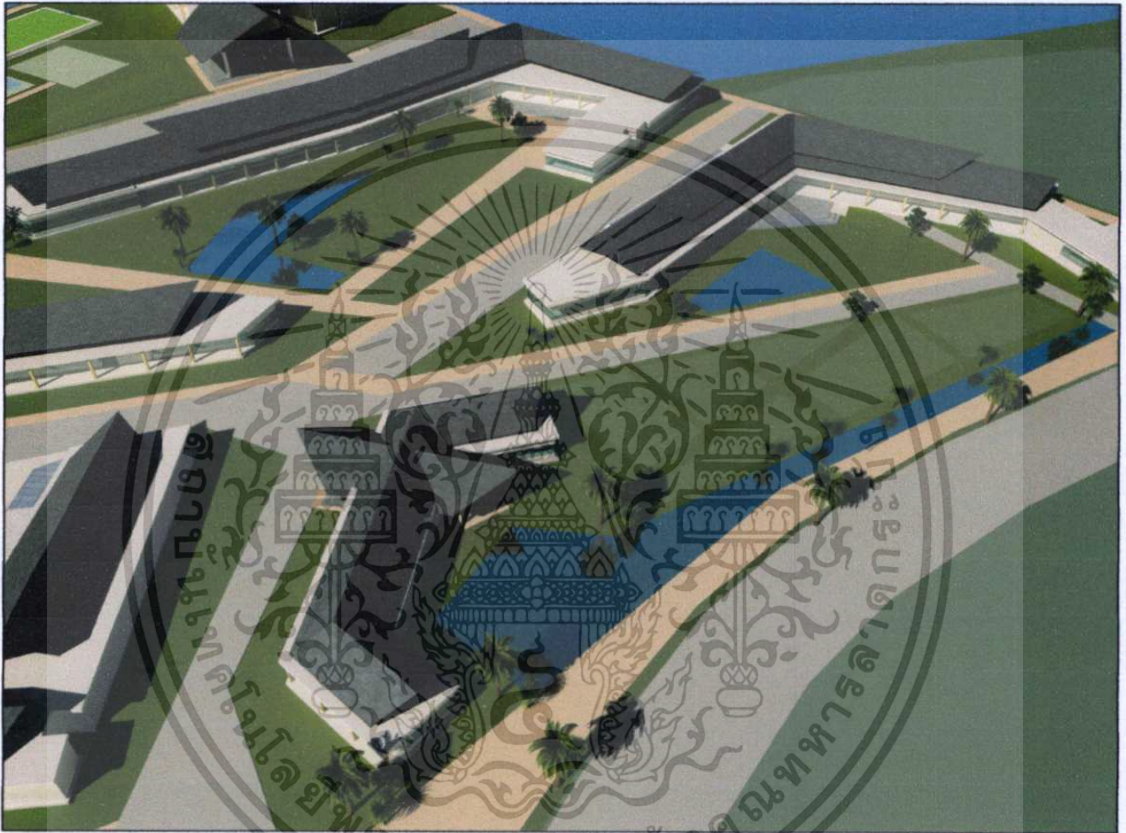
การสัญจรภายในโครงการมีการจัด 2 รูปแบบ คือ

1. ระบบทางสัญจรหลักอยู่ระหว่างกลางกลุ่มอาคารกิจกรรมต่างๆด้วยทางเดินเท้า สามารถสัญจรได้ทั้งเดินด้วยเท้า รถมอเตอร์หรือรถเข็น

2. ระบบทางสัญจรด้วยรถรับส่ง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุที่ต้องการความรวดเร็ว หรือไม่สะดวกเดินทางด้วยตนเองไปสูงอาคารมีกลุ่มอาคารกิจกรรมต่างๆโดยใช้ทางสัญจรเดียวกับทางสัญจรหลัก แต่แบ่งพื้นที่การใช้งานแยกประเภทกัน กับช่องทางเดิน รถมอเตอร์หรือรถเข็น เพื่อความปลอดภัยและความเป็นระเบียบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.ส่วนการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญรองลงมาจากส่วนสังคม เนื่องจากตัวโครงการต้องการที่จะทำการทำกิจกรรมประเภทต่างๆของผู้สูงอายุและเผยแพร่ความรู้เพื่อทำประโยชน์ให้แก่บุคคลทั่วไปและทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนนั้นๆ จึงได้มีส่วนของการศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง มีห้องค้นคว้า ข้อมูลด้วยตนเอง ห้องกิจกรรมประเภทต่างๆตามความสนใจของผู้สูงอายุหรือของชมรมผู้สูงอายุต่างๆ มีกิจกรรมทั้งประเภทในร่มเช่น ศิลปะ เต้นรำ เล่นดนตรี ร้องเพลง การเย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ดอกไม้ แกะสลัก ทำอาหาร พื้นที่กิจกรรมด้านเทคโนโลยี ดูภาพยนตร์ เล่นเกมสื่อบันเทิง ไอที และ การพบปะพูดคุย เป็นต้น กิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การทำการเกษตร ทำสวน ไทเก๊ก แอโรบิค เป็นต้น

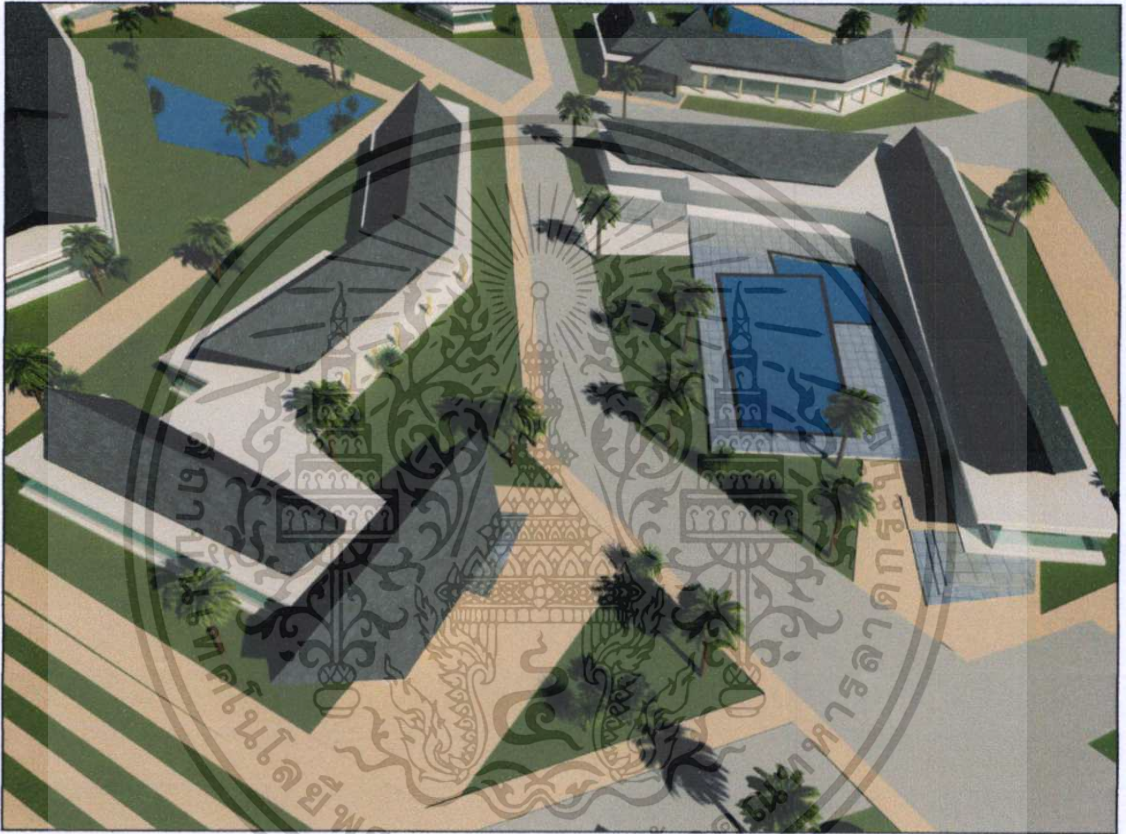

ภาพที่ 5.15 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนการศึกษา
ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

ในพื้นที่ส่วนการศึกษานี้เพื่อเป็นประโยชน์ด้านสังคมและเป็นผลดีแก่ตัวผู้สูงอายุเอง ที่ยังได้ทำงานที่ตนเองยังมีความสามารถทำได้ด้วยการ มีพื้นที่ส่วนการรับใช้สังคม ในรูปแบบงานจิตอาสา ประเภทต่างๆตามที่ตนเองถนัด เช่น มีโรงเรียนสอนประเภทกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนอนุบาลเพื่อให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ดูแลและให้ความรู้ เป็นการเพิ่มคุณค่าในตัวผู้สูงอายุเองซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อสภาพร่างกายและจิตใจ และเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้เรียนรู้กับผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาความสามารถ และประสบการณ์มากขึ้น ซึ่งหลายคนอาจเคยเป็นครู อาจารย์ แพทย์ พยาบาล เป็นผู้นำทางกฎหมาย บัญชี การบริหาร หรือ การจัดการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.ส่วนสุขภาพ เป็นพื้นที่ให้เกิดการส่งเสริมและสร้างประโยชน์กับสุขภาพของผู้สูงอายุ ลักษณะสภาพแวดล้อมระดับนโยบายควรมีการใช้สอยและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยจัดให้มีพื้นที่สำหรับให้คำปรึกษาทั้งการดูแลรักษาสภาพร่างกายและจิตใจ หรือมีให้บริการรักษาพยาบาล เบื้องต้นรวมถึงการให้บริการกายภาพบำบัด ห้องแช่ตัว บำบัดร่างกายโดยน้ำ ห้องนวดและอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ พื้นที่บริการข้อมูลและให้คำปรึกษาด้านสุขภาพและการออกกำลังกายด้วยเครื่องเล่นพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่ใช้อุปกรณ์ในการปฏิบัติ เช่น โยคะ บอลแอโรบิก เป็นต้น โดยแบ่งเป็นส่วนสาธารณะและสภาพแวดล้อมส่วนบุคคล

ภาพที่ 5.16 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนสุขภาพ
ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

จัดให้มีการบริการที่เหมาะสมต่อศักยภาพของผู้สูงอายุ เช่น การคำนึงถึงเวลาในการให้บริการ เวลาในการทำกิจกรรม ขนาดในการให้บริการ อัตราค่าบริการ รวมไปถึงปัจจัยที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่อการทำกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุ เช่น เจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ และสถานที่ เป็นต้น

6. ส่วนพื้นที่สาธารณะ เป็นส่วนที่ให้คนภายนอกได้เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน และเป็นส่วนที่มีพื้นที่แสดงประวัติและเล่าถึงความเป็นมา เกียรติประวัติและความสำเร็จของบุคคลตัวอย่าง พร้อมทั้งให้ข้อมูลในด้านรูปธรรม เป็นพื้นที่สำหรับให้คนหลากหลายวัยได้ทำกิจกรรมร่วมกันมีทั้งบริเวณลักษณะในร่มและกลางแจ้งตามความถนัดในกิจกรรมประเภทต่างๆของผู้สูงอายุซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นผลดีกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุและได้มีพื้นที่ในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไปที่มาร่วมทำกิจกรรม

ภาพที่ 5.17 แสดงทัศนียภาพลักษณะของพื้นที่ในการใช้งานส่วนพื้นที่สาธารณะ
ที่มา : ออกแบบโดยผู้วิจัย

การส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่สามารถบูรณาการความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุต่อบุคคลในช่วงวัยอื่นหรือใช้ตัวกลางอื่น ๆ เช่น จัดให้มีพื้นที่ทางกายภาพ เช่น ลานกิจกรรมเอนกประสงค์หรือพื้นที่เพื่อบริการกิจกรรมที่สอดคล้องต่อความสนใจร่วมระหว่างผู้อายุ และช่วงวัยอื่นๆ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษาแนวทางการออกแบบศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณเมืองพัทยา ทำให้เกิดข้อค้นพบและข้อเสนอแนะตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นนี้ ซึ่งข้อค้นพบและแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับการเป็นข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบ เพื่อตอบรับการใช้พื้นที่ทั้งผู้สูงอายุและลูกหลานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างกลมกลืนให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายร่างกายและจิตใจและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ในการเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ เป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุได้มีความสุขหลังวัยเกษียณ

5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากข้อสรุปของกระบวนการวิจัย โดยเริ่มต้นจากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำให้เกิดการตั้งวัตถุประสงค์ขึ้นคือ การศึกษาแนวทางการวางผังศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ และการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์กิจกรรม ทำให้เกิดข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ ซึ่งข้อค้นพบและแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับเมืองพัทยา หรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นๆ สถาปนิก มัณฑนากร นักศึกษา ประชาชนที่สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปรับปรุงหรือออกแบบศูนย์กิจกรรม หรืออาคารสาธารณะที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุเพื่อตอบรับการใช้พื้นที่ทั้งผู้สูงอายุและลูกหลานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างกลมกลืนให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายร่างกายและจิตใจ เป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุได้มีความสุขหลังวัยเกษียณ ดังนั้นแนวทางในการศึกษา วิจัยต่อไปในอนาคต ที่มีความเป็นไปได้ต่อการวิจัยนี้ มีดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาต่อในเชิงของการศึกษาแนวทางการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สูงอายุและกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ในสังคม รวมไปถึงการออกแบบศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณหรือศูนย์บริการทางสังคมเพื่อผู้สูงอายุในบริบทที่แตกต่างกันเพื่อให้เกิดการศึกษาและเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนางานสถาปัตยกรรมในการออกแบบพื้นที่ ที่มีลักษณะเฉพาะแก่กลุ่มผู้ใช้มากยิ่งขึ้นรวมถึงการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบ หรือลักษณะของพื้นที่ใช้สอยที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น การศึกษาพื้นที่กิจกรรมเฉพาะด้านตามชนิดกิจกรรมที่มีการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติในผู้สูงอายุ รวมถึงการศึกษาต่อยอดในแง่มุมของการพัฒนาพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ สู่การเพิ่มมูลค่าของโครงการทางสถาปัตยกรรม

2. ด้านสังคมศาสตร์และการศึกษาพฤติกรรมเพื่อการพัฒนา นโยบายและการให้บริการผลของแนวทางที่ได้ในการออกแบบในการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบลักษณะพื้นที่ทางกายภาพของหน่วยการให้บริการที่มีอยู่ของทั้งทางภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถพัฒนาความรู้ด้านการพัฒนานโยบายเพื่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี โดยใช้แนวทางด้านสถาปัตยกรรม ในการต่อยอดให้เกิดลักษณะพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม ตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุได้มากขึ้นโดยการศึกษาหรือกำหนดนโยบายให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นรูปธรรมของแนวคิดทางสังคมศาสตร์กับแนวคิดทางสถาปัตยกรรมศาสตร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- กาญจนา บุญภักดิ์. 2557. การศึกษาพฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายของประชาชนในสวนสาธารณะ
ในกรุงเทพมหานคร วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม.13(2),
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2558. รายงานการประชุมวิชาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัย
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 8 “สุขภาพผู้สูงอายุไทย ก้าวไกลสู่อาเซียน 2015”
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2553. รายงานประจำปี กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ระบบ
ออนไลน์) แหล่งที่มา http://www.mots.go.th/ewt_news.php?nid=2951&filename=index (10 กรกฎาคม 2554)
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2552 “รายงานประจำปี 2552 กระทรวง
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา
<http://library.nhrc.or.th/ulib/dublin.php?ID=6589> (27 ธันวาคม 2559)กลุ่มสถิติ
แรงงานสำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2554. “สรุปผลที่สำคัญ
การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย”
- กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์. 2536. “คู่มือการสงเคราะห์ผู้สูงอายุและคนไร้ที่พึ่ง.
กรุงเทพฯ” เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ 282 เล่มที่ 10/2536.
- นวลวรรณ ทวยเจริญ.2556. “การพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่เหมาะสมต่อการมองเห็น
ของผู้สูงอายุ” คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนนคร
- นางสาวชมพูนุท พรหมภักดิ์ วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการสำนักงาน
เลขาธิการวุฒิสภา ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 สิงหาคม 2556 “เรื่อง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของ
ประเทศไทย (Aging society in Thailand)”
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ. 2548. “ศึกษามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อม
ของผู้สูงอายุ” นักวิจัยด้านสถาปัตยกรรมและเคหการ ภาควิชาเคหการ
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. “แผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544”
กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.).
- พุดมินท์ เหลืองไพบูลย์ 2530. “ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในการ
จัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ”วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ไพโรจน์ วงศ์วิวัฒน์. 2551. “รวมบทความพิเศษ ปี 2551W ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
หลักทรัพย์ วลัยกมลลาศ.2556. “การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุขององค์การ
บริหารส่วนตบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา”.รายงานการศึกษาอิสระปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลักขณา สรวิวัฒน์.2549. การคิด. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ศจี วิจารณ์ศจี.2554 “แนวทางการออกแบบศูนย์ส่งเสริมสังคมและนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เขตทุ่งครุและพื้นที่ใกล้เคียงจังหวัดกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปริชา กิจโมกษ์ 2553. “Personal Risk ความเสี่ยงที่มาพร้อมกับชีวิต” Money and Wealth นิตยสารเพื่อการบริหารการเงินส่วนบุคคล
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544. “สวัสดิการผู้สูงอายุ” กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. 2553. “คุณภาพชีวิตและระดับสุขภาพจิตผู้สูงอายุไทย” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 ประชากรและสังคม 2553
- ศรีประภา ชัยสินธพ. 2552. “สภาพจิตใจของผู้สูงอายุ” คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี วันที่สืบค้นข้อมูล 27 ธันวาคม 2559, เข้าถึงได้จาก [http:// www.elib-online.com/doctors/mental.htm](http://www.elib-online.com/doctors/mental.htm)
- สรวย บุญมานนท์. 2553. “ประชากรและสังคม 2553” กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2555. “รายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย” ค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2559, จากhttp://www.m-society.go.th/document/statistic/statistic_7722.pdf สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 สิงหาคม 2556
- สมภพ เรื่องตระกูล. 2547. “ตำราจิตเวชผู้สูงอายุ” กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรื่องแก้วการพิมพ์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557. “รายงานผลเบื้องต้น สสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557” ค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2559
- Boonphak, K. 2014. “Exercise Behaviors of People in Public Parks in The Bangkok Metropolitan Area” Journal of Industrial Education. 13(2), p. 74.
- Kotler, Philip, Bowen, John and Makens, James C.. 2006. “Marketing for Hospitality and TourismW.
- Bose, A.B. 1992. " Roles of Local Level Elderlies in Respect of Their Families and Communities" in Reproductive Ageing in Asia and the Pacific, Report and selected background papers from the Expert Group Meeting on Local-level Policy Development for Dealing with the Consequences of Population Ageing, 1-4 September, 1992. Pune, India. New York, United Nations, 1993. Asian Population Studies Series No.129.
- Regnier, V., 2002. “Design for assisted living: guidelines for housing the physically and mentally frail” New York: John Wiley & Sons.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0844

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

๒๖ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานกรุงเทพมหานคร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
  2. แบบสอบถาม

ด้วยนายวัชรชัย ปราบวิไล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา" โดยมี
ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติหัวข้อและเค้าโครง
วิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2559 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงขออนุมัติคราะห์
จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายวัชรชัย ปราบวิไล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ
โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ราตรี ศิริพันธ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-4836

ติดต่อนักศึกษา โทร. 089-769-2292

ที่ ศธ 0524.04/ 0844

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

๒๖ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบางละมุง จังหวัดชลบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
2. แบบสอบถาม

ด้วยนายวัชรชัย ปราบวิไล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา” โดยมี
ผศ.ดร.พิศดารภรณ์ ทิพย์โสธร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติหัวข้อและเค้าโครง
วิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2559 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงขอความอนุเคราะห์
จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายวัชรชัย ปราบวิไล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ
โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ราตรี ศิริพันธุ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-4836

ติดต่อนักศึกษา โทร. 089-769-2292

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.3692
ที่ ศธ 0524.04 / 0210 วันที่ 19 มกราคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกต

เรียน รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกต

ด้วยนายวัชรชัย ปราบวิไล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา” โดยมี
ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกตนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและ
เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัย ของ นายวัชรชัย
ปราบวิไล มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกตมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิติพงษ์ มะโน)

คณบดี

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.3692
ที่ ศธ 0524.04 / 0210 วันที่ 19 มกราคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกต

เรียน ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกต

ด้วยนายวัชรชัย ปราบวิไล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา” โดยมี
ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกตนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและ
เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัย ของ นายวัชรชัย
ปราบวิไล มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกตมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงศ์ มะโน)
คณบดี

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.3692
ที่ ศธ 0524.04 / 0210 วันที่ 19 มกราคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกต

เรียน รศ.ว่าที่ร้อยโทพิชัย สดภิบาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกต

ด้วยนายวัชรชัย ปราบวิไล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา” โดยมี ผศ.ดร.พิศดารภรณ์ ทิพย์โสธร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกตนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัย ของ นายวัชรชัย ปราบวิไล มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบสังเกตมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิติพงศ์ มะโน)
คณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถาม

“การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา”

ผู้วิจัย นายวัชรชัย ปราบวิไล โทรศัพท์ 089-769-2292

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ และ เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง และเติมข้อความในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (ปีบริบูรณ์ นับถึงวันสัมภาษณ์)

สัมภาษณ์เฉพาะผู้ที่มีอายุระหว่าง 60-100 ปี

3. พื้นที่ที่ท่านพักอาศัย

กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล จังหวัด

.....

4. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า
ปริญญาตรี ปริญญาตรีขึ้นไป อื่นๆโปรดระบุ

.....

5. อาชีพ

เกษียณอายุ(กรุณาตอบ ข้อ6) นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 รับราชการ ธุรกิจส่วนตัว อื่นๆโปรดระบุ

.....

6. ก่อนเกษียณอายุท่านมีอาชีพ .....

7. ท่านนับถือศาสนาอะไร

ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม
 ศาสนาคริสต์ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม หรือไม่
 (0) ไม่เป็น   (1) เป็น (ระบุ) ชมรม
 .....
3. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/ชมรม บ่อยครั้งแค่ไหน
 (0) ไม่เคยเข้าร่วม   (1) เข้าร่วมบ้างบางครั้ง   (2) เข้าร่วมทุกครั้ง
4. กิจกรรมที่ท่านทำเป็นประจำ
 1. กิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น เครื่องออกกำลังกาย หมากกรุก โทเก็ก แอโรบิก
 2. การท่องเที่ยวทัศนศึกษา เช่น เที่ยวชมวัด หาดทรายชายทะเล
 3. กิจกรรมทางสังคม เช่น การเลี้ยงสังสรรค์ การเดินร่ำ มหรสพ
 4. กิจกรรมทางศาสนา เช่น ทาบุญ นั่งสมาธิ พัฒนาจิตใจ ฟังธรรมะ
 5. มุมอ่านหนังสือ เช่น มุมอ่านหนังสือพิมพ์ มุมอ่านนิตยสาร
 6. มุมศิลปหัตถกรรม เช่น การวาดภาพ การเย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ดอกไม้ แกะสลัก
 7. มุมการดนตรีและร้องเพลง เช่น ร้องเพลง เล่นดนตรี ฟังเพลง การแต่งเพลง.
 กิจกรรมลีลาศ นาฏศิลป์สากล รำวง
 8. กิจกรรมพิเศษ เช่น เทศกาล มหกรรมต่างๆ การประกวด การแข่งขัน
 9. การบริการอาสาสมัคร เช่น เป็นวิทยากร สอนหนังสือ เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา
 10. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
5. งานอดิเรก /สิ่งที่สนใจ /ความสามารถพิเศษ
 1. หัตถกรรม/วาดภาพ/เล่นดนตรี/ร้องเพลง
 2. สวดมนต์/อ่านหนังสือเข้าวัด/ฟังธรรม/ไปโบสถ์/มีสียัด
 3. ทำอาหาร/ทำสวน/ซ่อมรถ/ช่างต่างๆ
 4. เล่นกีฬา/เดินร่ำ
 5. เลี้ยงสัตว์/ไปเยี่ยม/พบปะเพื่อนฝูง
 6. อื่นๆ (ระบุ) .....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการพื้นที่ด้านกิจกรรม

1. ท่านคิดว่าในพื้นที่ศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณควรมีลักษณะโดดเด่นทางด้านใด
 1. เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
 2. เป็นพื้นที่สำหรับเผยแพร่ความรู้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณให้คนทั่วไป
 3. เป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
 4. เป็นพื้นที่สำหรับพักอาศัยของผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ
 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. บรรยากาศของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณควรเป็นอย่างไร
1. แบบลมธรรมชาติ
2. แบบเครื่องปรับอากาศ
3. แบบลมธรรมชาติและเครื่องปรับอากาศ
- อื่นๆโปรดระบุ.....
3. ท่านต้องการให้จัดกิจกรรมในช่วงเวลาใดบ้าง
1. เช้า 08.00-11.30 น.   2. กลางวัน 12.00 น.
3. บ่าย 13.00-15.30 น.   4. เย็น 16.30-18.00 น.
5. ตลอดทั้งวัน   6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. ท่านต้องการให้จัดกิจกรรมในวันไหนบ้าง
1. วันจันทร์   2. วันอังคาร
3. วันพุธ   4. วันพฤหัสบดี
5. วันศุกร์   6. อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. ท่านมักไปร่วมกิจกรรมกับใคร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ลูกหรือหลาน   2.ญาติ   3. เพื่อน
4. มาคนเดียว   5. คู่สมรส   6. อื่นๆ ระบุ.....
6. ท่านต้องการให้ด้านความปลอดภัยภายในศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณเป็นในแบบลักษณะใด
- มีรั้วล้อมรอบบริเวณเข้า-ออกทางเดียว
- เข้า-ออก ได้หลายทางมีเจ้าหน้าที่คอยดูแล
- มียามรักษาการณ์ดูแลความปลอดภัยเข้าได้เฉพาะผู้ได้รับอนุญาต
- อื่นๆโปรดระบุ.....
7. สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรมีในโครงการ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
- คลินิก   สวนสุขภาพ   ห้องปฏิบัติธรรม   ห้องสมุด
- ร้านอาหาร   ร้านขายของ   ศูนย์กายภาพบำบัด   อื่นๆโปรดระบุ.....
8. บริการที่ควรจัดให้ในโครงการสำหรับผู้สูงอายุ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. พยาบาลประจำสถานที่   2. รถรับส่งไปที่ต่างๆ
3. กิจกรรมเพื่อสุขภาพจัดเป็นระยะ   อื่นๆ ระบุ.....
9. บริเวณใดที่ท่านจะใช้เป็นสถานที่ ที่มีกิจกรรมในโครงการมากที่สุด
- ภายในอาคารศูนย์กิจกรรม   สนาม หรือลานโล่งของศูนย์กิจกรรม
- ในบริเวณสถานที่สำหรับใช้เป็นที่พักอาศัย   อื่นๆ ระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. ระยะเวลาที่ท่านสามารถมาพักอาศัยชั่วคราวภายในศูนย์กิจกรรมเพื่อทำกิจกรรม
☐ น้อยกว่า 1 สัปดาห์	☐ 1 สัปดาห์ - 2 สัปดาห์
☐ ไม่สามารถพักอาศัยได้	☐ อื่นๆโปรดระบุ
- .....

11. ในความคิดเห็นของท่าน ที่อยู่อาศัยสำหรับไปอยู่ร่วมกิจกรรม ควรมีลักษณะผู้อยู่อาศัยอย่างไร

☐ ที่อยู่อาศัยทั่วไปที่มีผู้อยู่อาศัยหลากหลาย	☐ หลายวัยและอายุ
☐ ที่อยู่อาศัยสร้างสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ	☐ เป็นหลัง ๆ แยกห่างกัน เช่น บ้านเดี่ยว
☐ เป็นหลัง ๆ ติดกัน เช่น ทาวน์เฮาส์	☐ เป็นอาคารสูง ไม่เกิน 5 ชั้น
☐ เป็นอาคารสูง เกิน 5 ชั้น	☐ อื่นๆโปรดระบุ
- .....

ท่านต้องการเสนอความต้องการสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณด้านใดเพื่อให้เกิดความสะดวกและตรงความต้องการมากยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

.....

แบบสำรวจและสังเกต

“การวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา”

ผู้วิจัย นายวัชรชัย ปราบวิไล โทรศัพท์ 089-769-2292

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ และ เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา

ข้อพิจารณา	ภาพถ่าย	สภาพปัจจุบัน			บันทึกข้อคิดเห็น
		ดี	พอใช้	ปรับปรุง	
ลักษณะของพื้นที่					
1 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีลักษณะเหมาะสม					
2 วิธีการในการเข้าถึงโครงการ เช่น ทางบก ,ทางน้ำ ,ทางอากาศ					
3 ลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนในพื้นที่					
4 รูปแบบและลักษณะพฤติกรรม ความต้องการเมื่อก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุ ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี,ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ,ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบางละมุง					
5 กิจกรรมและความต้องการของศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี,ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ,ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบางละมุง					
6 สภาพเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบ					
สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน					
7 ถนนสาธารณะ					
8 หน่วยบริการรักษาความปลอดภัย					
9 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ					
10 เส้นทางจักรยาน					

10. สเส้นทางจักรยาน

สิ่งสวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อพิจารณา	ภาพถ่าย	สภาพปัจจุบัน			บันทึกข้อคิดเห็น
		ดี	พอใช้	ปรับปรุง	
11 ทางเดินเท้า					
12 ป้ายจราจร ป้ายเตือนต่างๆ					
13 ที่นั่งพักผ่อน					
14 สนามกีฬา					
15 ไฟส่องสว่าง					
สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค					
16 ร้านค้า					
17 ร้านอาหาร					
18 โรงเรียน					
19 ธนาคาร					
20 โรงพยาบาล,สถานบริการทางด้านสุขภาพ					
21 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ					
22 สวนสาธารณะ					
23 ห้างสรรพสินค้า					
24 ตลาด					

ส่วนบันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ง.

เอกสารนำเสนอผลงานวิจัยในงานประชุมวิชาการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๑๐/ว ๖๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก ตำบลสะเดียง
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ตอบรับการนำเสนอผลงานวิจัย

เรียน คุณวัชรชัย ปราบวิไล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายละเอียดการจัดเตรียมการนำเสนอบทความ ๒. แบบฟอร์มแสดงลิขสิทธิ์

ตามที่ท่านได้ส่งบทความภาคบรรยาย เพื่อนำเสนอผลงานวิจัย ในการประชุมสัมมนาวิชาการ นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๖ และการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ ๓ “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

ชื่อผลงาน : การวางผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพญา

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ใคร่ขอเรียนให้ทราบว่า บทความของท่านได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำเสนอในการประชุมสัมมนาวิชาการดังกล่าว โดยมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขตามรายละเอียดที่ได้แจ้งท่านดำเนินการปรับปรุงก่อนหน้านี้อแล้ว ฉะนั้นจึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อนำเสนอบทความในการประชุมสัมมนาวิชาการในครั้งนี้ ตามวันและสถานที่ข้างต้น ทั้งนี้ สำหรับรายละเอียดห้องประชุมและกำหนดการสำหรับการนำเสนอบทความของท่าน จะแจ้งให้ทราบทางเว็บไซต์ <http://research.pcru.ac.th/pcrunct๑๑๖/>

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และทางคณะกรรมการจัดการประชุมขอขอบพระคุณท่านที่เข้าร่วมการประชุมฯ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พณณา ตั้งวรรณวิทย์)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

สถาบันวิจัยและพัฒนา

โทร. ๐ ๕๖๗๑ ๗๑๔๑

โทรสาร. ๐ ๕๖๗๑ ๗๑๔๑

04-036

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ร่วมกับ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ

ขอมอบเกียรติบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

จิรัชชัย ปราณีวิไล และ พัสตราภรณ์ ทิพย์โสธร

ได้นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย

เรื่อง “การวางแผนศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพญา”

ในการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๖

และ การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ ๓ “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙

ขออวยพรให้มีความสุข ความเจริญ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศต่อไป

พนั

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พณณา ตั้งวรรณวิทย์)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิรุณศิริ ใจมา)

ประธานเครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ

ย.ใจ

(รองศาสตราจารย์ ดร. เป็รื่อง จันดา)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ที่ ศร 0524.04/1176

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เลขที่ 1 ซอยฉลองกรุง 1 แขวงลาดกระบัง
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

14 ธันวาคม 2559

เรื่อง รับรองผลการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล.

เรียน นายวิชาชัย ปรบวิไล

ตามที่ท่านได้ส่งบทความ ประเภทบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม ทางกองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม และผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาแล้ว บทความของท่านสามารถตีพิมพ์ในวารสารดังกล่าวได้ในปีที่ 16 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2560 โดยมีชื่อเรื่อง และรายชื่อผู้เขียนบทความตามรายละเอียดดังนี้

การออกแบบผังศูนย์กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณ เมืองพัทยา
DESIGN GUIDELINES FOR AGING SOCIETY ACTIVITY CENTRE IN PATTAYA CITY
วิชาชัย ปรบวิไล และพัศตราภรณ์ พิทยโสทร
WATCHARACHAI PRABWILAI AND PASTRAPORN THIPYASOTHORN
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
watcha9621@gmail.com and pastraporn.th@kmit.ac.th

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เคนพันคือ)
บรรณาธิการ

ส่วนสนับสนุนวิชาการ
โทร. 0 2329 8000 ต่อ 3720
โทรสาร. 0 2329 8435

(ใบรับรองผลการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ฉบับนี้เป็นฉบับจริงไม่มีการนำสำเนา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายวัชรชัย ปราบวิไล
วัน เดือน ปีเกิด	27 กันยายน 2522
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	119/50 หมู่ 5 ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาวิชาสถาปัตยกรรม(ปวช.) โรงเรียนเทคโนโลยีเปรมฤทัย ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาขาวิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม(ปวส.) วิทยาลัย เทคนิคดุสิต (ก่อสร้างดุสิต) ปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (วทบ.)สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2559 สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาบัณฑิต (คอม.) สาขาสถาปัตยกรรมและการออกแบบ สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ประวัติการทำงาน	ตำแหน่ง ผู้ช่วยสถาปนิก บริษัท บิลด์ อาร์คิเท็ค จำกัด ตำแหน่ง ผู้ช่วยสถาปนิก สำนักงานสุชาติและเพื่อน ตำแหน่ง ผู้ช่วยสถาปนิก บริษัท บ้านร่มไม้ชายเล จำกัด ปัจจุบัน ตำแหน่ง สถาปนิก บริษัท คัลเลอร์ पार्टี จำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้